TC.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜBİTAK TARAFINDAN 2017-2020 YILLARINDA YAYINLANMIŞ RESİMLİ HİKÂYE KİTAPLARININ 5-6 YAŞ ÇOCUKLARIN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

NERMİN GÜL

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Prof. Dr. ARZU İPEK YÜKSELEN

İSTANBUL, 2021

TEZ ONAYI FORMU

Kurum : İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Programın Seviyesi : Yüksek Lisans (X) Doktora ( )

Anabilim Dalı : Çocuk Gelişimi

Öğrenci : Nermin GÜL

Tez Başlığı : TÜBİTAK Tarafından 2017-2020 Yıllarında Yayınlanmış Resimli Hikâye Kitaplarının 5-6 Yaş Çocukların Görüşlerine Göre İncelenmesi

Sınav Yeri : İstanbul Medipol Üniversitesi Güney Kampüsü

Sınav Tarihi : 16.12.2021

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve nitelik yönünden Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman	Kurumu	İmza
Prof. Dr. Arzu İPEK YÜKSELEN	İstanbul Medipol Üniversitesi	

Sınav Jüri Üyeleri :

Prof. Dr. İbrahim Haluk YAVUZER	İstanbul Medipol Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Esin SEZGİN	İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Yukarıdaki jüri kararıyla kabul edilen bu Yüksek Lisans/Doktora tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nun ……/……/ …… tarih ve ……..…../……. - …..…. sayılı kararı ile şekil yönünden Tez Yazım Kılavuzuna uygun olduğu onaylanmıştır.

Prof. Dr. Neslin EMEKLİ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içerisinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca beni sabırla dinleyip, değerli bilgileriyle katkı sağlayan, destekleyen tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN'e,

Desteğini her zaman hissettiren, derin bilgileriyle mesleki görüşüme katkı sağlayan değerli hocam Sayın Prof. Dr. Haluk YAVUZER'e,

Tezi planlamada desteğini esirgemeyen hocam Sayın Doç. Dr. Ertan GÖRGÜYE'ye,

Tez sürecim boyunca sevgi ve desteği ile yanımda olan başta eşim İbrahim GÜL'e, kızım Zeynep GÜL'e, oğlum Ali GÜL'e, torunuma, yeğenim Dr. Filiz KARADAĞ'a, ve M. Ali GÜL'e, öğretmen arkadaşım Nilgün BURU'ya,

Araştırma sürecim boyunca her daim yanımda hissettiğim ve bir arada çalışmaktan mutluluk duyduğum sevgili iş arkadaşlarıma,

Araştırmamı kabul eden bütün velilere, tüm içtenlikleri ile yardımcı olmaya çalışan anaokulu öğretmen ve amirlere, sorularımı sabırla ve heyecanla cevaplayan bütün çocuklara,

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY FORMU i

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYAN..... ii

TEŞEKKÜR iii

İÇİNDEKİLER……iv

TABLOLAR LİSTESİ…….....viii

RESİMLER LİSTESİ …….....ix

1. ÖZET 1

2. ABSTRACT 2

3. GİRİŞ VE AMAÇ 3

3.1. Problem Durumu …….....3

3.2. Araştırmanın Amacı …….....5

3.3. Araştırmanın Alt Problemleri ..…….....5

3.4. Araştırmanın Önemi …….....6

3.5. Sayıltılar ..…….....8

3.6. Sınırlılıklar 8

4.GENEL BİLGİLER …….....9

4.1. Gelişimle İlgili Temel Kavramlar 9

4.1.1. Gelişim ilkeleri 10

4.1.2. Gelişim dönemleri ….....11

4.2. Gelişim Alanları ve İlgili Kuramlar 12

4.2.1. Gesell'in olgunlaşma kuramı 12

4.2.2. 5-6 Yaş çocuklarının fiziksel(psiko-motor) gelişimi 13

4.2.3. J. Piaget'in bilişsel gelişim kuramı 15

4.2.4. 5- 6 Yaş çocukların bilişsel dil gelişimi 18

4.2.5.Erikson'un psikososyal gelişim kuramı 21

4.2.6. 5- 6 Yaş çocuklarının sosyal- duygusal gelişimi 23

4.2.6.1. 5- 6 Yaş çocuklarının sosyal gelişimi 23

4.2.6.2. 5 - 6 Yaş çocuklarının duygusal gelişimi 25

4.2.7. Freud'un psikoseksüel/psikanalitik gelişim kuramı.....26

4.2.8. 5 - 6 Yaş çocuklarının kişilik gelişimi 28

4.2.8.1. 5 - 6 Yaş çocuklarının cinsel kişilik gelişimi 29

4.2.9. Kohlberg'in ahlak gelişimi kuramı 30

4.2.10. 5 - 6 Yaş çocuklarının ahlak gelişimi 32

4.3. Hikâye Kitaplarının Çocuklar İçin Önemi 33

4.3.1. Okulöncesi çocuklarının tercih ettiği hikâye kitapları ……33

4.3.2. Okulöncesi çocuklarının kitap seçimini etkileyen etmenler ……...34

4.4. Hikâye Kitaplarının 5-6 Yaş Çocuklarının Gelişim Sürecine Etkisi ……35

4.4.1. Hikâye kitaplarının 5-6 yaş çocuklarının bilişsel gelişim sürecine etkisi....36

4.4.2. Hikâye kitaplarının 5-6 yaş çocuklarının dil gelişim sürecine etkisi ……..37

4.4.3. Hikâye kitaplarının 5-6 yaş çocuklarının kişisel gelişim sürecine etkisi. ...38

4.4.4. Hikâye kitaplarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal gelişim sürecine etkisi ……...39

4.5. Okulöncesi Çocuklarına Yönelik Hikâye Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler ……..……41

4.5.1. Dış (Biçimsel) özellikler ……..…..……41

4.5.2. İçerik özellikleri ……...…….…….……44

4.5.3. Dil ve anlatım …….……..……..46

4.6. Türkiye'de Popüler Bilim Çalışmaları ……...46

4.7. TÜBİTAK ve TÜBİTAK Popüler Bilim Yayınları ……...47

4.7.1. Popüler bilim dergileri ……..……..48

4.7.1.1. Meraklı minik ve bilim çocuk dergileri ……48

4.7.1.2. Bilim ve teknik dergisi ……..49

4.7.2. Popüler bilim kitapları …..……..50

5. MATERYAL ve METOD ……..51

5.1. Araştırma Modeli ……51

5.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi……..51

5.3. Veri Toplama Araçları ……..……..53

5.3.1. Geçerlilik ve güvenilirlik …….55

5.3.2. Veri toplama süreci ….…….58

5.4. Verilerin İstatistiksel Analizi …….....60

6. BULGULAR ……61

6.1. 5 ve 6 Yaş çocuklarının hikâye kitabı seçimlerinin yaş düzeyleri ile ilgili bulguları…….61

6.2. 5 ve 6 Yaş çocuklarının hikâye kitabı seçimlerinin cinsiyetlerine göre bulguları……..…61

6.3. 5 ve 6 Yaş çocuklarının hikâye kitabı seçimlerini etkileyen kitap kriteri (kitabın üzerindeki resimler, renkleri, kahramanları, yazı büyüklüğü, konusu vb.) ile ilgili bulgular……62

6.4. 5 ve 6 Yaş çocuklarının en çok hangi resimli hikâye kitabını seçtiğine dair bulgular……..68

7.TARTIŞMA ……70

8. SONUÇ VE ÖNERİLER……90

8.1. Öneriler ……94

8.1.1. Araştırmaya yönelik öneriler ….……94

8.1.2. Araştırmacılara yönelik öneriler……94

8.1.3. Ebeveyn/ Eğitimcilere yönelik öneriler …..……..95

9. KAYNAKLAR …….97

10. EKLER ……...125

10.1.Ek.1. Görüşme Formu ……125

10.2.Ek.2. Görüşme Formu ……...126

10.3. Hikâye Kitaplarının Resimleri.…….127

10.4. Veli Bilgilendirme ve Onay Formu …….144

10.5.Hatay Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Onay Belgesi ……...……..145

11. ETİK KURUL ONAYI ……146

12. ÖZGEÇMİŞ ……...149

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 5.2.1. Katılımcı çocukların cinsiyet ve yaş dağılımları …….53

Tablo 6.1. Hikâye kitaplarının yaşa göre seçimi …….61

Tablo 6.2. Hikâye kitaplarının cinsiyete göre seçimi ……...62

Tablo 6.3.1 Hikâye kitaplarının üzerindeki resimlere göre seçimi …….....62

Tablo 6.3.2. Hikâye kitaplarındaki resimlerin renklerine göre seçimi …….....63

Tablo 6.3.3. Hikâye kitaplarının kahramanına göre seçimi …….....63

Tablo 6.3.4. Hikâye kitaplarının içindeki resimlere göre seçimi …….64

Tablo 6.3.5. Hikâye kitaplarının boyutuna (büyüklüğüne) göre seçimi ……..65

Tablo 6.3.6. Hikâye kitapların konusuna göre seçimi ...……...66

Tablo 6.3.7. Hikâye kitaplarının içindeki etkinliğe (origami) göre seçimi ……..67

Tablo 6.3.8. Hikâye kitaplarının gerçeklik ve gerçek olmayan (çizgi) göre seçimi…….67

Tablo 6.3.9. Hikâye kitaplarının diğerlerine (kitabın aynı, benzer oluşu ve estetik özelliklerine) göre seçimi …….67

Tablo 6.4. Hikâye kitaplarının seçilme sıklığı…..…….68

RESİMLER LİSTESİ

Resim 10.3.1. Hikaye resimleri…….127

1.ÖZET

TÜBİTAK TARAFINDAN 2017-2020 YILLARINDA YAYINLANMIŞ RESİMLİ HİKÂYE KİTAPLARININ 5-6 YAŞ ÇOCUKLARIN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Araştırma TÜBİTAK tarafından 2017-2020 yıllarında yayınlanmış resimli hikâye kitaplarının 5-6 yaş çocukların görüşlerine göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Hatay ilinde anaokullarına devam eden (5 ve 6 yaş) çocukları oluşturmaktadır. Örneklemi olasılığa dayalı olmayan, amaçlı örneklem yönteminden olan benzeşik ve kolay örneklemler yöntemi ile seçilen Hatay İli Defne İlçesinde bulunan M.E.B'e bağlı anaokullarına devam eden eşit sayıda 5 ve 6 yaş kız-erkek toplam 112 çocuktan oluşturmaktadır. Araştırmada "Demografik Bilgi Formu", " Görüşme formu" ile TÜBİTAK'ın (5 ve 6 yaş) kitap serisinden rastgele seçilmiş hikâye kitapları kullanılmıştır. Araştırmada nitel yöntem, olgubilim desen, veri analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Yaş, cinsiyet, kitabın çeşitli fiziksel özelliklerinin yanında çocukların kendi yaşantılarının, çevrelerinin ve yaratıcılıklarının kitap tercihlerini etkilediği bulunmuştur. Çocukların farklı yaş gruplarında, 6 yaş çocuklarının da kendi seviyelerine daha uygun kitap seçtikleri belirlenmiştir. Çocukların kendi cinsiyetlerine uygun kitap seçtikleri, kızların erkeklere oranla cinsiyetlerine uygun daha fazla, kitap seçtikleri bulunmuştur. Kriterler çoktan, aza şöyle sıralanmıştır; Kitabın "resimlerinin gerçekliği", "içindeki resimleri", "konusu", "üzerindeki resimleri", "kahramanı" kriterilerdir. Kitabın "boyutu", "etkinliği", "aynılığı", "benzerliği", "estetik özellikleri" eşit oranda en az seçilmiş kriterlerdir. "İlk Uzay Kitabım" yapıtı en çok seçilen ve erkekler tarafından en çok tercih edilen, "Çiçekler" yapıtı ise estetik, sanat değeri yüksek ve kızlar tarafından en çok tercih edilen, "Yapabilirim" yapıtı ise en az seçilen kitap olduğu bulunmuştur. TÜBİTAK yayınlarından seçilen kitapların 5-6 yaş düzeyine uygun ve fiziksel yönünden yeterli olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Resimli Hikâye Kitaplar, 2017-2020 TÜBİTAK Yayınları, 5-6 Yaş Çocukların Görüşleri

2. ABSTRACT

AN EXAMINATION OF PICTURE STORY BOOKS PUBLISHED BY TÜBİTAK IN 2017-2020 ACCORDING TO THE OPINIONS OF 5-6-YEAR-OLD CHILDREN

The research was carried out in order to examine the picture story books published by TUBITAK in 2017-2020 according to the opinions of 5-6 year old children. The population of the research consists of “children (5 and 6 years old) attending kindergartens in Hatay Province”. The sample of the study which were chosen with the method of homogeneous easy sampling method which is a purposive sampling method and not based on probability is consists of 112 boys and girls equal in number who attend kindergartens of the ministry of education locating in the district of Defne in the province of Hatay. By using "Demographic Information Form" and "Interview Form" randomly selected story books among the book series of TUBITAK (5 and 6 years old) were used in the research. In the research qualitative method, phenomenological design and for data analysis content analysis were used. It was revealed with the research that as well as age, gender, various physical characteristics of the book, children’s own experience, environment and creativity affects children's book selection preferences. It has been determined that children choose books of different age groups, and 6-year-old children choose books that are more suitable for their level. It was found that children chose books suitable for their gender, while girls chose more than boys. The criteria determined by the statements that affect the preferences of the children are listed as follows, from the most selected to the least; The "realism of pictures", "pictures in", "subject", "pictures on", "hero". The "size", "effectiveness", "sameness", "similarity", "aesthetic features" of the book are equally the least chosen criteria. It was found that "My First Space Book" was the most chosen and most preferred by boys, "Flowers" was the most preferred book by girls with high aesthetic and artistic value, and "I Can" was the least chosen book. It has been determined that the books selected from TÜBİTAK publications are suitable for 5-6 years old and physically sufficient.

Keywords: Picture Story Books, 2017-2020 TÜBİTAK Publications, Opinions of 5-6 Years Old Children

3. GİRİŞ ve AMAÇ

3.1.Problem Durumu

Bir toplumun gelişip ilerlemesindeki en önemli etkenlerden biri de o toplumu oluşturan kişilerin edinmiş olduğu okuma kültürü ile kitap sevgisidir. Bu değerler toplumun kaynağını oluşturan çocuklara erken yaşlarda verilmelidir [1].

0-6 yaş arasını içeren okul öncesi dönem, kişiliğin oluşumu ve şekillenmesi, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanılması ve bu kazanımların geliştirilmesi, geleceğe olan etkisi nedeniyle, yaşamın en kritik yıllarıdır [2]. Çocuğun bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişim alanlarında her yönüyle desteklenmesi gereken en önemli dönemidir. Bu dönemde çocuğun kitaplarla tanıştırılması, onun ileri yıllardaki gelişim ve eğitimini yakından etkilediği gibi kitap sevgisi ve okuma alışkanlığını da yönlendirir [3]. Okulöncesi çocuğu pek çok kavram ve bilgiyi öncelikle kendi deneyimleriyle, oynayarak eğlenceli bir şekilde kazanır [8]. Okulöncesi döneminde çocuk çevresiyle etkileşime girerek çevresini ve ilgilerini genişletir. Bunun yanı sıra nitelikli bir eğitim ile kendi gelişimini de hızlandırır [4].

Çocuk, ilkin kendini diğerlerinden farklı görmezken, bu yaşlarda (5-6) kendini farklı bir birey olarak algılar ve kendi yeteneklerini, kişiliğini yaratır. 5-6 yaşlar arasındaki çocuk sanatçıya özgü yaratıcı özellikte olabilmektedir. Bu yaşlarda sembollerle oynamakta, hikâyeler üretmekte, resimler yapmakta ve çeşitli yaşam şekillerini dramatize edebilmektedir [5].

Çocuğun etkilenip, şekillenmesi için uygun, ancak kısa bir zaman dilimidir okul öncesi dönem. Bu zaman diliminde, çocukların, toplumsal yaşama uyumlarını sağlayan, fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimleri destekleyen oyuncaklardan biri de kitaptır [1; 6]. Kitap, hareketli oyuncaklarla rekabet etmek durumunda olduğu için pek çok yönden daha ilgi çekici, rengârenk ve oyuncak kadar estetik olup, çocuğu oyuncaklarından ayırabilecek kadar da dikkat çekici olmalıdır [7].

0-6 yaş çocuklarına yönelik hazırlanan eserler genelde resimli kitaplar başlığında incelenir. Kitaplardaki anlatılar birbiri ardına sıralanan resimlerle veya metin-resim ilişkisi uyumu yapısıyla çocuğa aktarılır. Şirin'in söylediği gibi; "İngilizce "Picture Book", Almanca "Bilderbuch", Fransızca "Album" şeklinde isimlendirilen bu gibi

eserlerin en mühim konusu, büyük orandaki görselliğidir. Bu özellikler, erken yaştaki çocukların bir yapıtı beğenmesinde oldukça önemli yükümlülüğü vardır.” [8].

Görsel dilin kullanıldığı resimlerle, çocuklar arasında çok yakın bir ilişki kurulur. Resimler, çocuklar okumayı bilmedikleri için kitabın anlaşılmasını ve çocukların kitaptan haz almalarını sağlar. Çocuklar kitaptaki yazını, resimleri değerlendirerek anlamaya çalışırlar. Resimlerdeki figürlerin sevimli, ilgi çekici, birbiri ile uyumlu olması çocukların dikkatlerinin uzamasını, dinleme ve sebep-sonuç ilişkisi kurma yeteneğini gelişmesini sağlar. Her sayfasının dörtte üçü veya tamamı resimden oluşan büyük boy kitaplar özellikle okul öncesi dönem çocukları için tercih edilir. Çocuğun yaratıcılığını, hayal gücünü geliştiren, lüzumsuz detaylardan arınmış, resimle metnin birbirini bütünlediği, yalın, açık, bir olayı tek başına açıklayabilecek yapıda hazırlanmış, çocuğun yaşına uygun, resimli kitaplar tercih edilmelidir [9; 1; 11].

Resimli kitaplar; az kelimeden, renkli ve büyük resimlerden oluşan hikâyelerdir. Kitaplarla büyüyen çocuk, konuşmaya başladığı zaman, kitapları nasıl tutacağını, sayfalarını nasıl çevireceğini, metnin soldan sağa ve yukarıdan aşağı doğru okunacağını bilir. Bu çocuklar, konular ve resimler arasında ilişki kurabilme yeteneğine sahiptirler. Resimlerdeki küçük ayrıntıları görebilir, ritmik tekrarları söyleyebilir, hikâyenin gelişim sırasını tanımlayabilirler [12].

Araştırmalar, yaşam boyu okuyucular olma olasılığı yüksek olan çocukların genellikle gelişim düzeylerine uygun kitaplar okuyan çocuklar olduklarını göstermiştir [13]. Nitelikli bir kitap, okuma alışkanlığı ve eleştirel okuma yeteneği kazandırırken çocukta dilsel gelişimi arttırır, çocuğun algılama becerisini geliştirir, hafızasını kuvvetlendirir, anlam kazandırma ve kavramayla birlikte düşünme becerisinin genişlemesine de yardımcı olur [14]. Sever (2007), okumadan haz alması istenen bir bireye nitelikli kitapların verilmesi, onun bu eserler hakkında eleştirel bir görüşe sahip olabilmesi ve okudukları üzerinde düşünebilmesi için gerekli olduğunu belirtmiştir [15].

Okul öncesi dönemde kitaplarla ilişki kuran, düzenli ve bilinçli bir dil öğrenimi gören çocuk ilköğretime başladığında okuma ve yazma becerisi geliştirmekten zevk alacaktır. Murat Aşıcı, Çocuğum Okur-Yazar Oluyor isimli yapıtında şunu dile getirmektedir: “ Bir faaliyete çocuk çok istekli olursa o faaliyeti çok hızlı öğrenir.

Çocuk materyallere dokunmadan önce çocuğun onları öğrenip tanıması konusunda ona bir fırsat sunulmalıdır, Çocuğun ilgisini çekmeyen etkinlikte ısrarcı olunmamalıdır" [16; 17].

Kitap değerlendirme araştırmalarının genellikle uzman, öğretmen, ebeveyn ve çocuk görüşüne göre yapıldığı literatür taramalarında bulunmuştur. Ancak 5 ve 6 yaş dönemi çocukların kitap seçimlerine ilişkin görüşlerinin incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çocukların seçimleri göz önünde bulundurularak onların yaş ve gelişim düzeylerine uygun hazırlanacak resimli kitapların, çocukların kitaplara olan ilgisini daha çok çekeceği düşünülerek araştırmanın konusu belirlenmiştir.

Bu araştırmanın amacı, çocukların hikâye kitaplarını seçerken kitaplardaki hangi özelliklerin onların tercihini etkilediğini ortaya koymaktır. Çocuklar kitap seçerken kitabın üzerindeki ve içindeki resimlerden, renklerden, yazı büyüklüğünden, hikâye karakterlerinden ya da biz yetişkin bireylerin bilmediği (çocuk bakış açısı) farklı özelliklerden etkilenebilirler. Araştırmada bu çocuk bakış açısı ile kitap seçme kriterlerini belirlemek amaçlanmaktadır.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, TÜBİTAK tarafından 2017-2020 yıllarında yayınlanmış resimli hikâye kitaplarının 5-6 yaş çocukların görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda; yaş, cinsiyet ve kitapların fiziksel özelliklerinin (renk, resimleme, karakter vb.) çocukların kitap seçimlerini, nasıl etkilediğinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla yapılan araştırmada aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır.

3.3. Araştırmanın Alt Problemleri

TÜBİTAK tarafından 2017-2020 yıllarında yayınlanmış resimli hikâye kitaplarının 5-6 yaş çocukların görüşlerine göre incelenmesi araştırmasında aşağıdaki sorular çalışılmıştır.

1. 5 ve 6 yaş çocuklarının hikâye kitabı seçimleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

2. 5 ve 6 yaş çocuklarının hikâye kitabı seçimleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. 5 ve 6 yaş çocuklarının hikâye kitabı seçimlerini etkileyen kitap kriterleri (kitabın üzerindeki resimler, renkleri, kahramanları, yazı büyüklüğü, konusu vb.) hangileridir?
4. 5 ve 6 yaş çocuklarının en çok seçtiği hikâye kitabı hangisidir?

3.4.Araştırmanın Önemi

0-72 ayı kapsayan okulöncesi dönem, gelişim açısından kritik yıllardır. Bu dönemde, çocuğun doğuştan getirmiş olduğu potansiyeli gösterebilmesi ve bunu en üst düzeye çıkarabilmesini sağlayacak uyarıcılara gereksinimi vardır [18]. Bu uyarıcıların yeterince sağlanamaması ileriki yıllarda çocuğa bunlar verilse bile, çocuğun eriştiği düzeyde eksiklikler yaratabilir. Buna karşın erken yaşlarda edinilen nitelikli ve yeterli deneyimler, temel bilgi, yetenek ve tutumlar bireyin ileriki öğrenmelerinde başarısının daha etkin olmasını sağlar. Onun sosyal ve duygusal yaşamını da olumlu bir şekilde etkiler [19].

Beş yaşındaki çocuklar artık isteklerini ve duygularını rahatça ifade edebilecek karmaşık bir gramer yapısını kullanabilecek duruma gelmişlerdir. Bu yaşlarda yaklaşık iki bini geçen kelime hazinesi oluşur [20]. Altıncı yaşta ise yetişkin modellerine benzeyen bir dil yapısı oluşmaya başlar. Çocuklar bu yaşlarda aileleriyle, arkadaşlarıyla ve yabancılarla da iyi bir iletişim kurulabilirler [21].

Beş yaş, çocukluğun ilginç dönemlerinden biridir. Çocuğun yetişkin desteğine daha az gereksinim duyarak kimi sorumluluklar almaya hazırlandığı, çevresine ilişkin keşiflerde bulunduğu, çevresini giderek genişlettiği, bir yaştır [22]. Bu yaştaki çocuk yeteneklerinden en iyi biçimde yararlanmak ister. Yaşına uygun sorumluluk almaktan ve hak ettiği ödüllere sahip olmaktan hoşlanır. Beş yaş çocuğu, yaşadığı çevreye uyum göstermeyi başarabilen çocuktur. Kısacası, tüm özellikleriyle yüksek derecede sosyalleşmiş birey görünümündedir [23].

Gerçek yaşamda çocukların sosyal becerinin bileşenleri arasında yer alan etmenler, çevrelerindeki insanların istek, inanç, beklenti, duygularını ve buna bağlı olarak da nasıl davrandıklarını anlamaktır [24]. Bu nedenle çocukların sosyal

becerilerinin desteklenmesinde araç olarak kullanılabilecek kitaplarda da yer alan karakterlerin yaşadıkları durumlar ve karakterlerin duygusal durumlarını anlama önemlidir.

Bruner (1986), çocukların öykü kitabı okuma deneyiminde iki yönden geliştiklerini savunmaktadır. İlki öykünün ana fikrine odaklanarak, öyküde geçen karakterlerin davranışlarını anlamayı içermektedir. İkincisi ise, bilinç düzeyini vurgulayarak, karakterlerin davranışlarının altında yatan istek, inanış, duygu, düşünüş ve niyetlerin anlaşılmasına odaklanılmaktadır. Öyküdeki karakterlerin davranışsal özelliklerini anlayabilme becerisinin ortaya çıktığı görülür, zamanla öyküdeki karakterlerin duygu ve düşüncelerini de anlayabilme becerisinin çocuklarda gelişimsel olarak öncelikle gelişir.

Okul öncesi dönemdeki çocukların yetişkinlere oranla sosyal çevresi daha sınırlıdır. Ailesi ile geçirdiği yaşantının zenginleşmesinde çocuğa kitap okunması oldukça önemlidir. Böylece çocuklar, kitaptaki kahramanların maceralarıyla kendilerini zenginleştirme şansına sahip olurlar [25].

Okulöncesi dönemden yetişkinliğe kadar çocukları renk ve estetik ile tanıştıran çocuk kitapları, çocuklara anadilini güzel bir şekilde sunan ilk unsurlardır [26]. Çocuk kitapları, çocukların bilişsel, duygusal ve ruhsal olarak gelişimini destekleyen, ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayan ve önemlisi eğlenmesini sağlayan metinlerden oluşan edebi eserlerdir. Çocuklarda kişilik gelişimi oldukça önemlidir; çünkü çocuklar kendilerini anlamaz, tanımaz ve önemli olduklarına inanmazlarsa başkalarına değer vermeyi de öğrenemezler. Sunduğu yaşantı örnekleriyle yazınsal çocuk kitapları, çocukların kendilerini, yaşam ve insan gerçekliğini tanımalarına ve böylece kendi kişiliklerini oluşturmalarına yardımcı olur; çocukların olumlu kişilikle gelişmelerini sağlar. Bundan dolayı çocuk kitaplarının; çocuğun gelişim düzeyine, alakasına, arzularına uygun olması gerekir [27].

Çocuk kitaplarının; çocuğa uygunluğu konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Literatür araştırıldığında uzmanların, öğretmenlerin, idarecilerin, velilerin ve aday öğretmenlerin kitap seçimi ile ilgili görüşlerinin alındığı çalışmaların çok, çocukların görüşlerinin alındığı çalışmaların az, ancak doğrudan 5-6 yaş düzeyindeki çocukların görüşünü alan bir çalışma olmadığı görülmüştür.

Bu araştırmayla, çocukların gelişimine uygun kitapların hangi özelliklere sahip olması gerektiğinin, çocuk kitaplarının ilk tüketicisi olan çocukların kendi görüşleriyle belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırma sonunda elde edilen kriterlerin; uzmanların, yazarların ve çizerlerin hangi konularda (çocukların sevdiği) ve hangi özelliklerde (resimleri, kullanılan renkler vb.) kitap hazırlamaları gerektiği konusunda, rehber olma yönünden önemli olacağı düşünülmüştür.

3.5. Sayıltılar

Araştırmaya katılan çocukların kitapları seçerken özgür iradeleri ile yanıt verdikleri varsayılmıştır.

3.6. Sınırlılıklar

1. Araştırmada kullanılan resimli çocuk kitapları, TÜBİTAK'ın internet sayfasında yayımlanan (29.05.2020) 31 adet 5+ yaş, 56 adet 6+ yaş resimli çocuk kitaplarının içinden rastgele seçilmiştir. Araştırmada kullanılan resimli çocuk kitapları 5+yaş 3 kitap, 6+yaş 3 kitap olmak üzere toplam 6 kitap ile sınırlıdır.
2. Seçilen resimli çocuk kitapları TÜBİTAK'ın 2017-2020 yılları arasında yayınlanmış 5+ ve 6+ yaş grubu çocuk kitabı serisi ile sınırlıdır.
3. Araştırma, örneklem grubuna seçilen 5- 6 yaş grubunda yer alan 112 çocukla sınırlıdır.

4. GENEL BİLGİLER

4.1. Gelişimle İlgili Temel Kavramlar

Döllenme ile başlayan ve yaşam boyu süren insan gelişimi; bilişsel, dil, sosyal, duygusal, fiziksel alanlarda kişinin yaşantılarının tümünü kapsayan ve sürekli değişen bir süreçtir. Bu süreçte bireyin geçirmiş olduğu gelişim evreleri; doğum öncesi, bebeklik, ilk çocukluk, orta çocukluk, ergenlik, ilk yetişkinlik, orta yetişkinlik ve geç yetişkinlik evreleri şeklinde karşımıza gelmektedir [28].

Değişimi, sürekliliği ve birikimi içerisinde barındıran bu süreçleri anlayabilmek için gelişimle ilgili temel kavramları bilmemizde yarar vardır. Bu kavramları büyüme, olgunlaşma, öğrenme, gelişme, hazırbulunuşluk ve kritik dönemler olarak adlandırılmaktadırlar [29].

Büyüme, döllenmeden başlayarak organizmada meydana gelen boy, kilo ve hacimsel olarak artışı ifade etmektedir. Doğumda boyu 50 cm olan bir bebek, sekiz aylık olduğunda 70 cm uzunluğuna erişmişse, bu durum onun büyüdüğüne örnektir [29].

Olgunlaşma, bireyin bir işi yapabilecek düzeye ulaşması olarak tanımlanır. Biyolojik bir değişim olan olgunluk, kalıtım ve çevrenin etkileşimiyle bireyin belirgin düzeye ulaşmasını sağlar. Olgunlaşma kendi kendine oluşan bir düzendir, bir organın kendi vazifesini yapabilecek seviyeye ulaşması için geçirdiği biyolojik değişmeler olarak da tanımlanır [30].

Öğrenme, çevreyle etkileşim sonucu ortaya çıkan kalıcı izli davranış değişiklikleri olarak tanımlanmaktadır. Örneğin yaşamın ilk yıllarında arkadaşlarıyla top oynayan çocukların bu etkileşim sonucu paylaşma, işbirliği, yardımlaşma gibi bir takım sosyal becerileri kazanması, yaşamının ilerleyen yıllarında da bu becerileri kullanıyor olması öğrenme olarak nitelendirilebilir [29].

Bir davranışın öğrenme olup olmadığı;

- Tekrar veya yaşantı yoluyla mı olmuştur?
- Davranışta değişiklik meydana gelmiş midir?
- Değişiklik oldukça kalıcı mıdır? , gibi sorular ile anlaşılabilir. Sorulardan birine hayır yanıtı veriliyorsa, o davranış öğrenme değildir [31].

Gelişme; Bireyde yaşam boyu olumlu yönde meydana gelen büyüme, olgunlaşma ve öğrenmenin etkileşimi ile oluşan niteliksel ve niceliksel değişimlerin tümüdür [29]. 'Büyüme' ile 'Gelişme' sözcükleri, gerçekte birbirinden ayrı kavramlardır; biri diğerinin yerini alamaz. 'Büyüme', bedende gerçekleşen sayısal (nicel) değişiklikleri içermekteyken (boy uzaması, kilo artışı gibi) yapısal artışı dile getirir. 'Gelişme', ise değişiklerin niceliğiyle birlikte, niteliğini de içermektedir. Gelişme kavramı, düzenli, uyumlu ve devamlı bir ilerlemeyi anlatmaktadır. Gelişim ileriye dönük olup, değişiklikler arasında belirli bir ilişkiyi de içerir [23].

Hazır olma olgunlaşma ve öğrenmenin etkileşiminin bir ürünü olan hazırbulunuşluk, bireyin belirgin davranışları yapabilecek seviyeye ulaşmasıdır [31]. Ancak hazırbulunuşluk kişinin yalnızca olgunlaşma düzeyini değil, ayrıca, kişinin baştaki edinimleri, öğretileri, alakaları, davranışları, güdülenmişlik seviyesini, becerilerini, genel sağlık durumunu da içerir [30].

Kritik dönem olarak adlandırılan, yaşamımız süresince belli tür öğrenmelere karşı aşırı duyarlılıkta olduğumuz bazı önemli zaman dilimleri vardır. Temel güven duygusunun kazanıldığı ve bağlanmanın gerçekleştiği ilk yıllar veya zihinsel becerilerin hızla geliştiği ve öğrenme potansiyelinin çok hızlı olduğu okul öncesi yılları kritik dönemlerin daha iyi anlaşılması bakımından örnek olarak verilebilir [29].

4.1.1. Gelişim ilkeleri

Gelişim ilkeleri evrensel olup her bir insanın gelişimi bu ilkelere bağlı olarak gerçekleşmektedir [33, 28].

- Gelişim, kalıtım ve çevre etkileşiminin bir ürünüdür. Genetik olarak doğuştan getirdiğimiz bütün özellikler kalıtımsal özellikler arasında yer almaktadır.

- Buna, saçımızın rengi, gözümüzün rengi, cinsiyetimiz, ten rengimiz gibi özellikler dâhildir. Kalıtımsal özelliklerimizin yanında çevresel faktörler de gelişimimizi etkilemektedir.
- Sürekli olan ve belli aşamalarda gerçekleşen gelişim, doğum öncesinde başlar ve yaşam boyu belirli aşamalardan geçerek devam eder. İleriye doğru ve birikimli bir süreç olan gelişimin her bir aşaması bir öncekinden etkilenir ve her aşama bir sonrakine zemin oluşturur.
- Gelişim alanları değişik dönemlerde nöbetleşerek devam edebilmektedir. Dolayısı ile bir gelişim alanının kimi zaman diğerlerine göre daha hızlı veya daha yavaş olması gelişim süreci içerisinde doğaldır.
- Gelişim baştan ayağa, içten dışa doğru bir yön izler. Gelişimin yönü bu prensipler doğrultusunda ilerlemektedir.
- Gelişim genelden özele doğru bir sıra izlemektedir. Gelişim sürecinde çocuğun gerçekleştirdiği hareketler genelden özele doğrudur. Yani çocuk önce büyük kaslarını, daha sonra küçük kaslarını kullanmaya başlar.
- Gelişimin kritik dönemleri vardır. Yaşam boyu devam eden bir gelişim sürecinde belli tür öğrenmelere karşı aşırı hassas olduğumuz önemli dönemler bulunmaktadır. Bu dönemlerde kazandığımız veya kazanamadığımız beceriler sonraki dönem yaşantılarımızı etkilemektedir. Okul öncesi süreci kritik dönemlerden biridir.
- Gelişim bir bütündür ve gelişimsel alanlar birbirini etkiler. Gelişim alanları ismen farklı olsa da aslında bir bütünü oluşturan temel ve vazgeçilmez unsurlardır. Gelişim alanları birbiriyle etkileşim içerisindedir. Alanların birindeki bir değişiklik diğerini de etkilemektedir.
- Gelişimde bireysel farklar vardır. Her birey biriciktir. Kalıtımsal ve çevresel faktörlerin birleşimi sonucunda her birey birbirinden farklıdır.

4.1.2. Gelişim dönemleri

- Yeni doğan bebek: 0- 4 hafta
- Bebeklik: 4 hafta- 2 yıl
- İlk çocukluk: 2-6 yıl
- Son çocukluk: 6-11 yıl (kızlarda); 6-13yıl (erkeklerde)

- Ergenlik: 11-20 yıl (kızlarda); 13-20 yıl (erkeklerde) [23].

4.2. Gelişim Alanları ve İlgili Kuramlar

Gelişimsel olarak birey, beş temel gelişim ve öz bakım becerileri alanlarında ilerlemeler kaydetmektedir. Bu alanlar zihinsel, dil, sosyal-duygusal, fiziksel ve psikomotor alanlarıdır. Gelişimin her alanı birey için farklı bir değere haiz olmakla birlikte bir bütünü oluşturmaktadır [34].

Kişinin gelişimi fiziksel, bilişsel, sosyal ve ahlak gelişimi gibi esas boyutlardan oluşan ve her bir boyut arasında karşılıklı bir ilişki bulunan karmaşık bir süreçtir [35]. Kişilik gelişimini açıklamak için birçok kuram geliştirilmiştir. Bu kuramlar birbiriyle alakalı olsa da değişik görüşleriyle bu karışık süreci izah etmeye çalışmıştır. Gelişim kuramlarının her biri, kişisel gelişimin yalnızca bir alanını odak noktası olarak benimseyip gelişimi diğer alanlarla bütünleştirerek oluşturmuşlardır [36].

4.2.1. Gesell'in olgunlaşma kuramı

Olgunlaşma Teorisi, Gesell (1925) tarafından geliştirilmiştir. Teori, fiziksel ve bilişsel gelişimin olgunlaşma ve yaşla birlikte gerçekleştiği düşüncesini yansıtır. Önceden programlanmış genetik yapının gelişimde en önemli faktör olduğuna inanan Gesell (1946), gelişmeyi, olgunlaşmanın bir yansıması olarak ifade etmiştir. Gesell insan organizmasını, dört gelişim alanına ayırmıştır. Bunlar "motor davranışlar", "dil davranış" ve "bireysel–sosyal davranış" alanlarıdır. Gelişimin her bireyde belirli bir sırada ilerlediğini, biyolojik ve genetik miras tarafından tanımlanan bu sıranın da bireyden bireye değişemediğini, belirtmiştir. Gelişim hızının ise farklılık gösterdiğini, bu durumun kalıtımla tanımlandığını, gelişim hızına çevrenin geçici bir etkisi olmasına karşın, biyolojik etkenlerin nihayetinde bu hızı kontrol ettiğini iddia etmiştir.

Gesell, gelişimi beş ana kuralla izah etmiştir;

1- Gelişim baştan ayağa, içten dışa doğru bir yön izler.

2- İçsel etkenlerce kontrol edilen gelişim, dışsal etkenlerden etkilenmeyebilir. Çevre, büyüme ve gelişme için temel uyarıcı değildir. Organizmanın gelişiminde olgunlaşma önemli bir etkendir.

3- Gesell gelişimi, iki karşı kuvvet arasındaki karşılıklı ilişkilerin düzenlenmesi veya motor kontrol gelişimi sarmal olarak çeşitli bileşenlerinin artıp azalması şeklinde ifade eder. Bileşenler her basamakta, olgunlaşma dönüşümü yaratarak birleşim yerlerine geçerler. Kol ve bacak hareketlerindeki gelişimsel ilerleme de, olgunlaşmadı ki sarmal form açık bir şekilde gözlenir.

4- Öz düzenleme/ düzensizliği gelişimini tahterevalliye benzer, denge ve dengesizlik süreçleri arasındaki dalgalanmalar şeklinde açıklanır.

5- Fonksiyonel asimetrik prensibi ise asimetrik davranışın bir sonraki dönem simetrik davranışa geçişi olarak ifade eder. Asimetrik boyun refleksinin bir sonraki simetrik uzama davranışının gelişmesinde öncül olması, sinir sistemindeki olgunlaşma hareket becerilerinin oluşumunda birincil etken olması örnek verilebilir.

Gesell gelişimin, tecrübeye göre şekillendiğini, olgunlaşma faktörleri tarafından yönlendirildiğine inanıyordu. Bu nedenle çocukların gelişimi ve yaşadıkları gelişim sorunları için yapılması gerekenin onlara zaman vermek olduğunu, çünkü her çocuğun bir bireyselliği olduğunu ve kendi iç vücut saatine göre gelişeceğini ifade etmekteydi. Gesell performans ve okula hazır olma konusunun, çocuğun kronolojik yaşından çok gelişimsel yaşı ile ilgili olduğunu düşünüyordu.

Gesell'in öncülüğünü yaptığı çocuk gelişimi ve gelişim testleri alanlarındaki çalışmalar günümüzde de devam etmektedir. GDO, Bayley Ölçekleri ve Denver II Taraması gibi standart değerlendirmelerin kullanıldığı gelişimsel testleri, Gesell'in Gelişim Çizelgeleri ve Gelişim Oranları kavramlarından oluşturulmuştur [37].

4.2.2. 5-6 Yaş çocuklarının fiziksel(psikomotor) gelişim

Bebeklik döneminde psikomotor gelişim reflekslerle başlar; ilkel hareketler, temel hareketler ve spor hareketler gibi basamaklarda yetenek kazanımı sırayla ilerler [40].

Psikomotor gelişim, fiziksel büyüme, merkezi sinir sisteminin gelişimine koşut olarak organizmanın isteğe bağlı devinim edinmesi şeklinde ifade edilir [39]. Motor gelişim değişime maruz kalsa da kişinin bütün hayatı boyunca devam eden bir süreçtir. Bu gelişim süreci, belirli bir sırayla devam eder [38].

Büyük kas psikomotor gelişim "kaba psikomotor becerileri" olarak da ifade edilir. Vücudun genel devinimini ve denge dinamiğini içerir. psikomotor beceriler, dönme, oturma, emekleme, ayakta durma, yürüme, koşma, salınım, yuvarlanma, zıplama, denge gibi hareketler üzerindeki denetimi anlatmak için kullanılmaktadır [38].

Denver II, GEÇDA ve diğer gelişim ölçeklerine göre beş yaş çocuğunun yapıyor olması gereken büyük (kaba) motor beceriler: "*Tek ayak üzerinde altı saniye durur"* [42], "*Zıplayan topu yakalar"* [42]. Dizlerini kırmadan öne doğru eğilip parmak uçlarını elleyebilir [44]. Parmak ucunda hayli çevik bir şekilde koşabilir [44]. Ayak değiştirerek sıçrar [44]. Kaydıraktan kayma, sallanma, tırmanma, kazma gibi birçok hareketli becerileri aktif ve ustaca yapar" [44]. Müziğin ritmine göre hareket eder [44]. Elleriyle sıkıca tutar, oldukça güçlü kavrayışı vardır [44]. Şeklinde maddelerdir.

Denver II, GEÇDA ve diğer gelişim ölçeklerine göre altı yaş çocuğunun yapıyor olması gereken büyük (kaba) motor beceriler; *Tek ayak üzerinde dokuz saniye durur* [42], *geri adımlama yapar (topuk ayakucu temasıyla geri geri yürür*) [42]. Genellikle kız çocukları ip atlamaktan, erkek çocukları ise top oynamaktan hoşlanır [44]. Son çocukluk dönemindeki çocuk, motor ve dil gelişimi yönünden oldukça ilerlemiştir. Ayrıca dengenin gelişmesiyle hızlıca yürüyen, futbol oynayan, ok atan bir bireydir. El göz koordinasyonunun gelişmesiyle her iki eliyle beceri sağlayan biri olmuştur [44]. Maddeleridir.

Küçük kas psikomotor gelişim "ince psikomotor beceriler" olarak da tanımlanır. El ve ayağın kullanım yeteneklerini içerir. Uzanma, tutma, kavrama, yazma, yırtma, çizme, yapıştırma, kesme gibi yetenekler örneklendirilebilir [38].

Denver II, GEÇDA ve diğer gelişim ölçeklerine göre beş yaş çocuğunun yapıyor olması gereken küçük (ince) kas motor beceriler: *"+" işaretini kopya eder* [42], *üç kısımlı adam çizer* [42], *yardımsız giyinir* [42], *çizilen "kare" şeklini kopya eder* [42]. *Yardımsız saçını tarar* [43], Altı küple üç basamaklı merdiveni (bazen 10 küple 4 basamaklı merdiven) modele bakarak oluşturur [44], kendi başına ipliği büyük gözlü iğnelere geçirir, gerçek anlamda dikiş diker (birkaç ilmik) [44]. Her bir göz tek tek kapatıldığında bir gözle küçücük nesneleri toplayabilir [44]. Beş yaşına gelen çocuk belli bir olgunluk seviyesine gelmiştir. Bu nedenle çocuğun hareketlerinin daha dengeli olduğu gözlenir [37].

Denver II, GEÇDA ve diğer gelişim ölçeklerine göre 6 yaş çocuğunun yapıyor olması gereken küçük (ince) kas motor beceriler: *Düğmesini ilikler* [42], *kare adını belirtmeden şekli gösterdiğimizde çizer* [42], *altı kısımlı adam çizer* [42]. Altı yaşındaki çocuğun ince kasları epeyce gelişmiş olduğundan, Önceki yaşlara kıyasla el becerilerinde daha yeteneklidir. Keser, yapıştırır, boyar, resim çizer, tüm materyalleri düzgün kullanabilir [44]. Harfleri yazma çabasındadır. Bazı harfleri ters yazar; çocukların bazısı ad ve soyadlarının yanı sıra ek kelimeler yazabilirler [44].

Çocukların dünyayı algılayıp tanımalarında bedenlerini kullanarak edinmiş oldukları tecrübeler onlar için oldukça değerlidir. Bu yüzden motor gelişim, zihinsel gelişim ve algısal gelişim birbirinin içindedir. Yaşamın ilk zamanlarında edinilen yaşantılar motor gelişimin, bilişsel gelişimin, dil gelişimin, sosyal ve duygusal gelişimin, alt yapısını oluşturmaktadır [39].

5-6 yaş çocuklarının ortak fiziksel gelişim özelliklerine gelindiğinde bu yaşlarda çocukların fazlaca lokomotor, manipülatif ve stabil devinimleri geliştirme ve kontrolünü oluşturmaya yöneldikleri görülmektedir. Bundan dolayı çocukların beden bilgisi ve bedensel devinimleri olarak sahip oldukları bilgiyi arttırmak için planlı ve programlı bir şekilde hazırlanan programlara katılması sağlanmalıdır. Devinimsel gelişim, çeşitli etkenleri kendi bünyesinde barındırmaktadır. Devinimsel kombinasyonlar oluşurken değişik hareket formları oluşmaktadır. Koşma, sıçrama ve atlama gibi lokomotor hareketler, yakalama, fırlatma gibi manipülatif beceriler ve yetenekler zaman içinde çocuk tarafından kombine edilir. Çocuk hareket formlarını edindikten sonra sportif beceriler oluşur [45, 46, 47]. Buna ek olarak 5- 6 yaş çocuklardaki büyük kas gelişimi, kemik gelişiminden daha ileride olduğundan çocuklar bu lokomotor davranışları daha yetenekli olarak gösterebilmekte, bu hareketleri daha çok yapmak istemektedirler [48].

4.2.3. J. Piaget'in bilişsel gelişim kuramı

Bilişsel gelişim kuramının savunucularından olan Jean Piaget'ye göre yetişkinlerden oldukça farklı olan çocuklar bilgiyi kazanmakta aktif bir rol oynamaktadırlar. Gelişimin kalıtımın ve çevrenin etkileşiminin bir sonucu olduğunu belirten Piaget bilişsel gelişimin olgunlaşma, yaşantılar, uyum, örgütleme ve

dengeleme gibi ilkelerden etkilendiğini ifade etmiştir. Bu ilkelere göre kişinin yeni öğrenmeler edinebilmesi için genetik yeteneklerinin yeteri kadar olgunlaşması ve yaşantıları yoluyla yeni deneyimler kazanması gerekmektedir [50].

Piaget, bilişsel gelişim teorisini şema, uyum sağlama, özümleme, uyma ve dengeleme kavramlarına dayandırarak açıklamaktadır [51]. Bireyin çevreyle etkileşimi sonucu, zihinsel kapasitesini akıllı ve mantıklı bir şekilde geliştirebileceğini, çevresini denetim altında tutabileceğini ve bilişsel kapasitesini verimli bir şekilde kullanabileceğini ön görmektedir [52].

Piaget'e göre çocuklar öğrenme sürecinde pasif alıcılar değil tam tersine bilgiyi öğrenmede aktiftirler. Merak duygusuyla doğan çocuk, çevresinde olan biten her şeyin ne anlama geldiğini aktif biçimde sorgular. Piaget'e göre bireyin bilişsel gelişimi olgunlaşma düzeyine bağlı olarak dört farklı döneminden geçer.

Dönemler sırasıyla aşağıdaki gibidir;

1. Duyu-motor (sensori-motor stage) Dönem (0-2yaş)
2. İşlem Öncesi (Pre Operasyonel Stage) Dönem (2-7yaş)
3. Somut işlemler (Concrete Operational Stage) Dönemi (7-11yaş)

4-Soyut işlemler (Formal Operational Stage) Dönemi (12yaş+)

Piaget çocuğun belli bir zaman diliminde edinmesi gereken tüm zihin yapılarını oluşturduğunda, çocuğun o dönemdeki gelişimini tamamladığını vurgulamaktadır. Piaget, çocukların bu gelişim aşamalarından geçmesi gerektiğini söylemektedir. Çocuk bir gelişim dönemini atlayarak, bir diğer gelişim dönemine geçemez. Ancak çocuklar gelişim dönemlerine girme ve dönemleri tamamlama yaşları yönünden farklılıklar gösterebilir [54].

Paiget'e göre dönemler şu özellikleri taşımaktadır;

1. Dönemlerin sırası değişmez.
2. Bilişsel gelişim dört dönem boyunca ilerler.
3. Bir sonraki dönem bir önceki dönemin özelliklerini içinde barındıracak şekilde gelişim gösterir.

4. Aynı gelişim döneminde olan iki birey farklı düzeylerde gelişim gösterebilir. Gelişim düzeylerinde bireysel farklılıklar olabilir.
5. Herhangi bir dönemde oluşan bir aksaklık, ardından gelen dönemleri olumsuz etkiler.
6. Bilişsel gelişim dönemleri niteliksel olarak birbirinden farklı özelliktedirler; her bir dönem de bilişsel gelişim açısından birbirinden nitelik olarak farklı özellikler ön plandadır [55].

İşlem öncesi dönem (2-7 yaş) işlemlerin yapılmadığı fakat işlemlerin yapılabilmesi için gerekli zihinsel becerilerin kazanıldığı dönem olarak tanımlanır. Piaget, bu dönem çocukların gerçek zihinsel faaliyetlere girmedikleri için sıkça hataya düştüğü ve kafa karışıklığına girdiği düşüncesini bilişsel gelişimin işlem öncesi dönemi ile açıklamaktadır. Piaget; Sembolik Dönem (2-4) ve Sezgisel Dönem olarak, İşlem Öncesi Dönemini ikiye ayırmaktadır.

Sembolik dönemde (2-4 yaş), sembolik oyun (-mış gibi yapa oyunları), benmerkezcilik (egosantrizm), toplu monolog, canlandırmacılık (animizm), paralel oyun, yanlış bağdaştırma, yapaycılık, hayali ve doğaüstü düşünce davranışları gözlenir.

Sezgisel dönemde (4-7 yaş) mantıklı düşünme, neden-sonuç ilişkisi kurmak yerine bu dönemde çocuklar sezgileri ile problem çözerler. Parça bütün ilişkisini çocuklar bu dönemde anlamakta zorluk çekler. Çünkü çocuk parça ve bütünü eş zamanlı olarak idrak edememektedir. Sezgisel dönemdeki çocukların sıralamayla alakalı işlemlerde bütünü parçalara ayıramadıkları ve belirli bir kural izleyemediklerinden, sıralama ilişkisini koordine edemedikleri gözlenmiştir. Piaget işlem öncesi dönemdeki çocukların bir nesnenin şekli değiştiğinde bazı özelliklerinin (ağırlık, uzunluk, sayı, hacim vb.) değişmeyeceğini anlamadıklarını belirtmektedir [56]. Bu dönemde özelden özele akıl yürütme gözlenir. Ancak Hiyerarşik sınıflama, İşlemleri tersine çevirebilme, *Korunum, Odaklanma, Canlı- cansız* ayrımı, tam gelişmemiştir.

Piaget bilişsel gelişime ait dönemlerin niceliksel bir süreç olmadığını, çocukların bu dönemlerde ilerledikçe düşünce yapılarındaki niteliksel bir değişikliği savunmaktadır [53].

4.2.4. 5-6 Yaş çocuklarının bilişsel dil gelişimi,

Dünyayı anlamada geçirilen zihinsel süreçler, belirtilen biliş kavramı akıl, algılama, dikkat, düşünme, kavrama ve problem çözme gibi birçok sözcüğü kapsamaktadır. Bilişte, kademeli bir gelişim süreci görülür. Okul öncesi dönemde de hızlı bir gelişim gözlenir [57].

Zihinsel gelişim, kişinin doğumuyla birlikte, çevre ile etkileşimi sonucunda, çevrenin fark edilmesini sağlayan bilginin kazanılması, işlenmesi, saklanması, yorumlanarak tekrar düzenlenmesi ve değerlendirilmesi aşamasındaki tüm biliş süreçlerini içeren alandır [53]. İfade edici ve algısal dilde, öğrenmede, hafızada, problem çözmede ve diğer tüm zihinsel süreçlerdeki değişimler bilişsel gelişimin içeriğinde yer alır [58].

Dil; düşünme ve düşünüleni aktarma dizgesi olarak tanımlanır. Doğrudan doğruya insana özgü olan, sözel olarak, yazılı olarak iletişim kurmada kullandığımız, mirasla gelen, doğuştan edinmeye başladığımız, çok güçlü, büyülü bir düzendir. [59].

Denver II, GEÇDA ve diğer gelişim ölçeklerine göre 5 yaş çocuğunun yapıyor olması gereken bilişsel beceriler; *Tamamlanmamış insan resmine kol ve bacak çizer* (224. Madde, [43]), *sekiz parçalı yapboz yapar* (225. Madde, [43]). *Dil becerileri ise; "İki küp ver" diye sorulduğunda iki küp verir [42], dört sözcük tanımlar (top, elma, deniz, merdiven vb.)* [42], *zıtlık kavramını bilir (2/4) (büyük-küçük, sıcak-soğuk, kız-erkek, gece-gündüz)* [42], *neden, nasıl, kim gibi sorular sorar (227. Madde, [43]), mecazi olarak benzetme yapar (Yemek güzel kokarsa ne gibi güzel koktu dersin? Mis gibi*) (58. Madde), [41], *anlamsal saçmalıkları düzeltir (Ayakkabıyla çorba içiyor. Doğru mu, yanlış mı? Yanlış der ve düzeltir*. 60. Madde) [41]. Şeklindeki maddelerdir.

Sözcükler, oldukça güçlü sosyalleşme araçlarıdır. Çocuğun dili geliştikçe eylemlerin denetiminde ve planlamasında artış olur. Kendi eylemlerini düzenlemedeki sözcük gücünü kullanan çocuk, diğerlerini yönetmede de bu gücü ortaya koyar.

Beş yaşında olan ve sürekli konuşmak isteyen çocuk, yetişkinlere benzer uzun cümleler kurmaya başlar. Bilgi dağarcığını artırabilmek amacıyla da pek çok soru sorar. Mesela, "Bu niçin böyledir?", "Şu nasıl kullanılır?" şeklinde sözel olarak ayrıntılı sorular sorar. 5 yaş çocuğu dilbilgisi kurallarına göre konuşur. Anlatımında; olayları, masalları, konuları sırasıyla söyler. 5 yaş dönemi çocuğu her bir şeyin nedeni ve ne için ile ilgilenir. Söyleyeceğini öncelikle düşünür, sonra söyler [44]. Gelişimiyle doğru orantılı olarak çocuğun sözcük sayısında da artış olur. Beş yaş grubu çocuğu çoğul kullanımlarını doğru yapabilmekte, daha karmaşık cümleler kurabilmektedir. [60].

Beş yaş çocuğunun bilişsel dil gelişim özellikleri; hayli akıcı bir konuşması vardır, ifadeleri dil bilgisi kurallarına uygundur, "R" sesi dışındaki diğer seslerin ifadesi genel olarak uygun vasıflar taşır. Ezbere şiir okumaktan, çocuk şarkıları ve tekerlemeler söylemekten çok hoşnut olur. Kendisine öykü okunmasına veya anlatılmasına mutlu olur. Sonrasında kendi başına veya arkadaşlarıyla birlikte öyküyü tüm ayrıntılarıyla oynar [44]. Bu yaş grubundaki çocuk adını, soyadını bilir, bunun yanı sıra, yaşını, ev adresini ve çoğunlukla da doğum gününü ifade eder [44]. Soyut kelimelerin ne anlama geldiğini sürekli sorar, kelimeleri gerekli gereksiz şekilde kullanır [44]. Şaka-fıkra, bilmece ve tekerleme gibi kelime oyunlarından hoşlanır [44].

İşlem Öncesi dönemde, çocuğun kavram ve dil gelişimi hızlıdır. Bu dönemde çocuklar dil vasıtasıyla semboller üretir. Bu semboller ve sembollerin temsil ettikleri nesneler arasında ilişkiler kurmaya başlarlar [61]. Nesneler ilkin, zihinsel olarak temsil edilir, sonrasında kavram ve simgelerle zihinde işlenir. Bu yüzden "*işlem öncesi dönem*" işleme hazırlık ve somut düşünce periyodu olarak benimsenmektedir. Dönem sonuna da çocuk amacına yönelik kullandığı dili, problem çözmeye, eylemlere yöneltir. Bunun yanında çocuk artık sınıflama, sıralama, niceleme gibi zihinsel işlemleri düzenli bir şekilde yapabilir [56, 62].

Piaget;(2-4 yaş) Benmerkezcilik, sembolik döneminde aşırı olarak görülen, bunun yanında sezgisel dönemde de varlığını sürdüren dönemin önemli niteliklerden biri olduğunu belirtmiştir. Benmerkezcilik; çocuğun kendi bakış açısıyla başka birinin bakış açısını ayırt etmedeki yetersizliğidir. Çocuk olayların sadece kendi için gerçekleştiğini zanneder. Dünya adeta onun etrafında dönmektedir. Mesela; "Niçin

güneş var?" diye sorulduğunda, "Beni ısıtmak için var" cevabı benmerkezci düşünce örneğidir [39]. Bunun sonucunda mantığın bu yaş dönem çocuğunda henüz gelişmediği söylenebilir. Çocuk, her olayı kendi açısından gözler. Bütün olayları kendi açısından yorumlar. Egosantrik dönem çocuğunda, bazı ve hepsi ayrımı yoktur. "*Anne için 'Bu, hanımdır' der. 'Çocuğu olan hanımdır'* diyememesi buna örnektir [44].

Piaget; 4–7 yaş arasındaki dönemi "*sezgisel dönem*" olarak adlandırmaktadır. Bu dönem çocuğu olayları sırasıyla açıklayabilmekte ve neden-sonuç ilişkilerini başarıyla ifade edebilmektedir. Bunun yanı sıra kuralları iyi anlayıp, konuşmaları doğru yorumlayabilmektedir [63]. Dönemin çocuğu ayrıca çekim ekleri ve duraklamaları yerinde, doğru yapmaktadır [64].

Beş yaş çocuğu her türlü ilişkiyi, her şey arasında kurabilir. Ancak yine de sezgisel dönemdeki çocuk, parçayla bütünü aynı anda düşünememekte ve henüz zihinsel mukayese yapamamaktadır. Bilişsel düzeyde canlandırma, kavram kullanamamakta, birden bire oluşan algılamalar görünmektedir. Bu durumun sonucunda çocukların kararları etkilenebilmektedir. Küplerle oynayan beş yaş çocuğuna "*Ne kadar*?" diye sorulduğunda, soruyu anlayamamasının sebebinin "*Ne kadar*?" gibi bir sorunun cevabını verebilecek işlemleri bilememesinden kaynaklanmaktadır. Çocuğa beş küpümüzün olduğu söylenip ve nasıl sayılacağı gösterilip "beş" diyeceği öğretilse bile, çocuk niçin "beş" dediğini kavrayamayacaktır. Piaget çocuğun, yalnızca ses çıkararak basit bir süreç edindiğini, sayıyla alakalı bir görüş geliştiremediğini belirtmiştir. Sayı kavramına çocuk ancak "*işlemsel düşünceye*" geçiş yaptığında sahip olur. Bu yüzden çocuğun, bilişsel olarak hazır olmadan ona bazı soruların cevapları öğretilip, anlatılsa da çocuk bir şey edinemez. Nelerin öğretildiğini algılamayan çocuk, hayal kırıklığına uğrar, öz güveni zedelenir. Bu durumu Piaget, dilin düşünce yapısını etkilemediğini ileri sürerek açıklar. Ayrıca bilişsel davranışlar, faaliyetler ve düşünme süreçleri konuşma aracılığıyla değil, eylemden gelişir, şeklinde ifade etmiştir [30].

Altı yaşındaki çocuk; 16 - 20 hareketi anlatır. Ev adresini doğru söyler. Yaklaşık olarak altı kelime ile cümle kurarak konuşur. Kelimelerin başlangıç ve bitiş seslerini söyler. Altı yaşındaki çocukta artık yetişkin modellerine benzeyen bir dil yapısı oluşmaya başlar. Bu yaş dönemi çocuğu ailesiyle, arkadaşlarıyla ve yabancılarla da iyi

bir iletişim kurulabilir. Çocuk bilgi alış verişi yaparak konuşmayı uygun biçimde yönlendirebilir. Ancak özne-fiil uyumlarında ve zaman eklerinde hataları olabilir [30].

GEÇDA'ya göre 6 yaş çocuğunun bilişsel becerileri: *İki farklı renkteki düğmeleri gruplar* (234. Madde), *8'den sonra hangi sayının geldiğini bilir* (225. Madde). *Sağını solunu bilir* (237. Madde), *yan yana dizilmiş 5 küpten ortadakini gösterir* (238. Madde). *"Arabanın kaç tekerleği var?" sorusunu cevaplar* (239. Madde), *iki üçgeni birleştirerek kare yapar* (240. Madde), *fonksiyonu verilen eşyanın adını söyler* (241. Madde) [43].

Denver II, GEÇDA ve diğer gelişim ölçeklerine göre altı yaş çocuğunun dil becerileri: *Zıtlık kavramlarını bilir (3/4) (büyük-küçük, sıcak-soğuk, kız-erkek, gece-gündüz), 6/8 sözcük tanımlar (top, elma, masa, deniz, ev, merdiven, tavan, pencere), "5 küp ver" dendiğinde (8 küpten 5 küp) verir [42]. Ayakkabı, terlik, kuş, kedi gibi sözcüklerin benzerliklerini ve farklılıklarını söyler* (242 ve 243. Madde, [43]). *Bazı eşyaların fonksiyonlarını söyler* (244. Madde, [43]*), söz dizimini düzelterek söyler (gramatik olarak doğru cümle kurar),* (62. Madde) [65]. *Kelimelerin son sesine benzer kafiyeli kelime bulur, söyler (çay-ay, bak-tak gibi)* (63. Madde) [65], *bileşik kelimeyi sözcüklerine ayırır (aydede, ayçiçeği gibi)* (64. Madde) [65]. Maddelerdir.

Ortalama olarak günde beş yeni sözcük öğrendikleri düşünülen, sözcük dağarcığı 10 bin sözcüğe kadar ulaşmış olan altı yaş çocuğu değişmekte olan bir çocuktur. Çevresindeki nesneleri tanır, akıcı konuşur, renkleri, şekilleri bilir [66].

4.2.5. Erikson'un psikososyal gelişim kuramı

Erik H. Erikson da Freud gibi kişilik gelişimini belirli dönemlerde işlemiştir. Fakat bireyin cinsel gelişiminin yerine, sosyal gelişimini esas almıştır. Bundan dolayı Erikson'un kuramı, psikososyal kuram olarak adlandırılmıştır. Erikson; kişilik gelişiminin, kişinin yaşamı boyunca devam ettiğini belirtmiştir [36]. Erik Erikson, gelişime, sosyal açıdan yaklaşarak gelişimin bireyin yaşamı boyunca devam eden sekiz psikososyal evresinden geçerek tamamladığını savunmuştur. Bu evrelerin her birinin çatışmalar içerdiğini ifade etmiştir. Erikson bu dönemleri; temel güvene karşı güvensizlik; bağımsızlığa karşı utanma ve şüphecilik; girişkenliğe karşı suçluluk duyma; başarıya karşı aşağılık duygusu; kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası;

yakınlık kurmaya karşı yalnız kalma; üretkenliğe karşı duraklama; benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk olarak adlandırmaktadır [67].

Kişinin, bir sonraki döneme sağlıklı temeller oluşturabilmek için, çatışmalar içeren her bir dönemi başarılı bir şekilde atlatması gerekmektedir [67]. Erikson'a göre herhangi bir evrede çözülemeyen karmaşa olumlu sosyal ve duygusal koşullar sağlandığı takdirde sonraki evrelerde telafi edilerek çözülebilir [51].

Erikson doğumdan sonra ilk geçilmesi gereken psikososyal çöküntünün "*temel güven ve güvensizlik"* olgusu olduğunu belirtmiştir. Erikson ayrıca bu periyodun başarılı bir şekilde atlatılmasının, egonun güçlenmesi sonucunda umut duygusunun gelişmesiyle olduğunu iddia etmiştir. Temel güven duygusu hayatla alakalı olarak umut duygusunu ortaya çıkarır [68].

Girişkenliğe karşı suçluluk duygusu 3-6 yaş aralığını içine alan okul öncesi dönemidir. Psikososyal gelişim dönemlerinde Freud'un teorisine göre "*fallik döneme*" denk gelmektedir. Bu dönemin belirgin özelliği cinselliktir. Çocuğun dikkati, alakası ve haz duygusu cinsel eğilimlidir. Erikson, bu dönemde cinsiyetin fark edildiği, merak duygusunun çok aşırı olduğunu, çocukta araştırmacı ruhunun belirmeye başladığını ifade eder. Merak duygusun ve cinsiyetin fark edilmesinin tabii sonucunda çocuk cinsellikle alakalı sorular sorarak merakını gidermeye çalışır [69].

Bu dönem çocukları henüz geliştirmiş oldukları bağımsızlık duygusuyla, çevreyi incelemeye, dili kullanmaya, bilişsel ve sosyal becerilerini ilerletmeye başlarlar. Bu uğraşlar, *girişimcilik* olarak açıklanır [70]. Bu girişimler "rol deneme" girişimleridir [71; 72].

Erikson, dönem çocuğunun bir birey olarak kendine güçlü bir şekilde inanmaya başladığını ve birey olarak neler yapabileceğini anlamaya çalıştığını ifade etmektedir. Çocukta bir önceki evrede oluşan özerklik duygusuyla, çocuk artık daha başka bir amaca yönelmekte, daha mantıklı ve çevresi ile daha uyumlu bir birey haline gelmektedir [71].

Erikson a göre; Çevrede gittikçe daha özgür hareket etmeyi öğrenen çocuk kendi için daha geniş ortam ve limitsiz amaçlarını gerçekleştirebilecek bir alan kurar. Çocuklar anlayamadığı konuları anlamaya çalışarak ve pek çok konuyla ilgili durumda

sorular sorarlar. Çocukların hayal gücünde ve düşüncelerinde bir artış görülür. Bu dönemde çocukların yakındaki ve uzağındaki tüm yetişkinlerin rolleri anlaşılmaya ve yetişkinlerin dünyasına yönelik tüm detaylar aşırı bir merakla sorgulanmaya başlanır [83]. Farklı rolleri tanımaya çalışan ve özdeşim kuran çocuk, sadece düş ve oyunlarında kendini bu rollere girmekl kalmaz, gerçekte özdeşleştiği rolleri oynamaya çalışır. Bütün bu denemelerden çocuğun çıkardığı özellik '*girişim duygusudur'*. Bu duygu çocuğun düşlerini gerçekleştirmek ve amaçlarına ulaşmak için girişimde bulunmak anlamına gelir [72].

Bu doğal girişimci davranışları şiddetle cezalandırılırsa çocukta suçluluk duygusu gelişir [53]. Dönemin başarıyla tamamlanması için çocuğun suçluluk veya ketlenme geliştirmeden kendine bir gaye oluşturması gerekir [68].

4.2.6. 5 - 6 Yaş çocuklarının sosyal - duygusal gelişimi

Sosyal Gelişim, "Çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun sorumluluklarını yerine getirmesi, yaşıtlarıyla ve diğer bireylerle gereken münasebeti kurabilmesi, aile ve toplumun kurallarına, örf ve adetlerine uygun davranması olarak tanımlanır." [38].

4.2.6.1. 5 - 6 Yaş çocuklarının sosyal gelişimi

Denver II, GEÇDA ve diğer gelişim ölçeklerine göre 5 yaş çocuklarının sosyal gelişim becerileri; *Adını, soyadını ve yaşını bilir* (229. Madde*), organize oyunlar oynar* (230. Madde) [43]. Genel olarak akıllı ve özgürdür. Daha düzenli, disiplinli ve hassas bir tutum içinde olur [44]. Derli toplu ve temiz olmanın gerekliliğini kavrar; ancak devamlı hatırlatılmalıdır, arkadaş seçimini kendi yapar [44]. Genellikle arkadaşlarıyla iş birliği içinde olur; kendinden büyük ve küçük kişilerle olmaktansa, akranlarıyla bir arada olmaktan mutlu olur. Oyunlarda belli şartlara uyumanın ve dürüst olmanın gerekliliğini bilir [44]. Epeyce görünür bir mizahi anlayışa sahiptir. Saat kavramı ilerlemiştir. Saatin gün içindeki planlarla, ilişkisini kavrayabilir [44]. Küçük çocuklara ve hayvanlara (ev hayvanları) karşı sevgi dolu ve koruyucu bir tutum sergiler [44]. Sıkıntılı arkadaşlarının hislerini paylaşıp onları rahatlatma çabasındadır [44].

Beş yaş çocuğu genellikle uyumlu rahat, sakin bir görünüm sergiler [22]. Akranlarıyla daha sağlıklı bir ilişki kuran bu yaş dönemi çocuğunun, karşılıklı ilişki içinde olduğu görülür. Ayrıca sosyal bakımdan oldukça mutlu bir dönemdedir. Dönemin özelliklerinden biri de bu yaş çocuğu ev işlerine yardım etmesini seven, küçük kardeşlerini ve oyunda naif bir tavır içinde olan arkadaşlarını koruyandır. Arkadaşları üzerinde iyi bir etki uyandırmak istediğinden uyumlu bir mizaçta görünür. Ayrıca sosyal açıdan başkaları üzerinde de iyi etki bırakmak ister. Davranışları bir yetişkin gibidir. 5 yaş çocuğunun başkalarına duyduğu güvenle birlikte kendine yönelik güvenini de besler. Bütün bunların sonucunda sosyal uyumun onlarda epeyce yüksek olduğu görülür. 5 yaş çocuğu, yetişkin bireyleri gözleyip, onlar gibi davranmaktan zevk alır. Yaptığı bu gözlemleri genel olarak çocuk oyunlarına aktarır. Bu çocuklar ev işlerinde annelerine yardımcı olmaktan hoşlanırlar. Bu yüzden çocuğa sofra kurma, odasını toparlama, toz alma vb. işlerde görev verilmesi çocukta sorumluluk duygusunun gelişmesine katkı sağlar. Bu yaş dönemi çocuğunu başarısı ve sosyal uyumu açısından hayli önemli olan yükümlülük duygusunu geliştirebilmek amacıyla bir işe yardımcı olmak istediği zaman onu engellemek yerine, teşvik etmek gerekir [53].

6 yaş çocuğunun sosyal gelişimi;

Yakın çevredeki bakkaldan alışveriş yapar (245. Madde, [43]), *Tercih ettiği bir oyun arkadaşı vardır* (248. Madde, [43])

Altıncı yaşta daha hareketli ve uyumsuz bir görünüm sergiler. Yeni deneyimler kazanma konusunda istekli olmasına rağmen o an yetişkinin yanında olmasını ister. Bu yaş dönemi çocuğu kendisine konan kurallar ve yasaklar konusunda sorgulayıcı bir tutum sergiler. Oyun oynadığı gruplar genişlemiştir. Artık bir yetişkinin denetimindeki oyunlarda verilen rolleri başarabilir. Onları yerine getirebilir. Oldukça değişken bir özelliğe sahip olduğu bir yaştadır [22].

Altı yaşını karşılayan son çocukluk döneminin başında olumsuz ve dengesiz bir gelişim gözlenir. Altı yaşındaki çocuk, kararsız ve tembel bir görünümdedir. Yeni bir pozisyonun olumlu ve olumsuz yönleri arasında hızla gidip gelir. Çelişkileri vardır. Oyunlarda ve oyunun ilgili alanlarında kız ve erkek çocukları arasında farklılıklar gözlenir. Kız ve erkekler, durmadan, yeni şeyler denemekten hoşlanırlar; yeni oyunlar bulup, oynarlar; pek çok düşsel rollere bürünürler. Grup oyunlarından çok hoşlanırlar.

Bazı yükümlülükler üstlenip, söylenenleri dikkatle dinlerler. Bu yaş dönemi çocuğunun dikkat süresi uzamıştır [66].

Beşinci yaşlarında çocuklar grup oyunlarını seçerler. Başkalarının eşyalarına ve haklarına saygılı olmaya başlarlar. Kendi iç kontrolleriyle istek ve duygularını denetim altında tutarlar. Beş ve altıncı yaşlarındaki çocuklar, beş-altı hatta daha çok üyeli gruplarla oyun kurabilirler. Ancak daha çok üç kişilik oyunları tercih ederler. Bu yaş dönemi çocukları yalnız başlarına oynamak yerine sevdikleri, bir çocukla oynamayı isterler. İş birliği, dostluk, sempati gibi tutumların yanı sıra rekabet, kavga ve ağız dalaşı gibi tutumlar da bu dönemde çocuğun sergilediği davranışlardandır. Beş-altı yaşa ulaştığında çocuk sosyal olarak etkileşimde bulunduğunda çocuğun daha çok konuştuğu ve anlaşılabilir kelimeleri ifade ettiği dikkat çeker [64].

4.2.6.2. 5 - 6 Yaş çocuklarının duygusal gelişim

Duygu; kişi, olay veya nesnelerin, bireyin içinde yaratığı his ve çağrışımlar olarak açıklanır. Yaşam boyunca çevreden gelen uyaranların etkisiyle insan, birçok farklı duygular içinde olur [73].

İnsanoğluna, haz veya elem veren duygular, duygusal sistemin çıktılarıdır. Sosyalleşmenin oluşmasında hisler ana rolü üstlenir. Bundan dolayı hisler, yaşama uyum sağlama fonksiyonlarıdır [38].

Çocuğun doğumuyla birlikte ilk iki yılı, güven duygusunun kazanılması yönünden kritik bir dönemdir [38]. Greenberg, Kusche ve Speltz(1991)'e göre ilk üç yıl boyunca hayatın tüm duygusal sinyalleri oluşmaktadır [74]. Zamanla çocuklar duygusal tepkilerini belirtmek için dili kullanmaya başlar. Denham ve Greenbea'a göre (1998) 3 yaşına geldiklerinde çocuklar çok çeşitli duygular deneyimlemeye ve göstermeye başlarlar. Bunların içinde öfke, hoşnutluk, üzüntü, korku ve sevgi ile ilgili bütün temel duygular vardır. Okul öncesi dönem çocuklarında sosyal ve bilinçli duygular görülmeğe başladığında çocukların duygularının ifadesinde esneklik ve uyumun yanında karmaşıklık da başlar. 4-6 yaşlarında duygusal tepkiler daha bilinçli hal alır [38]. Duyguları kontrol etme stratejileri farklılaşır, zihinsel bir durum oluşur ve

duygular durumsal arzulara uydurulur. Duygusal tutum kurallarının bilinçli farkındalığı ve tutumlara uyumu gelişir [51].

5-6 yaş çocuklarının çevresindekilerin olumlu tepkileri, onların güven duygusunun gelişmesini sağlar. Bu dönemde çocuklar, duygusal gelişim süreci içinde olumlu ve olumsuz duygularını doğal bir şekilde yaşar [38] .

Okul öncesi eğitim döneminde olan çocuk, artık kendi bedenini pekiyi bir şekilde denetleyebilmektedir. Diğer çocuklara karşılık verebilmekte ve onların davranışlarını benimseyebilmektedir. Bu durum, çocukların dil ve düşsel etkinlikleri için de geçerlidir. Dolayısıyla Erikson, bu dönemde oluşan sosyal boyutun bir ucunda girişkenliğin, öbür ucunda da suçluluğun olduğunu ifade etmektedir. Merak, araştırma duygularını tatmin etmek amacıyla daha aktif faaliyetler içinde olan çocuk, bu faaliyetlerin sonucunda başarısız olursa suçluluk duygusuna kapılır [38]. Bu durum çocuğun öğrenme ve beceri kazanma olanaklarının eksikliği olan becerememe, başaramama korkularını, aşağılık ve yetersizlik duygularını tetikler. Çocukta toplumsal beklenti ve kurallara karşı isyan oluşur, yalnızlık ve içe kapanıklık gelişir [75].

4.2.7. Freud'un psikoseksüel / psikanalitik gelişim kuramı

Freud, bütün davranışların kendiliğinden önce gelen nedenlerinin olduğunu, her tepki bir etkinin sonucunda ve her tepkin yeni bir etki yaratacağını, nedensellik varsayımında bulunmuştur [76].

Psikanalitk Kuramın bireye yaklaşımı; Topografik Model (bilinç, bilinçdışı, bilinçaltı), Yapısal Model (id, ego, süperego) üzerinden açıklanabilir [77]. Topografik model, insan zihninde olup biten olayların, yani zihinsel etkinliklerin, bilince uzaklıklarının belirlenmesini içermektedir [78].

Bilinç; bireyin farkında olduğu düşünce, duygu ve yaşantıları kapsamaktadır [77]. Algıların, bilgilerin açık seçik takip edildiği his, düşünce, tutum, heyecan ve davranışa ait farkındalığın olduğu bir süreçtir. Bu bakış açısına göre bilinç o anda yaşananları içerir. Bilinçaltı, ise bilinçlenme olanağı olan anıların deposudur. Bilinçaltı, ayrıca düş kurma gibi ilkel süreçleri de içine alır. Bilinçdışı, kişinin herhangi bir özel çabası

olmaksızın bilince gelen, çağrılamayan, farkına varılamayan yaşantıların saklı olduğu ruhsal bölmedir. Bilinçdışı; kısacası bilinçli algılamanın dışında kalan bütün bilişsel durumları ve dolasıyla bilinçaltını içerir. Bu durum simgelerle konuşmaya, tutum ve davranış gibi birçok anlatım yollarına yansır [76].

Freud tarafından bulunan ve iddia edilen bu kuram bir kişilik kuramıdır. Freud sonrasında "*Topografik kişilik kuramına*" değişik bir niteliğe getirip kişiliği, bir yapı içinde incelemiştir [79]. Kişilik, onun üç bileşeni olan id, ego, süperego'nun etkileşimi ile gelişir ve beş basamaklı psikoseksüel gelişim alanlarına entegre olur. Hall'e göre id "kişiliğin şımarık çocuğudur" ve haz ilkesine göre hareket eder [80].

Çocuğun yaşam deneyimleri arttıkça, gerçekliğin koşulları ve talepleriyle karşılaşmaya başlarlar. Bunun sonucunda kişiliğin yeni bir bileşeni oluşur; Freud'un ego olarak isimlendirdiği bu yapı gerçekliğin talepleriyle alakalıdır. Ego, çocuğun hatırlama, öğrenme ve akıl yürütme becerilerini yani kişiliğin zihinsel bileşenlerini temsil eder. Egonun görevi, içgüdülerin tatmin edilmesi, toplumun kabul ettiği bir hat bulmaktır. Ego geliştikçe çocuklar id'den gelen, gerçekçi olmayan istek ve ihtiyaçları denetleyip tatmin etme konusunda oldukça başarılı olabilmektedir. İd ve ego ahlaki bir taraf içermez doğru veya yanlışla ilgilenmez [81].

Kişiliğin üçüncü bileşeni olan süperego, bilinç ile ifade edilir, kişiliğin ahlaki tarafıyla alakalı olup istek, tutum ve düşüncenin yanında olur ya da onların yanlışlığını sorgular. Süperego, 3-6 yaşlarda çocuklar ebeveynlerinin değer yargılarını içselleştirdikçe gelişir. Süperego geliştikçe çocukların doğru yapıp yapmadıklarını onlara aktaracak bir yetişkine ihtiyaçları kalmayacaktır. Süperego'nun gelişmesiyle çocuklarda kabul edilmeyen davranışlar karşısında utanç ve suçluluk duyarlar. İd'den gelen istenmeyen dürtülere karşılık egoya sosyal yönden kabul görecek çözümler bulması için baskı yapar. Kişiliğin bu üç bileşeni kaçınılmaz bir şekilde çatışır. Ancak sağlıklı ve olgunlaşmış bir kişilikte ego dinamik bir denge ile işler [82, 81].

Ego, dış dünyanın gerçeklerine uyum sağlamaya çalışırken denge kurmaya çalışır. Denge kurulamayınca, Ego yön değiştirir ve dolaysıyla işlevini yapamaz o zaman güdü bilinçdışına atılır. Psişik enerjisinin büyük bölümü bu isteklerin bilinçdışında tutulması amacıyla kullanılır [79]. Bilinçdışında engellenen güdüler zamanla artar ve bir problem yumağı haline gelir. Buna paralel olarak kaygı da artar. Eğer kaygı

denetim altına alınabilirse savunma mekanizmaları genişler. Savunma mekanizmaları şunlardır:

1.Bastırma (tehlikeyi inkâr etme ya da unutma)

2. Karşıt Tepki Oluşturma (kişinin hissettiğinin tersi şekilde davranması)

3. Yansıtma (kişinin kabul edilemez güdülerini başkalarına atfetmesi)

4. Gerileme (daha önceki davranış biçimlerine geri dönme)

5. Saplanma (mevcut düzeyde kalma) [84].

Freud, kişiliğin gelişiminde, özellikle ilk altı yılın üzerinde durmaktadır. İlk altı yıldaki yaşantıların bireyin yetişkinlik yıllarındaki kişilik özelliklerinde belirleyici rol oynadığını savunmuştur [85].

Freud kişilik gelişimini arka arkaya birbirini izleyen beş piskoseksüel gelişim döneminde incelediği, çocuğun psikolojik ve cinsel gelişim sürecini anlatan bu dönemleri; oral, anal, fallik gizil (latent) ve genital olarak tanımlamıştır. Freud bir dönemdeki karmaşanın çözümlenmemesi durumunda veya ihtiyaçların aşırı doyurulması halinde kişinin, ilgili dönemde saplanma yaşayacağını bunun sonucundaki olumsuz etkilerin yetişkinlik döneminde de görüleceğini ileri sürmüştür [86].

3 ile 6 yaş arasına denk gelen Fallik Dönem'de çocuğun ilgisi genital bölgededir. Böylece genital organlarını keşfederek, genital bölgesinden zevk almaya başlar. Ayrıca karşı cins ebeveyne karşı da ilgi duyar. Bu yaş dönemi çocukların, yetişkinleri örnek alarak cinsiyete ait rollerini öğrenebilecekleri bir dönemdir [87].

Kız ve erkek çocukları kendi bedenlerindeki cinsiyet özelliklerini kabullenip, özelliklere özdeşleşirler. Bu dönemde kız çocuklarının ilgisi babaya erkek çocukların ki ise anneye yöneliktir. Bu ilişkiye Freud 'Oedipus kompleksi /Oedipal Karmaşa' adını vermiştir. Fallik dönemde Oedipal karmaşaların çözümlenmemiş olması kız ve erkeklerde nevroza neden olmaktadır [53].

4.2.8. 5-6 Yaş çocuklarının kişilik gelişim özellikleri

Kişilik, bireyi diğerlerinden ayıran, bireye ait, tutarlı ve yapılaşmış özelliklerin tümüdür. Kişilik bireyin yer aldığı bir toplumda ilişkilerini belirleyen, onun fikirlerinin, duygularının ve hareketlerinin bir yansımasıdır. Benlik, ise bireyin kendisine yönelik bilinçli algılarıdır. Benlik farkındalığın aratması, bireylerin zaman içinde kendilerine ve diğerlerine yönelik farkındalık düzeyleri gelişecek ve sosyal ilişkilerinde daha becerikli hale gelmesini sağlayacaktır [88].

Bu dönemdeki tehlike içsel kontrolün gelişmemesi ya da aşırı gelişmiş olmasından kaynaklanabilir. Kontrolün gelişmemiş olması öğrenme ve yeteneklerin gelişiminde çocukların enerjilerini yeterince yüceltip kullanmamalarına, içsel kontrolün aşırı olması da kişilik gelişiminin sekteye uğratır. Ayrıca obsesif karakter niteliklerinin erken yaşlarda belirmesine sebep olabilir [75].

Oyun çağı olarak isimlendirilen bu dönemde, çocuk ben (egosantrik) gibi bir pozisyondan topluma dönük (sosyosantrik) bir pozisyona doğruca hızlı bir şekilde yol alır. İnsanlardan ve çevreden farklı bir birey olduğunu anlayan çocuk, kendi kişiliğini oluşturma sürecinde alıştırmalar, incelemeler gerçekleştirir. Çocuğa verilen *güven* ve *özerklik* duygularıyla birlikte, çocuk giderek etrafını fark etmekte ve kendi etrafı üzerine denetim sağlayabilmektedir. Bu nedenle çocukta bedenine ve çevresinde oluşan bütün olaylara karşısı yoğun, bir sorgulama ve anlama isteği görülür. Buna da, *sorma-bilme tutkusu dönemi* denir. Bu hislerin büyüyüp gelişebilmesi için çocuğun özgür bir ortamda yeterli derecede uyaranla karşılaşmasıyla mümkündür [89].

Özet olarak, önceki dönemlerde çocuklukta görünür olan animistik, büyüsel ve dürtüsel düşüncenin yerini giderek gerçeklik düşünce biçimi alır. Artık çocuk duygusal tepkilerinde kendi içsel ihtiyaçlarına aşırı bağlı olmaktan çıkar. Ziyadesiyle gerçeklere ve toplumsal şartlara yakışır bir özellik kazanır. Önceki çocukça ağlamalar, çırpınmalar, yerini daha kontrollü duygu ve davranışlar alır [89].

4.2.8.1. 5-6 Yaş çocuklarının cinsel kişilik gelişimi

Cinsel gelişim bireyin kendi cinsi ile ilgili üreme organlarının büyüyüp gelişmesi ve bunun sonucunda oluşan problemlerle alakalı davranış değişikliklerini içerir. Cinsel kimlik, bireyin biyolojik cinsiyetinden bağımsız olarak, kendisini kadın veya erkek

olarak algılamasıdır. Cinsel rol ise, toplumun erkeğe veya kadına uygun gördüğü ve tanımladığı davranış biçimleridir [90].

Cinsel kimlik gelişiminin üç bileşeni vardır [91, 92];

1. Temel Cinsellik Kişiliği: Çocukların kadın, erkek arasındaki fiziksel farklılık ve kavramları görüp bunun sonucunda kendilerinin de kız ya da erkek olduklarını anlamalarıdır.
2. Cinsel Sabitlik: Çocukların, kendi cinsiyetlerinin, hiçbir zaman değişmeyeceğini, erkek ya da kadın olarak büyüyeceklerini anlamalarıdır.
3. Cinsel Koruma: Çocukların, insanların saç stili, giyim gibi faaliyetlerinde bir takım değişiklikler yapsalar bile cinsiyetlerinin değişmeyeceğini anlamalarıdır. Cinsel korunumun 6-7 yaşlarında kazanıldığı ifade edilmektedir [91, 92]. Çocuk yeni davranışları, başka kişileri gözlemleyip, onları taklit ederek cinsel rollere ait bilgileri edinirler. Özellikle de bir şeyleri taklit ettiklerinde ödüllendirileceklerini bilmeleri, onları motive eder. Çocuklar yaşıtlarını, öğretmenini, kardeşini, bir akrabasını ve bir medya kahramanını, model alıp, özdeşim kurabilir [93].

Üç-dört yaşlarda çocuk, artık kendi kişiliğini farkına varmaya başlar. Kızlar ve erkekler arasındaki ayırımı, çocukla yetişkin arasındaki farklılıkları ve meslekleri anlar. Çocuk etrafındaki aynı cins pek çok kişinin gösterdiği birçok niteliklerle karşılaşır. Birey cinsiyet rolünü kabullenebilmek amacıyla öncelikle kendi kimliğinin fark etmelidir [90]. Okul öncesi dönem ayrıca çocukların cinsel kimlik kazandıkları dönemdir. Çocuğun özdeşim kurabileceği modellerin olması önemlidir [23].

4.2.9. Kohlberg'in ahlak gelişimi kuramı

Ahlak gelişimi; bireyin toplum içinde etkin kullanacağı bir değerler sistemini oluşturma sürecidir [94]. Ahlakın çocuğun vicdan gelişimine bağlı olarak geliştiğini düşünen Psikanalitik Kuram, bireyin gelişiminde ahlak gelişimini ele alan ilk kuramdır. Jean Piaget de ahlaksal öğeleri kavramlara dayandırarak bireyin gelişiminde "ahlak"ı incelemiştir. Bu iki temel kuramda Freud ana-baba ilişkileri, duygular ve suçluluk, Piaget ise biliş, adalet ve akran ilişkileri gibi ana konulara değinmiştir. Alan

yazında ahlak gelişimi alanında yer alan bilgiler çoğunlukla Piaget, Kohlberg ve daha sonra geliştirilen kuramlara dayanmaktadır [95].

Kohlberg, ahlak gelişimi kuramında Piaget'in kuramını temel almış, evreleri genişletmiş ve yaş dönemlerini yeniden düzenlemiştir. Piaget gibi Kohleberg de çocukların ahlaki yargılarındaki değişimi bilişsel yeteneklerinin belirlediğini savunur.

Piaget'e göre çocuğun bilişsel gelişimi ile ahlak gelişimi arasında bir ilişki söz konusudur. Ahlak gelişimi, çocuğun bilişsel gelişimine bağlı olarak çocuğun sosyalleşmesi kendi çevresinde gerçekleşmektedir. Piaget çocuklardaki ahlaki yargının gelişimini iki yolla incelemiştir. Birincisi çocukların ortak oyunlardaki kurallara karşı kendi davranışlarını nasıl değiştirdikleri, diğeri ise zaman içinde ihlallerin ciddiyetine ilişkin kararlarını değiştirme şeklini incelemiştir [97, 98].

Bağımlı ahlak evresinde (4 - 7 yaş), çocuklar adaleti ve kuralları dünyanın değiştirilemez özellikleri olarak görürler. Bu dönemde davranışın doğruluğu veya iyiliğin niyeti değil de sonuçlarını göz önüne alarak yargılarlar. Çocukların ahlaki yargıları geliştikçe çocuklar sonuçtan ziyade niyete daha önem verir hale gelir [96]. Bu evrede çocuklar kurallara uymadığı için cezalandırıldığına inanır [100].

Özerk ahlak evresi (7 - 10 yaş) çocukların bağımlı evre ile bazı özelliklerini gösterdikleri geçiş aşamasıdır. Çocuklar 10 yaşından itibaren Piaget'in ikinci ahlaki gelişim evresi olan otonom/özerk ahlak evresine geçiş yapar. Kuralların ve kanunların insanlar tarafından belirlendiğinin farkına varır, 10-12 yaşlarından itibaren sonuca değil, eylemin temelindeki niyete odaklanır [97, 96, 99].

Piaget'nin ahlak gelişimine yönelik öne sürdüğü açıklamalar Kohlberg'e rehber olmuştur. Kuramların her ikisi de ahlak gelişimini, bilişsel gelişim koşutunda ele almaktadır. Piaget'den farklı olarak Kohlberg, iki evreli bir yaklaşım yerine üç düzey ve altı evreli bir prensiple uygulamış, kuramını oluştururken çocuk gruplarına karşılık, ergen ve yetişkinlerle çalışmıştır [53]. Kohleberg'in kuramına göre, ahlak gelişimi önceki aşamalarda kavranmış kavramlara dayanır; her aşamadaki başarı önceki başarılardan oluşur.

Gelenek Öncesi Ahlak düzeyinde çocuğun doğru ve yanlış yargıları genellikle anne baba veya kendisine yakın olarak gördüğü otoritenin yanı sıra fiziksel olarak kendisinden üstün kişilere dayanır. İtaat ve ceza yönelim evresinde (6 - 9 yaş) çocuk bir eylemin doğru olup olmadığına karar verirken fiziksel sonuçlarına bakar [101].

Cezalandırılan davranışlar yanlış, cezalandırılmayanlar ise doğrudur. Çocuklar bu evrede cezadan kaçınmak için itaat ederler [96]. Davranışın sonuçları o davranışın iyi olup olmadığını belirler ve cezadan kaçınmak için kurallara itaat edilir. Bu evrede davranışlar ödül-ceza yolu ile kazanılır.

Saf çıkarcı eğilim evresinde (10 yaş); birey doğru olanın kendi çıkarlarıyla paralel olarak hareket etmek olduğunu düşünür, başkalarının da aynı hakka sahip olduğunu bilir. Bu evrede "Oyuncağını benimle paylaşırsan ben de seninle paylaşırım" gibi karşılıklı alışveriş vardır [102].

Kohleberg'e göre birey karşılaştığı bir durum hakkında ahlaki yargıda bulunurken bir ikilem yaşar, bu ikilemelere vereceği ahlaki tepkiler bireyin giderek kendi ahlak anlayışını oluşturur [52].

4.2.10. 5-6 Yaş çocuklarının ahlak gelişimi

Ahlak gelişimi, kişinin toplumsal değerleri kabul ederek bulunduğu çevreye uyumu, bireyin kendi prensip ve değerlerini oluşturmasını sağlayan bir süreç olarak ifade edilir [51].

Bu dönem çocuğun ahlaki gelişim özellikleri iki kavramla belirlenir. Bunlar egosantrizm ve realizmdir. Çocuk egosantrik düşündüğünden dolayı ahlaki konularda insanların farklı düşüncelerde olabileceğini ve bunun da olağan bir şey olduğunu bilmez. Çocuğa göre ahlaki hüküm tektir ve herkes onu kabullenmelidir. Çocuğun realist olmasından dolayı sosyal hayatın kurallarını ya da psikolojik mahiyette olan inançları fiziki kurallardan ayıramaz. Bu yüzden ahlak kurallarının tabiatın bir parçası olduğunu ve değiştirilemeyeceğini düşünür [103].

Çocuğun ahlaki gelişimi bu iki durumun birbirinden ayrılmasıyla orantılı olarak gelişir. Piaget bunu 'karşılıklılık' kavramıyla açıklar. Çocuk diğer bireylerle karşılaştıkça ve onlarla iletişime girdikçe, hem benmerkezcilik hem de realizmde zayıflamalar olur [104]. Altıncı yaştaki çocuk; başkalarının haklarına saygılı olma ve onların duygularını paylaşmada daha başarılıdır. Bunun yanı sıra kendi kendini eleştiren davranışları olduğu görülmektedir [22].

4.3. Hikâye Kitaplarının Çocuklar İçin Önemi

Hikâye kitapları, çocuğun ruhsal, fiziksel ilgi, istek ve ihtiyaçlarını karşılayan, çocuğun keyif alarak etkileşimde olduğu edebi eserdir [133, 125]. Sever'e (2007) göre çocuk kitapları, çocuğun psikomotor, bilişsel, dil, sosyal-duygusal gelişimini desteklemesi gerekmektedir. Gelişimsel olarak çocuğun ilerlemesini sağlayan bu edebi yapıtlar onun dış dünyaya açılan penceresidir [15].

Demircan (2006) çocukların dünyayla ilgili bilgilerini, kendilerine ait duyarlılıklarını, hayal güçlerini, yaratıcılıklarını ve iletişim becerilerini kitaplar vasıtasıyla geliştirdiklerini ve günlük olaylar hakkında deneyim kazandıklarını belirtmiştir [118].

Çocuğun kitapla tanışma dönemlerini okul öncesi dönem içinde 0-3, 3-6 yaş gruplarını iki kesit olarak değerlendirmek mümkündür [164]. İlk altı yaşta kitap okuma etkinliklerinin temelleri atılır. Bu dönem genel çizgileriyle "hikâye okuma" olarak özetlenebilecek çocuğun okuma yazma becerilerinin gelişmesinde de önemli rol oynamaktadır. Okulöncesi dönemde kazanılan temel bilgi, beceri ve alışkanlıklar çocuğun bir sonraki öğrenim yaşantısında başarının belirleyicisi olarak görülmektedir [127].

4.3.1. Okulöncesi çocuklarının tercih ettiği hikâye kitapları

Kitap, başlangıçta çocuk için oyun nesnesi ya da bir oyun arkadaşı iken, ileriki dönemlerde kitap dinleme ve okuma etkinliklerinin gerçekleştirildiği bir iletişim aracı olmaktadır [105]. Okul öncesi dönemdeki çocuk öngörü ve hatırlama yeteneğini destekleyen içinde yinelemelerin bulunduğu yapıtlardan hoşlanır [109]. Özellikli yapıtlar çocuklarda, hafızayı geliştirme, incelemeler yapma, varsayımlarda bulunma, bağdaştırma, düzenleme ve özgün düşünme becerilerini artırmaktadır [110].

Görme duyusu okul öncesi dönemde özellikle öğrenmede etkin olabilmektedir. Bu durum çocukların görsel yapıtlarla öğrenimlerine yardımcı olan en önemli unsurlardan biri olan resimli çocuk yapıtlarına dikkati çekmektedir. Resimli kitaplar, 0-6 yaş döneminde çocukların gelişimine katkı sağlamak, onlara okuma becerisi kazandırmak amacıyla hazırlanmış yapıtlardır. Okul öncesi dönem çocuklarına özgü

büyük boy, her sayfanın dörtte üçünde resim, kimi zaman da tamamı resimden oluşan kitaplar tercih edilir [171, 172, 173, 174, 175, 176].

4.3.2. Okulöncesi çocukların kitap seçimini etkileyen etmenler

Kitap seçimini belirlemede, en ekili faktörün aileler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aileler, çocukların yaşamında önemli bir yer aldıklarından, okuyacakları kitapların da tercihinde en önemli belirleyicilerdir. Ebeveynler çocukları için, eşya, giyim kuşam gibi birçok gereksinimlerini karşılarken çocukların okuyacakları kitapları da satın alarak onların kitap tercihlerini belirlemektedirler. Anne-babalar erken yaşlardan başlayarak çocuklarına kitap okuma, masal anlatma gibi etkinlikler yaparak çocuklarının yaşam boyu okur olma alışkanlığı kazanmalarını sağlayabilirler [169, 170].

İlkokul çocuklarının gelişim nitelikleri araştırıldığında; anne - baba etkisinin azalmaya başladığı bu dönemde, çocuk öğretmeni ve akranlarıyla iletişime girer, bunun sonucunda, akranlarının zevklerine yönelir [177]. Kitap tercihini etkileyen etmenlerden bir diğeri de çevredir. Çocuklar öğretmenlerinden, kendi yaşıtlarından ve çevrelerindeki başka farklı bireylerden etkilenerek kendi kitap tercihlerini belirlediklerini söylemektedirler. Diğer çalışmalarda da öğretmenlerin okumaya karşı tutumlarının, çocukların kitap seçimlerini direkt belirlediğini ortaya çıkmıştır. Çocukların okul dışındaki zamanlarda kendi kitap tercihlerini kendilerinin belirledikleri görülmüştür [165, 166, 167, 168].

Okul öncesi dönem çocuğunun çevresi genişlemiş, ilgileri değişmiştir. Bu dönemde anne baba ile birlikte öğretmen de çocuğun kitaba yönelmesi konusunda destek vermeye başlar. Çocuk okulda grup içinde hikâye dinlerken, kendisi dışındaki diğer kişilerin de fikirlerini dinler onların farklı düşüncelerine gözler. Artık çocuk Bir fikir üzerinde tartışmayı, toplulukta söz almayı öğrenir. Okul öncesi dönemde çocuğunun kitapla daha çok etkileşime girmesini sağlamanın yanı sıra, çocukların ilgisini çeken resimlerin gazete, dergilerden kesilerek hikâye oluşturulması ve kendi yaptıkları hikâyelerin kitap haline getirilmesi gibi etkinlikler, kitap sevgisini

pekiştirirken çocukların özgüvenlerinin de artmasına katkı sağlar. Bu dönem çocukları, hep aynı kitabın okunmasından ya da hikâyeleştirilmesinden hoşlanır.

Çünkü bu dönem çocuklarının özellikle hareketlilik içinde oldukları bir dönemdir. Çocuk yapabildiği hareketi sürekli yapmak ister. Bunun yanında çocuk hoşuna giden ve anlayabildiği kitabı da sıklıkla dinlemek ister [105].

Çocuk öykülerinin, çocuğun yeni fikirler oluşturmasına ışık tutması ve eğitimini desteklemesi bakımından ayrı bir önemi vardır [163]. Kitaplar aracılığıyla çocuklar, dünyayla ilgili gerçekçi bilgilere sahip oldukları gibi, kendi amaçları, korkuları, beklentileri, istekleri konusunda da düşünce sahibi olacaklardır [134].

Çocukların kitaplara olan ilgisi konuşmalarından önce ortaya çıktığı, yapılan araştırmalarla belirlenmiştir. Şirin (2000), "Bir buçuk yaşındaki çocuğun kitap sayfalarını çevirebildiği ve resimlerde gördüğü tanıdık kişileri, objeleri kendi dilinde anlattığı görülmektedir." şeklinde ifade etmiştir. Çocuğu belirtildiği gibi erken yaşlardan başlayarak kitapla tanıştırmak, onun gelecekte nitelikli bir okuyucu olabilmesini sağlamak için önem taşımaktadır [8].

4.4. Hikâye Kitaplarının 5-6 Yaş Çocuklarının Gelişim Sürecine Etkisi

Çocuk kitaplarında gelişimsel uygunluk aranacak ilk özellik olmalıdır. Kitap çocukların zihinsel, dil, kişilik, sosyal - duygusal gelişim alanlarını direkt etkileyen oldukça önemli bir unsurdur. Kitapların katkılarıyla çocuk öncelikle etrafına, tabiata, canlı-cansız varlıklara, oluşan tüm olaylara karşı duyarlı olmaktadır. Buna ilaveten; fikir üretme, tenkit etme, duygusal gereksinimleri karşılama, özgün düşünce ve yeteneklerini genişletme fırsatını yakalamaktadır [1, 161].

Çocuğun en duyarlı yıllarında onu, nitelikli resimli kitaplarla tanıştırmak önemlidir. Nitelikli resimli kitaplarla tanışan çocuğun kültürel birikimleri başlamış olur [105]. Resimli kitaplar göz ve kulak yoluyla çocuğun zihin ve duygularını uyarmak için yaşamına girer [151]. Çocuğun, yaşamına katacağı kitapların seçiminde onun gelişimsel özelliklerinin ve gereksinimlerinin yanında kişisel tercihlerini de dikkate almak atılacak ilk adımlardandır [135].

Çocuk kendi tercihiyle edinmiş olduğu kitabı içselleştirerek gelişimine katkı sağlar.

4.4.1. Hikâye kitaplarının 5-6 yaş çocuklarının bilişsel gelişim sürecine etkisi

Erken çocukluk döneminde yaratıcılığın oluşmasında, her aşamada kitaplar karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar kitapları, deney ve gözlem yapabilecekleri gizemli laboratuvarlar olarak algılamaktadır. Ayrıca kitaplar, yaratıcılık için iki önemli durumun açığa çıkmasına yardımcı olmaktadır. Bunlardan ilki merak duygusunun geliştirilmesi, ikincisi ise hayal kurmaktır. Çocukların yaşamları üzerinde bu kadar etkiye sahip olan kitapların seçiminde dikkat edilmesi gereken birçok durum vardır [138, 139].

Mussen, Conger ve Kagang (1979), zihinsel gelişim süreçlerini; algı, yeti, soruşturma, mantık ve anlama vb. sıralandığını ifade etmişlerdir. Bu süreçler çocukların mukayese yapma, çözüm üretme ve karar verme aşamalarına yardımcı olmaktadır [106].

Çocuklarda öğrenmeler gerçekleştikçe zihin yapılarında farklılıklar, olmaktadır. Bilim insanı Jean Piaget, zihinsel gelişimi; bireyin olgunlaşması, çevreye olan uyum sonucu oluşan bir sistem olarak tanımlamaktadır [17]. Gander ve Gardiner (2001) ise; zihinde tutma, problem çözme, özgün düşünme, tahminde bulunma ve bilişsel yetenekleri içerdiğini belirtmektedir. Literatür incelendiğinde, zihinsel gelişimin aşama aşama arttığı ancak bu artış hızının her çocukta farklılık gösterse de, çocukların aşamaları geçtiği görülmüştür. Çocuklar geçtikleri her aşamada daha içerikli, üst seviyede bilgi edinmekteler [107]. Piaget, öne sürdüğü bilişsel gelişim kuramıyla çocukların etrafı nasıl kavradıklarını açıklamakta ve çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine kadar çocukların düşünce süreçlerinde oluşan değişikliklerin seviyesini belirlemektedir. Çocuğun içinde olduğu yaş aralığındaki düşünce yapılarını algılamak, çocuğa yarar kitabı belirlemekte önem arz etmektedir [108].

5-6 yaşındaki çocuğun pek çok kavram öğrenmiş olmasına rağmen içinde yeni kavramları barındıran resimli kitapları tercih etmesi zıtlık, nicelik, sayı, renk, mekân vb. kavramlar arasındaki temel yapıları algılamasını sağlar. Günün farklı zamanlarının hikâye edildiği, olay sıralamalarının bulunduğu, çeşitli boyuttaki resimli kitaplarla çocukların dil ve biliş becerileri desteklenmelidir [8]

Alpöge'ye (2003) göre, çocuklar kitaplar kanalıyla yeni yaşantılar edinmektedir. Bunlar; olay sırasını takip etme, sebep sonuç ilişkisi kurma, çözüm üretme şeklindedir [110].

Turla'ya (2015) göre, Küçük yaştaki çocuklar gelişimsel özellikleri yönünden soyut kavramları ve olayları anlayamamaktadır [111]. Çocuk kitapları, bu kavramların kolayca anlaşılmasını, olaylar arasında çocuğun bağ kurmasını sağlamaktadır. Çocuk anlamakta zorluk çektiği soyut kelime ve kavramları, kitaptaki resimler aracılığıyla somutlaştırılarak öğrenir. Yapılan araştırmalar çocuk edebiyatı ürünleri ile etkileşen çocukların, yaşıtlarına göre bilişsel gelişim yönünden daha ileri düzeyde olduklarını ortaya koymaktadır. Bu nedenle çocuk edebiyatı ürünlerinin seçilirken, çocukların birbirlerine yeni fikirler verebileceği, kendi yaşıtlarıyla bağ kurabileceği, hayal dünyalarını geliştirebileceği ürünlerin tercih edilmesine itina gösterilmelidir [109, 110, 112].

4.4.2. Hikâye kitaplarının 5-6 yaş çocuklarının dil gelişim sürecine etkisi

Çocuk kitapları, okul öncesi dönemden başlayarak çocuğa önemli beceriler kazandırmakta, çerçevesi zenginleştirilmiş bir dil sunmaktadır [136; 137]. Çocukların genellikle dil gelişim süreçleri takip edildiğinde her çocuğun benzer dönemlerden geçtiğini ve ortak özellikler gösterdiğini, fakat bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulduğunda dönemleri geçme hızlarının farklı olduğu söylenebilir. Farklı kültürlerde dile ait yeteneklerin edinilmesinde dil ve kültür farklılığı olsa da dikkate değer değişiklikler görülmez. Belirtildiği gibi sağlığı yerinde olan her çocukta dil gelişimi aşamaları evrenseldir [106].

Çocukların okuma-yazma ve dil becerilerinin kalitesini etkileyen önemli yaklaşımlardan birisi de bu son yıllarda giderek önem kazanan erken okuryazarlık becerileridir. Paylaşımlı kitap okuma aktiviteleri, bu becerilerin gelişiminde önemli bir role sahiptir [134]. Kitaplar, okulöncesi dönemden önem kazanmaya başlar. Bu kitaplar çocuklarda edebiyata yönelik bir ilginin oluşmasını sağlar. Çocuğun ana dile karşı duyarlılığını arttırır ve dil bilincine karşı da ilgi uyandırır.

Çocukları yazılı dil ile tanıştırarak hikâyelerin kurgulama sürecini, sözcüklerin ve cümle yapısının, sözcüklerin sesleriyle olan ilişkisini anlamasını sağlayan yine kitaplar

olmaktadır [134]. 5-6 yaşlar da hızla artış gösteren kelime sayısı, çocuklarda muazzam bir söylem ortaya çıkarmasını sağlar. 5-6 yaş çocukların ifade gücü öne çıkar. Genellikle bu yaş döneminde çocuklar kompleks cümleler kurma eğilimindedir. Çocuklar fiili, zamiri, geniş ve geçmiş zamanı, yanlışsız kullanabildiği için çocuğun seviyesine uygun masal, tekerleme, bilmece gibi edebi türlerin hem dinleme, hem anlatımı yolu tercih edilmelidir [106].

4.4.3. Hikâye kitaplarının 5-6 yaş çocuklarının kişisel gelişim sürecine etkisi

Kişilik gelişimi; Yaşam sürecinde oluşan sorunlara çözüm bulma, duygu ve fikirlerin yaraşır şekilde anlatılması, kitlesel yaşama ayak uydurulması gibi kişiyi de dâhil eden gelişimsel döngüdür. Kişiliğin gelişimi, çocuğun etrafıyla olan etkileşiminin sonucuyla ilgilidir. Yaşam döngüsünün ilk zamanlarında kişiliğin temelleri atılır ve etrafın etkisiyle de şekil alır [113; 108].

Kendini, resimli kitaplardaki karakterlerin yerine koyan çocuk onlarla kolay empati kurabilmektedir [140]. Topluma uyum sağlamada kitap okumayanlara oranla daha az zorlanmaktadırlar. Ayrıca çocukların sorumluluk bilincinin gelişiminde de kitaplar kritik araçlardır [141].

Çocuklara kitap sunulurken onların duygusal ihtiyaçları, göz önünde bulundurularak kitap tercihinde bulunulmalıdır. Ailesinde sevgiyi alan ve aile fertleriyle bağ kuran çocuğun sağlıklı aile ve akran ilişkilerini sürdürmesi ve ilerletmesinde kitapların önemi büyüktür. Çocukların görüşlerini olumlu yönde etkileyen mutlu aile ve akran ilişkisini konu alan kitaplar, mutsuz ortamlarda yaşayan çocukların farklı ilişkileri öğrenmesi, mutlu ortamı fark etmesi açısından da değerlidir [8].

Çeşitli nitelikteki karakterleri barındıran kitaplar, çocuğun olaylar arasında bağ kurmasına ve kişisel değerler sistemini oluşturmasına yardımcı olur. Çocuk kitaplarda değişik kültürlerdeki yaşam tarzlarını tanıyarak, farklı tutumları inceleyerek yaşam çerçevesini, hislerini ve algısını geliştirir. 5-6 yaşlarda olan çocuğun birçok tutum ve davranışı taklit yoluyla edindiği varsayılırsa; Bu zaman zarfında, kitaplar çocukların kendilerini tanımada, kendilerine inanmada, başkalarına saygılı olmada, kişilik oluşturmada öğrenme sağlar [105].

Çocukların kişiliğinin desteklemesi amacıyla, çocuğa örnek olabilecek çeşitli kahramanlara kitaplarda yer verilmelidir. Karakterle özdeşim kuran çocuk yapıp yapamayacakları konusunda kapasitesini fark eder. Çocuk kitapları, farklı karakter ve olgularla çocuğa öncesinde karşılaşmadığı yaşantılar sunar [7; 108].

Çocuklar birçok değerleri ve eylemleri kitaplardan edinir. Bunlar; farklılıklara saygı gösterme, duygudaşlık kurma, paylaşımda bulunma, yardımlaşma, iş birliği içinde olma, dürüstlük, çalışkanlık, vb. Yeni bir arkadaşın edinilmesi veya kardeşin aileye katılması gibi çocuğun yaşamında olabilecek konuların bulunduğu kitaplar, çocuğun karşılaşması mümkün olan bu olayların üstesinden nasıl gelebileceğini anlatır [111].

Okul öncesi dönemde hızlanan alanlardan bir de cinsel gelişimdir. Çocuğun cinsiyetine yönelik kimliği gelişmekte ve böylece cinselliğe karşı çocukta merak uyanmaktadır. Kitaplarda çocukların model alabileceği kahramanların olması, konuların da yaşamlarındaki olgulardan oluşması önemlidir. Kitapta yer alan bu öğelerin çocuğun gelişim düzeyine uygun olması, cinsel kimliğini kazanmada ve kişiliğini oluşturmada önemli rolleri vardır. Kitapların gelişimsel anlamda uygun olmaması, çocukların kişilik yapısının olumsuz yönde etkilemekte, istenmeyen kişilik özelliklerinin oluşmasına sebep olmaktadır [5; 111; 114; 108].

4.4.4. Hikâye kitaplarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal gelişim sürecine etkisi

Sosyalleşme; çocukların tavırlarını, görüşlerini, duygularını, ailelerini ve yaşadıkları toplumun ölçütlerini kapsar. Diğer bir ifadeyle bireyin içinde yaşadığı toplumla uyumdur [10; 108]. Çocukların dış ortamla iletişimleri öncelikle kendi aileleriyle daha sonra ise akran edinmeleriyle sürmektedir. Yıllar içinde farklılaşan akran grubu, içinde bunduğu çevre ve gidilen okul, çocuğa büyükleriyle bulunabileceği değişik ortamlar sunar [115].

Sosyal beceriler içinde; iş birliği, ekip çalışması, liderlik, empati, iletişim gibi yetenekleri bulundurur. Çocuklar bu yetenekleri, yaşamın birincil yıllarından itibaren dışarıdaki hayatı ve kişileri gözleyerek edinmektedir. Bu yüzden çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi etrafıyla olan etkileşimin, iletişimin sonucudur [116; 113; 117].

Yaşamın başından itibaren edinilen tutum ve beceriler, sonraki yıllarda yapısal değişikliklerin, değerler sisteminin ve benlik algısını temelini oluşturur [118; 117]. Çocuk kitapları, sorgulayıcı yaklaşım, farklılıklara saygılı olma, iç denetim sağlama, katılım, duyarlılık gibi çocuğun farklı yeteneklerinin geliştirmesinde katkı sağlayan araçlardandır. Güleç ve Geçgel'e göre (2006), çocuk kitapları, çocukların kişilik gelişiminde ve kimlik kazanımında onlara yol göstermekte, yapıcı örnekler sunarak, edindikleri yeni çevre düzenine alışmalarını ve duyarlılık göstermelerini sağlar [119]. 5-6 yaş dönemindeki çocuklara hazırlanan yazınlarda dostluk, bağlılık, arkadaşlık gibi kavramların bulunması, çocukların sosyalleşmesi açısından verimli olmaktadır [23].

5 yaş çocuğu ilişkisinde daha uyumlu ve yapıcıdır. Bu dönem çocuklarını şiddet içermeyen, kendine yetebilme duygusunu ön plana çıkaran ve başarabilme duygularının yoğun olduğu yazınlarla desteklemek gerekir [105].

Çocuk kitapları yetişkinlere çocuklarla vakit geçirebilecekleri "karşılıklı bir ilişki ortamı" sunmaktadır. Kaliteli ve doğru sunulan kitaplarla, etkileşimin niteliği arttıkça, çocukların sahip olduğu gelişimsel becerilerin performansı da artacaktır [134].

Gezerek-görerek, yaparak- yaşayarak verimli ve temelli öğrenmenin oluştuğu 5 - 6 yaşlarında, zorluklarla baş edebilen, katkıda bulunan, katılım sağlayan yapıcı karakterlerin işlendiği resimli kitaplar tercih edilmelidir [105]. Projektif bir yöntem olan çocuk kitaplarının yardımıyla çocuk, kendi duygu, düşünce ve davranışlarını yansıtabilmektedir [162].

Çocuk kitapları, yaşamın içinde olan çocukların kendi aralarında ve yetişkinlerle çocuklar arasında oluşan karşılıklı söylemleri içermektedir. Bu durum çocukların hem iletişim yeteneklerini arttırmakta hem de günlük yaşamda karşı karşıya gelebilecekleri sorunlara çözüm üretmede yardımcı olmaktadır. Çocuklara ailesinden başka, etrafında yeni arkadaşların, komşuların olduğunu öğretmekte ve bulunduğu çevredekilerin duygu, fikir ve değerlerini de göstererek çocuğa kendi hislerini, düşüncelerini ve potansiyelini fark etme imkânı vermektedir [120]. Gönen ve Işıtan'a (2006) göre çocuk içinde yer aldığı olaylara ve ruhsal durumlara nasıl karşılık verebileceğini kitaplardan öğrenmektedir [1].

Çocuk kitapları, çocuğun ifade edemediği, hislerini daha anlaşılır duruma getirmektedir. Çocuğun kendini anlatma, sorun oluşturacak durumlara çözüm

üretmede, denemeler sonucunda varsayımda buluma gibi önemli becerilerini de desteklemektedir. Çocuğun özgün, çok yönlü düşünme yeteneklerini arttırmakta ve çocukla iletişimde olan bireylere çocuğu daha iyi anlamalarına olanak sağlamaktadır [121, 122, 123].

4.5. Okulöncesi Çocuklarına Yönelik Hikâye Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler

Okulöncesi çocuğu ilkin deneyimleyerek ve oyun yoluyla, zevk alarak pek çok yeni kavram, bilgiler edinir. Kitaplar, içerikleri ve biçimsel özellikleriyle çocukların, daha çok şeyi keşfetmelerine olanak sağlayacak özellikte olmalıdır. Önemli içerik özelliklerinden biri olan kitaplardaki davranış kazandırma yani nelerin yapılması veya yapılmaması gerektiği üzerine çocuğu düşündüren nitelikte unsurlara yer verilmelidir. Kitaplar çocuğa neden-sonuç ilişkisini kurdurarak yeni yaşamları sunmalıdır. Kitapların içeriğindeki konu ve olaylar çocukta beğeni, istek, merak uyandırarak onda hayata yönelik soruların oluşmasını sağlamalıdır [8].

Erken dönemde okuma kültürünün ve kitap sevgisinin edinilmesi konusunda çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğun gelişimine uygun hazırlanmasıyla alakalıdır. Çocuğun gelişimine uygunluk sağlayan kitaplar, çocukların zevkli zaman geçirmelerini sağlamakla kalmaz, ayrıca gelişimlerindeki çoğu alanlarını da destekler [124; 125; 111]. Çocuğa için kitap seçerken yetişkinlerin, çocuğun gelişimsel olarak özelliklerini, kitabın biçim ve içerik özelliklerinin yaş düzeyiyle uyumunu bilmeleri gerekmektedir [120; 125].

4.5.1. Dış (Biçimsel) özellikler:

Cilt (Kapak): Çocuk kitaplarındaki, çocuğun en çok dikkatini çeken biçim özelliklerden biri de kapaktır. Kapağı inceleyen ve çocuğa uygun olma bakımından değerlendiren araştırıcılar, kapağın üzerinde, kitabın adı ve metinle uyuşan resimlemelerin bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Okul öncesi dönemde çocukların okuma-yazma bilmediklerinden dolayı kitap tercihlerinde resim değerli bir unsurdur. Bu nedenle kapağın üzerinde olan resimlerin çocuğun dikkatini çekecek özellikte olmalıdır. Dikkat çeken kapaklar çocukların kitaba olan ilgisini arttırır [126; 15].

Çocuk kitaplarının kapağı sağlam, kaliteli ve kapak resmiyle çocuğu kitaba teşvik edici nitelikte, canlı renklerde olmalıdır [106]. Özellikle kapağı bez veya kalın mukavvadan yapılmış olan, dikilerek ciltlenen resimli kitaplar daha dayanıklı olmaktadır. Kitap kapaklarının dayanaklılığının sağlanmasında, kalın bristol kartonun kullanılması ve üzerinin de selefonla kaplanması kitabın yıpranmadan uzun süreli kullanılmasına yardımcı olmaktadır [117; 127].

Büyüklük (Boyutlar): Sever'e (1995) göre, çocuklar genellikle çeşitli boyut ve şekillerdeki kitapları okumaktan haz duyarlar. Boyutlardaki farklılıklara rağmen çocukların taşıyabileceği veya tek başına gözden geçirebileceği boyutlardaki kitapların olması sağlanmalıdır [127].

Bazı artırıcılar, okul öncesi dönemdeki çocukların motor yeteneklerinin gelişimi devam ettiğinden, çocuğun yetişkin gibi kitabı tetkik edemeyeceğini belirtmektedir. Bu yüzden kitabın çocukların gelişimine uygun ve rahat taşıyabileceği boyutta olması gerektiği vurgulanmaktadır. Genel olarak kabul edilen kitap boyutu 16x23 cm düzeyindedir [128; 129; 130].

Kâğıt: Bir yaşından itibaren kitapların sayfalarını çevirmeye başlayan çocuğun, bu davranışı başarabilmesi ve tutumun tekrarı, isteğini pekiştirmektedir. Bu nedenle erken dönemde çocuğun bu yeteneğini desteklemek amacıyla çocuğa, kartondan yapılmış sağlam, kitaplar seçilmelidir. İleri yaşlarda ise, sayfaların kalınlığı çocuğun çevirebilme yeteneğine uygun şekilde incelenerek değerlendirilebilir [131; 125; 111].

Çocukların göz zevkine hitap eden, çocukta okuma arzusu yaratan kitapların kâğıt kalitesinin, birinci veya ikinci hamurdan yapılmış, mat ve sağlam olmasına dikkat edilmelidir [132].

Sayfa düzeni: Resim ile metnin uyumu, yerleştirme, kitaptaki diğer yapılarla olan uygunluk ve düzen şeklinde ifade edilmektedir [15]. Bazı araştırmacılar çocuk kitaplarındaki sayfa tasarlanırken tek sütun kullanılıp, sayfa kenarlarında azami bir cm'lik boşlukların (marjlar) bırakılması gerektiğini belirtmektedir. Satırların sıralanışı sıkışık olmamalıdır. Sıralanış normal aralıklı ya da normalden fazla olmalıdır. Bunun yanı sıra metnin başladığı bölüm bir diğer sayfalarda da benzer ayarlamada olmalıdır [133; 117].

Sayfa düzeni, çocuk kitaplarının kalitesini ortaya koyan özelliklerdendir. Çocuk kitaplarındaki resim ve metin ne kadar özellikli olursa olsun, yerleştirilmeleri doğru bir şekilde olmazsa çocuklar kitabı algılamakta zorlanırlar. Bu durum çocuklarda kitaba karşı olumsuz bir tavrın gelişmesine ve heveslerinin azalmasına sebep olur. Çocuk kitaplarındaki resimler sağ tarafa yerleştirilmişken, metinler de sol tarafa konmalıdır. Bazı çocuk kitaplarında ise resim iki sayfa olarak tasarlanabilmektedir. Resim-metin oranı ¾ olmasının çocuk için uygun olduğu, fakat kitap bir yetişkinle incelenecekse resim-metin oranının yarı yarıya kadar olabileceği belirtilmektedir [120; 144; 111].

Harf-Yazım-Noktalama: Yazım kurallarına uygun olarak, yazılan çocuk kitapları, çocukta harflere karşı farkındalık yarattığı gibi okumaya karşı da olumlu bir tavrın oluşturmasını sağlar. Kitapta yer alan harflerin boyutunun çocukların yaş düzeyine uygun olarak düzenlenmesi, kitabın biçim açısından çocuğa görelik ilkesiyle desteklenmektedir [117]. Kitaplarda kabul gören harf büyüklüğü 16-20 puntodur. Tercih edilen harf büyüklüğü ise çocuğun yaş düzeyine, harf karakterine ve kitabın boyutuna uygun olarak değişmektedir. Bunun yanı sıra kullanılacak olan harflerin özelliği çocuğun okuma yazma öğrenirken karşılaşacağı harflerin özelliğiyle bire bir örtüşmesi gerekmektedir. Kitap bir yetişkin tarafından çocuğa okunacaksa harf büyüklüğünün pek önemi yoktur [96; 145; 111]. Okul öncesi dönem çocuklarına yazılmış olan çocuk kitaplarında harf büyüklüğü 24, 22, 20 punto olarak tasarlanmaktadır. Çocuk kitaplarında kullanılan harflerin büyüklüğü, kalınlığı, rengi ve şekli çocuklarda, okuma arzusu ile dinleme arzusunu destekler özellikte olmalıdır [121; 15]. Milli Eğitim Bakanlığı'na göre; 6 yaş çocukların görme ve idrak etme özelliklerine vurgu yaparak harf büyüklüğünü 24 punto olarak belirlemiştir [13].

Resimler: Okulöncesine yönelik hazırlanan kitapların değerli niteliklerinden biridir. Resimler anlattıkları konu itibariyle, anlaşılır, eğlenceli ve sevimli olmalıdır. Okul öncesi çocuklarına yönelik hazırlanan yapıtların ¼'ü yazı, ¾'ü resim olacak şekilde oluşturulmalıdır [108]. Çocuk yazınlarında resimler muhakkak yer almalı ve resimde uygulanılan tekniklerde de tutarlılık olmalıdır [127].

5-6 yaş dönemi çocuklarda, estetik anlayışın pekişmesinde, resimlerin önemli rolü vardır. Nitelikli resimler, renkli, canlı, parlak ve nettir [146]. Bunun yanı sıra kitapta

yer alacak resimler çocuğun hayal dünyasını ve düşünme yeteneklerini destekler nitelikte olmalıdır [19].

Okul öncesi çocuklarına, bir hikâye anlatıldığında, kendileri resimlerine bakarak okuyormuş gibi yapıp hikâyeyi anlatabilmektedir. Bu nedenle, çocuğa hazırlanan kitaplarda resmin dili, metnin dilinden daha etkili olmalıdır [15; 4; 120]. Kitaplarda yer alan resimler çocuğun gelişimsel niteliklerine paralel düzeyde hazırlanmalıdır. Çocuğun algısını zorlayacak kompleks çizimlere yer verilmemelidir. Resimlerde çizgilerin yaratığı etki, renklerin yarattığı etki kadar olmalıdır. [127]

4.5.2. İçerik özellikleri

Tema: Yazarın iletmeye çalıştığı bakış açısı ve esas düşüncesidir. Bu yüzden çocuk eserlerinde tema çok açık bir şekilde belirtilmelidir. Çocuğu olumlu duygu ve düşüncelere yönlendiren evrensel temalara yer verilmelidir [128]. Tema, sade, kolay anlaşılır olmalıdır. Ancak ürkütücü, kaygı verici olmamalıdır. Çocuğu yanlış sonuçlara götürecek olumsuz öğeler içermemelidir. Evrensel değerleri anlatan, sevgi, saygı, paylaşım gibi konularda çocukta farkındalık yaratır nitelikte olmalıdır [148].

Konu: Çocuk yapıtlarında tema ve konu birbiriyle sıkıca ilişki içerisinde bulunurlar. Çocuk yapıtlarındaki konuların basitten-karmaşığa, bilinenden-bilinmeyene, somuttan-soyuta doğru sıralaması önemlidir. Konular oluşturulurken bu özellikler dikkatlice ele alınarak hazırlanmalıdır. Çocuklarda güven, sevgi, yurt-ulus değerleri, insan-aile ilişkisi gibi temelinde sevgiden, iyilikten, güzellikten bahseden konular yer almalıdır [8]. Sever(2003), çocuk yapıtlarında işlenecek konuların; çocukların bireysel özelliklerine göre farklılaşan arzularına ve gereksinimlerine göre oluşturulmalıdır. Çocukların vicdanlarında, zihinlerinde sevgi, arkadaşlık, barış vb. bakışın oluşmasını sağlayacak özellikte olması gerektiğini belirtmektedir [105].Çocuk kitaplarında çalışılan konular yalnızca eğlendiren nitelikte değil, düşündüren nitelikte de olması gerekir. Çocuk eserlerinde konu tercihi yapılırken çocuğun gelişim niteliklerini, yaşını, potansiyelini dikkate almak gerekir. Konular çocuğun hayal gücünü arttıracak özellikte olmalıdır. Bunun yanında, çocuk kitabının adı ile konusu arasında uyum görülmelidir. İşlenen konu çocukta heyecan, istek yaratmalıdır. Konular çocuğu sevindirmeli, korku ve endişe uyandırmamalıdır. Yalnızca ulusal

değerlerin değil, çalışkanlık, doğruluk, iyiliksever gibi evrensel değerlerin benimsetilmesinde yardımcı olmalıdır. Okul öncesi dönem içinde çocuğun karşılaşa bileyeceği kardeş kıskançlığı, ölüm, doğum, ayrılık gibi kriz dönemlerini konu olan kitapların olması, çocuğun bu kriz dönemlerini aşabilmesinde yardımcı olabileceği söylenebilir. Kitaplarda yer alan bu konular çocukta yalnız olmadığı duygusunu uyandırır ve bu durumla nasıl baş edebileceği konusunda çocuğa rehber olur [8, 15, 108, 111, 131, 148].

Kahramanlar: Çocuklar, yaşama dair pek çok davranışı hoşlandıkları ve özendikleri kimseleri, karakterleri örnek alarak kazanırlar. Bunun için çocuk kitaplarında işlenen kahramanların bariz özellikleri olsa da, abartılı olmayacak şekilde kitaplarda yer almaları gerekmektedir. Çocuklar birçok kahraman yerine az sayıda kahramanın olmasını tercih etmektedirler [132].

0-6 yaşlarında çocuğun kişilik özelliklerinin temelinin oluştuğu yıllardır. Çocukta olumlu kişilik özeliklerin oluşmasında kitaptaki karakterlerin önemli rolleri vardır. Kitaptaki kahramanlar bu konuda etkili bir unsura dönüşmektedir. Kahramanların çocuğun gelişimsel niteliklerine uygun tutum sergilemesi, çocuğun kahramanla kolay özdeşleşmesini sağlar. Kahramanların pasif ve güçlü tarafları kitapta birlikte verilmelidir. Çocuk, hayvan, makine ve ya herhangi bir nesne kahraman olarak kitapta yer alabilir. Kahramanın yaşadığı olgu çocuğun dünya ile ilgili düşüncesini geliştirmesini sağlar. Bu süreçte, sonuç başarıyla bitirilmelidir. Çünkü başarısızlık, yenilgi gibi sonları bu dönem çocuğu kabul etmez. Sonucun başarısızlıkla bitmesi çocukta olumsuz etkiye yol açabilmektedir. Okul öncesi çocuklara hitap eden kitaplarda olay örüntüsü az kahramanla oluşturulmalıdır. Karakterin az olması kahramanların niteliklerinin zihinde tutulmasını, çocuğun kahramanla kolay özdeşleşmesini sağlar. Seçilecek kahramanların, karakterlerin dikkatle belirlenmesi gerekmektedir. Çocuk kitaplarındaki konularda sorunların çözümü dış kaynaklı bir güç maharetiyle değil de, durumu yaşayan kahramanın yeteneğiyle çözülmesi gerekir [125; 118; 112; 149; 150;151; 130]. Bu durum kahramanla özdeşleşmiş olan çocuğun özgüvenini güçlendirebileceği söylenebilir.

4.5.3. Dil ve anlatım

Çocuk hikâyeleri, başkarakterin yaşadığı sorunlardan ya da ulaşmaya çalıştığı gayeden oluşmaktadır. Öykünün ileri gitmesi kahramanın mücadelesiyle olmaktadır. Karakterin güçlü ve zayıf yönlerinin doğru yansıtılması, karakterin gerçekliğinin doğru görünmesini sağlar. Yeni bir şahsı benimseyip arkadaşlık kurulması bir çocuk için uzun süren bir uğraş gerektirirken, çocuğun kahramanı benimsemesi de aynı uğraşı gerektirir [113; 152].

Plan, bir yazının iç düzenini oluşturup, kurala bağlı yazım işlevini gerçekleştiren unsurdur. Belirgin bir şekle uyularak yapılan çocuk yapıtlarındaki olgu, his ve düşünüşler birbirini destekler ve dizil şekilde konu-tema bağı kurularak yapılır. Burada yerli yersiz anlatı ve ayrıntılar yer almamalıdır. Olaylar çocuğun dikkatini devamlı çekecek biçimde sade bir hitapla sağlanır. Çocuk yazınlarında plan oldukça basit biçimde hazırlanır. Kitaplarda, plan yapılırken çocuğun gelişim özellikleri ve ilgisi dikkate alınarak oluşturulmalıdır [118; 153].

Üslup, Dil ve Anlatım: Her yazara göre değişiklik gösteren bir ifade şekli olan üslup; çocuk kitaplarında sade, canlı, akıcı, etkili bir şekilde kullanılmalıdır. Bu da çocukların dikkatini kitaplara yönlendirir. Kitaplardaki Anlatım; Yazınlarda çocukların algılama, kavrama yetenekleri kelime hazineleri incelenerek yapılmalı; cümle yapılarında genellikle etken çatılı fiillerden oluşan cümleler kullanılmalıdır. Ayrıca cümleler sıfatlarla oluşturulmuş kalıplar içermelidir [132].

4.6. Türkiye'de Popüler Bilim Çalışmaları

Ülkemizde çocuklara yönelik yüz yıldan fazla zamandır kitap, gazete ve dergiler aracılığı ile popüler bilim yayınları yapılmaktadır. Cumhuriyet'in ilanından sonra bu çabaların kurumsal bir kimlik taşıdığı

Döneminde ilk defa çocuklar için bilimsel buluşlar, doğa olayları gibi konular görülmektedir [236].

Mustafa Necati Uğural Millî Eğitim Bakanlığı döneminde ilk defa çocuklar için bilimsel buluşlar, doğa olayları gibi konularla alakalı okuma ekipmanları oluşturulmaya çalışılmıştır. Mustafa Necati dünya çocuk edebiyatındaki çoğu eserin

Türkçeye kazandırılması konusunda liderlik yapmıştır. Ayrıca "Temel Bilgiler", "Bilgi Demeti", "Nedir?", "Niçin?", "Nasıl?" vb. kitapların çocuklara tanıtılmasın da onun katkısı olmuştur. 1930'lu yıllarda "Hayat Ansiklopedisi", "Yeni Çocuk Ansiklopedisi", "Büyük Adamlar Ansiklopedisi", "Keşifler ve İcatlar Ansiklopedisi" vb. eserleri de yayımlanmıştır [242.

Popüler çocuk bilim kitaplarının ilk çalışmaları olduğu varsayılan bu çalışmalar, edebî türleri tam olarak karşılamadığı için çocuk edebiyatı ile ilgili uğraşlar 1980'e kadar geri planda kalmıştır. Ülkemizde popüler bilimin çocuklara ulaştırılmasında kamu kurum ve özel kuruluşların önemli katkıları olmuştur [236]. Bunlardan Doğan Kardeş Anonim Şirketi'nin "öğretici kitaplar dizisi" gibi kitapların oluşturulmasında gayretleri olmuştur. 1940 yıllarda ise Çocuk Esirgeme Kurumu bilimsel buluşlar ve doğa olayları konulu kitapların oluşturulmasında öncülük yapmıştır. Kemal Kaya'nın "Gökyüzü ve Yıldızlar (1945)", Nimet Erkunt'un "Kuyruklu Yıldızın Ettikleri (1944)" adlı eserleri Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yayımlanmış önemli yapıtlardır. Ayrıca 1962'de Millî Eğitim Bakanlığı "Fen Kitapları" adı altında İlk ve Ortaokul çocuklarına yönelik bir kitap dizi oluşturmuştur. Bu kitap dizisi on iki tanedir [242].

Bilimin dünyadaki tüm ülkelerin geleceğini etkilediği gerçeğinden hareketle, yakın zamanda çocuklara yönelik popüler bilim alanında yayın çalışmaları yapan kuruluşlardan biri de TÜBİTAK'tır [236].

4.7. TÜBİTAK ve TÜBİTAK'ın Popüler Bilim Yayınları

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), 24 Temmuz 1963 tarihinde kurulmuştur. Kuruluş amacı: "Türkiye'de müspet bilimlerde araştırma ve geliştirme faaliyetlerini ülkenin kalkınma önceliklerine göre geliştirmek, özendirmek, düzenlemek ve koordine etmektir. Ayrıca toplumun mevcut bilimsel ve teknik bilgilere erişmesini sağlamaktır [236].

TÜBİTAK ülkemizin bilim ve teknolojik politikalarını oluşturup, toplumun her kesiminde farkındalığı arttırmak için kitap ve dergi yayınlamaktadır [229].

TÜBİTAK mevzuatında yer alan Popüler bilim yayınları yönergesinde, ilgili müdürlüğün yapısı ve görevleri şunlardır: Bilim ve teknolojik konularda popüler

düzeyde orijinal ya da çeviri olan yayınların, yurtta ve dünyadaki bilgi, gelişme ve buluşları topluma duyurmaktır. Bilimsel ve teknolojik ortamla geniş halk kitlelerini, özellikle gençleri ve çocukları bir araya getirerek iletişimi sağlamak, bilimsel ve teknolojik yönden toplumu bilinçlendirmek amacıyla yayınlar yapmaktır. Bu yayınlar, "Meraklı Minik", "Bilim Çocuk", "Bilim ve Teknik" dergileri ile Popüler Bilim Kitaplarıdır. Müdürlük, bu dergi ve kitapların yayınlanması için gerekli çalışmaları yürütür. Yayınların tanıtılması, basım, stoklama, satış, dağıtım ve okuyucularla iletişim faaliyetlerini sürdürür.

TÜBİTAK'ın yayınları arasında; bilim dergileri, kitapları, akademik dergileri, elektronik kütüphane ve diğer ürünleri yer almaktadır [229].

4.7.1. Popüler bilim dergileri

Kurum, dergi yayıncılığını hedef kitleye göre üçe ayırarak sunmaktadır: çocuklara, gençlere ve akademisyenlere yönelik dergiler yayınlamaktadır. Çocuklara yönelik dergiler yaş gruplarına göre ikiye ayrılmıştır. Bunlar, Meraklı Minik (3-6 yaş) ve Bilim Çocuk (7-12 yaş grubu ilköğretim öğrencileri) dergileridir. Akademik dergiler ise konu alanlarına göre sınıflandırılmıştır [229].

4.7.1.1. Meraklı minik ve bilim çocuk dergileri

" *Meraklı Minik*", erken çocukluk dönemine özgü ülkemizde düzenlenen birinci ve münferit olan popüler bilim dergisidir. Yıllık ortalama, 100.000 tirajla yayımlanan bu mecmua, oldukça fazla izlenenlerdendir. 2007 yılından beri aylık bazda yayımlanmaktadır. "Meraklı Minik" dergisi, üç ve altı yaşlardaki çocuklara hitap etmektedir. Bir yetişkin yardımı ve yol göstermesiyle okunacak şekilde düzenlenen bu dergi, her ayın 1'inde okurlarıyla bir araya gelmektedir.

"Bilim Çocuk" ise; ilk olarak 15 Ocak 1998 tarihinde basılmaya başlamıştır. Yedi yaş ve üzeri çocuklara göre düzenlenen popüler bilim dergisidir. Ülkemizde oldukça fazla okunan dergilerindendir. Ayın 15'inde okurlarına kavuşmaktadır. Yıllık ortalama baskı sayısı 150.000'dir. "Meraklı Minik" ve "Bilim Çocuk" dergilerinde ilim, sanat, teknoloji ve spor sahalarda çeşitli konular içermektedir. Tematik bir mecmua olan "Meraklı Minik" te, her bir sayıda öncesinden belirlenmiş belirli bir konuya bağlı

yazılar, etkinlikler ve eklere içermektedir. Her ay "Bilim Çocuk" dergisinde birkaç esas konu seçilerek diğer konular ana konularla bağlantılı olacak şekilde belirlenmektedir. "Meraklı Minik" 32 sayfadan, "Bilim Çocuk" ise 64 sayfadan oluşmaktadır. Dergileri farklı kılan, diğerlerinde ayıran niteliklerden biri de ticari amacının olmamasıdır. Hazırlanan dergilerde reklama yer verilmemektedir [237].

Bu dergilerin amaçları; çocukların inceleme, tasarlama, ve heyecan gibi duygularını oluşturarak, öğrenme yaşantıları sağlamaktır [241]. Çocuklara ilimin günlük hayatın bir kesiti olduğunu göstererek, kendileri de ilime destek verebilecekleri yönünde çocukları bilinçlendirmektir. Çocukların hayal etme, özgün düşünme gibi yeteneklerini arttırmak ve erken dönemde bilimsel düşünme yetenekleri edindirmek, "Meraklı Minik" ve "Bilim Çocuk" dergilerinin amaçlarındandır.

"Meraklı Minik" dergisinde bolca resim yer almakta iken, "Bilim Çocuk" dergisi ise çok hareketli planlanmıştır.

Boy cetveli, çıkartma, domino, kartlar, kitapçık, kutu tiyatrosu, maket, masaüstü oyunu, maske, öykü zarları, parmak kuklaları, süs, poster, şapka, taç ve tombala gibi farklı eklerden bazıları dergilerin yanında okurlara sunulmaktadır.

"Meraklı Minik" dergisinin her sayısında; Çok Merak Ediyorum, Haydi Mutfağa, gibi sabit köşeleri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra labirent, örüntü, grafik oluşturma, yön bulma, gibi çeşitli etkinlik türleri bulunmaktadır [237].

4.7.1.2.Bilim ve teknik dergisi

1967 yılından bu yana çıkarılmakta olan bu dergi, 96 sayfadan oluşmaktadır. Dergi her ayın birinde yayınlanmaktadır. Hedef kitlesi gençler ve yetişkinlerdir. Ayda ortalama 50 bin adet basılmaktadır. Dergide herkesin anlayabileceği bir dilin kullanılması önemlidir. Derginin içeriği bilim ve teknoloji olmak üzere güncel gelişmelere göre şekillenmektedir. Bilim Genç Dergisi ise kurumun elektronik ortamda yayınlanan dergisidir. 12 yaş ve üzeri çocuklara yönelik çalışmalar sunmaktadır [230].

4.7.2. Popüler bilim kitapları

Ülkemizde popüler bilim denilince akla ilk gelen TÜBİTAK ve çıkarmakta olduğu yayınlardır. Kamu adına hizmet veren TÜBİTAK, 1993 yılında Kitaplar Müdürlüğü'nü kurarak, popüler bilim kitapları yayımlamaya başlamıştır. Kurulduğu günden bugüne TÜBİTAK popüler bilim kitapları alanındaki öncülüğünü korumuştur. Düzenlenen ulusal veya bölgesel kitap fuarlarında TÜBİTAK Popüler Bilim Kitap stantları daima en çok ziyaret edilenler arasında yer almıştır. TÜBİTAK'ın değişik yaş gruplarına hitap eden yaklaşık bin civarında bilim kitabı bulunmaktadır. [236].

Popüler Bilim Kitaplarının resmi internet sitesi incelendiğinde, Yetişkin Kitaplığı, Başvuru Kitaplığı, Yaşamöyküsü Kitaplığı, Soru Kitaplığı, Çocuk ve Gençlik Kitaplığı, Erken Çocukluk Kitaplığı başlıklarına rastlanmaktadır. Bunlardan Erken Çocukluk Kitaplığı, Çocuk ve Gençlik Kitaplığı yaş gruplarına göre alt bölümlere ayrılmıştır. Yetişkin Kitaplığı da kendi içinde antropoloji, araştırma, arkeoloji, bilim tarihi, biyoloji, edebiyat, fizik, gökbilim, kimya, matematik, sosyoloji-felsefe, teknoloji, tıp, yaşam ve çevre, yerbilimleri gibi konu alanlarına göre sınıflandırılmıştır. Kitap künyelerinden edinilen bilgiye göre, "TÜBİTAK Popüler Bilim Kitaplarının seçimi ve değerlendirilmesi TÜBİTAK Yayın Komisyonu tarafından yapılmaktadır" [229].

Bu kitaplarda; bilim ve teknolojiyi sevdirecek, kültürün gelişmesini sağlayacak bilgiler okuyucuyla buluşturulur [230].

5.MATERYAL ve METOD

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evreni, örneklemi, pilot uygulama, veri toplama aracı, güvenirlik ve geçerlilik verilerin toplanması ve istatistiksel analizine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

5.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Deseni ise, olgubilim (phenomenology) olarak seçilmiştir. Olgubilim desen çalışmalarında, araştırmaya dâhil edilen kişilerin kendi yaşantılarını nasıl ifade ettikleri belirlenmeye çalışılır [188]. Araştırmamızda çalışılan olgu, " 5-6 yaş çocukların kitap seçimini etkileyen faktörlerin kendi bakış açılarıyla ortaya konmasıdır" Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasını sağlayan bir sürecin izlendiği araştırma" biçimi olarak tanımlanır. İnsan ve toplumun değişken bir yapıda olması nedeniyle bu alanla ilgili olgu ve olayları incelerken genelleme yapmaktan çok, olayları anlamanın daha önemli olduğu görülmüştür. Nitel araştırma yöntemlerinde en sık kullanılan teknik görüşmedir. Görüşme, insanların bakış açılarını, öznel deneyimlerini, duygularını, değerlerini ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir [154]. Bu araştırmada da görüşme tekniği kullanılmıştır.

5.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini (ana Kütlesi) Hatay ilinde "Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden (5-6 yaş) çocuklar" oluşturmaktadır.

Örneklem (Hedef kitle) Hatay ili, Defne ilçesinde yer alan T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Hatay/Defne Vilayetler Hizmet Birliği Anaokulu ve Eren Küçük Kaya Anaokulu'na devam eden eşit sayıda 5 ve 6 yaş kız- erkek çocuklarından oluşmaktadır.

Örneklem yöntemi; araştırmanın amacı, hedef kitleye ulaşılabilirliği ve pandemi durumu dikkate alınarak belirlenmiştir. Örneklem yönteminde, olasılığa dayalı

olmayan, amaçlı örneklem yönteminden olan benzeşik ve kolay örneklemler seçilmiştir. Olasılıklı olmayan örneklem yöntemi, araştırma sorularını yanıtlayabilecek, bilgi bakımından yoğun birimlere (birey, grup, olgu vb.) yönelmektedir [233]. Amacına yönelik, benzeşik örneklemler, çalışmanın amacına yönelik benzer gruplardan derinlemesine zengin bilgi edinilmesini sağlar. Bu yöntemler göz önünde bulundurularak çalışma grubu; okul öncesi kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarından oluşturulmuştur. Kolay örnekleme yöntemi ise araştırmacının ulaşım ve izin açısından sorun yaşamayacağı, hızlı, güvenilir ve kolay bir şekilde bilgi alabileceği kişilere ulaşmayı sağlar [155]. Araştırma, bu bilgiler doğrultusunda hedef kitleye kolay ulaşılabilen Hatay ili, Defne ilçesinde T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'na ait iki anaokulunda gerçekleştirilmiştir.

Örneklem büyüklüğü; Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünü hesaplamanın belirli bir kuralı yoktur [232]. Son zamanlarda kusursuz bir nitel araştırma için temel örnek hacminin, örnekten elde edilen verinin kalitesiyle ilgili olduğu belirlenmiştir [233]. Nitel araştırmalarda incelenen olay ve durumlar birer analiz birimidir. Yapılan araştırmada 4 analiz birimi belirlenmiştir. Bunlar, 5 yaş kız, 5 yaş erkek, 6 yaş kız ve 6 yaş erkek çocuğunun kitap tercih durumudur.

Örneklem büyüklüğü tahmininde analiz biriminin dikkate alınması önerilmektedir. Amaçlı örneklem yöntemlerinde örneklem büyüklüğü, veri toplama esnasında araştırmacının amacı, maksimum bilginin elde edilmesiyse, yeni örneklem birimlerinden artık yeni bir bilginin gelmediği anda, yani "doyum noktasında", örnekleme dâhil etmeler durdurulur [233]. Veri doyumu iki şekilde elde edilir. Hennink ve arkadaşları (2016), veri doyumuna, kod doyumu ve anlam doyumuyla ulaşıldığını ifade etmiştir. Kod doyumu; araştırmacının araştırdığıyla ilgili her şeyi duyduğundan; anlam doyumu ise, her şeyi anladığından emin olana kadar veri toplamayı sürdürmesi gerektiği şeklinde açıklamıştır. Kod doyumu için en az 9, anlam doyumu için ise 16-24 arası kişi ile görüşülmesi gerektiği belirtilmiştir [234].

Yapılan araştırmada veri doyum yöntemi için; kod doyumuna 9, anlam doyumuna ise 19 kişi belirlenerek; her analiz birimi için araştırmaya 28 çocuğun katılımı sağlanmıştır. Araştırmadaki dört analiz birimi için toplamda 112 çocuk çalışmaya dâhil edilmiştir.

Tablo 5.2.1. Katılımcı çocukların cinsiyet ve yaş dağılımları

		n	%
5 Yaş	Kız	28	25
	Erkek	28	25
6 Yaş	Kız	28	25
	Erkek	28	25
Toplam		112	100

Örneklemi oluşturan 112 çocuk, pandemi sürecinde velileri tarafından araştırmaya katılmalarına (veli onam belgesiyle) izin verilen ve uygulamanın yapıldığı gün okulda bulunan çocuklardır. Veri doyum yöntemi ile elde edilen, örneklemi oluşturan nitel çalışma grubunu 5 yaş (kız ve erkek) 56 çocuk ve 6 yaş (kız ve erkek) 56 çocuk olup toplam 112 çocuktur.

5.3. Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmaların olgubilim deseninde veri toplama, görüşme tekniği ile yapılır. Olgulara ait yaşantı ve anlamların ortaya çıkarılmasında görüşme tekniği araştırmacılara etkileşim, esneklik ve sondalar yoluyla sorgulama imkânı verir [188]. Nitel araştırma sürecinde araştırmacıların yeni yöntemler geliştirebilmesi, araştırmanın etkisini arttıracak yeni düzenlemeler yapabilmesi olarak açıklanan esneklik, nitel araştırmanın ana özelliklerindendir [239]. Bu araştırmada "görüşme formu" oluşturma aşamasında araştırmanın etkisini arttırmak amacıyla uygulama formuna konulan kriterler çocukların seçimleriyle belirlenmiştir. Tüm araştırma yöntemlerinde olduğu gibi nitel yöntemlerde de keşfetme süreci, değerlendirilen olay ve olgunun ayrıntılarının keskinleşmesi için gereklidir. Bunun yanı sıra araştırmacı odaklı bir değerlendirme sürecini içerdiğinden nitel araştırmalar büyük oranda özneldir ve araştıranın kişisel bakış açısından etkilenebilir [239]. Yapılan bu araştırmada olgunun keskinleşmesi için veri doyum yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacının öznelliğini bertaraf etmek ve çocukların özgün görüşlerini ortaya koymak için yalnızca bir soru oluşturulmuştur. Oluşturulan soru doğrultusunda verdikleri cevaplar da olduğu gibi ses cihazına kaydedilmiştir.

Yapılan araştırmada verilerin toplanması için araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu (Ek-1, Ek-2) kullanılmıştır.

- Ek-1 Görüşme Formu, çocuğun demografik yapısını tanıma, yaş, cinsiyet, devam ettiği okul, ebeveyn adı ve eğitim durumu sorularından oluşmaktadır.
- Ek-2 Görüşme Formu çocuğun seçtiği kitabın nedeniyle ilgili bir sorudan oluşmaktadır.

Araştırmada veri toplamak için kullanılan TÜBİTAK yayınlarının 2017- 2020 yıllarında yayınlanmış resimli hikâye kitapları, 5 ve 6 yaş çocuğu kitap serisi (5 yaş için 31 adet, 6 yaş için 56 adet resimli kitap) içinden rastgele seçim yöntemi ile belirlenmiştir. Yapılan pilot uygulamada, çocuklara sunulan kitapların, 6 adedin üzerine çıkıldığında, çocukların dikkatlerinin dağıldığı ve incelemek istemedikleri görülerek çalışma 6 adet kitapla sınırlandırılmıştır [156].

Rastgele seçilen ve uygulamada veri toplamak için kullanılan kitaplar aşağıdaki gibidir:

1. "Çocuklar için Bilim: Suyun Kaldırma Kuvveti; Yüzer mi, Batar mı?" 6 yaş grubu için Yoo-Jin Lim (2019), tarafından yazılmıştır [115].
2. "Yapabilirim!" 6 yaş grubu için Jennifer Moore- Mallinos (2017), tarafından yazılmıştır [157].
3. "Çiçekler- Okumaya Başlarken" 6 yaş grubu için Emily Bone (2019), tarafından yazılmıştır [146].
4. "Hava Durumu: Rüzgâr" 5 yaş grubu için Helen Cox Cannons (2018), tarafından yazılmıştır [158].
5. "Origamiyle Bilim: Kayaçları Öğreniyoruz" 5 yaş grubu için Eric Braun (2018), tarafından yazılmıştır [159].

6. "İlk Uzay Kitabım" 5 yaş grubu için Emily Bone (2019), tarafından yazılmıştır [160].

5.3.1. Geçerlilik ve güvenilirlik

Nitel araştırmada geçerlilik, araştırılan konunun yansız bir biçimde gözlemlenmesi ve ek yöntemlerle desteklenmesiyle gerçekleştirilmektedir. Katılımcı teyidi, meslektaş teyidi, uzman incelemesi gibi yöntemlerin kullanılması gerekir [155]. Araştırmada, öncelikle veri toplam aracı belirlenerek araştırmada kullanılacak sorular, yapılan literatür çalışması, pilot uygulaması ve uzman görüşü (informal şekilde) ile oluşturulmuştur. Çalışmada katılımcıların araştırmaya katılabilmeleri için gereken tüm izinleri alınıp, katılımcılar uygulamaya tabi tutulmuştur. Bunun sonucunda elde edilen verilerin belgeleri kopyalarıyla birlikte kurumdaki en üst yetkili tarafından imzalanıp kaşelenerek kopyaları arşivlenmiştir.

Geçerlilik konusunda esneklik ilkesi önemli bir kazanımdır. Esneklik ilkesi bu araştırmada "araştırmanın etkisini arttırmak" için kullanılmıştır. Oluşturulan görüşme formunda çocuklarda kafa karışıklığı yaratmayacak, çocukların özgün seçimlerini, ortaya koyacak nitelikte tek bir soru oluşturulmuştur. Çocuklar verdikleri yanıtlarla birlikte beden dilleri de gözlenerek değerlendirilmiştir. Uygulama sürecinde çocuklarla yapılan karşılıklı görüşmelerde çocukların bireysel özelliklerine ve o anki psikolojik durumlarına duyarlı olunarak esneklikler sağlanmıştır. Bu esneklikler; çocukların sürece adapte olmalarını ve duygusal anlamda rahatlamalarını sağlamak için sohbetle başlamak, dikkat süresi az olan çocukları süreçte tutabilmek için kitapları onların dikkatlerini çekecek şekilde dizmek, çocuklara kitapları istedikleri şekilde inceleme fırsatı tanıyarak sonuçlar elde etmek için bu çalışma sürecinde esneklik sağlanmıştır. Bu çalışmada nitel veriler, frekanslarıyla verilerek çalışılmıştır.

Araştırmanın Pilot Uygulaması:

Araştırmanın uygulama aşamasında, çocukların tercihlerini ortaya koyacak kriterleri onların seçimleriyle belirlemek ve belirlenen kriterleri forma kaydederek formu oluşturmak, tercihlerini ortaya koyarken kaç kitabı inceleyebildiklerini bulmak, uygulama süresini yaklaşık olarak tahmin etmek, için pilot uygulaması yapılmıştır.

Pilot uygulama yapılmadan önce oluşturulan problem cümle doğrultusunda alan yazın araştırılıp benzer çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmayla birebir benzeşen bir çalışma bulunmasa da bazı yönleriyle benzeyen araştırmalar incelenerek veri toplama aracı olan görüşme formunda, çocukların kitap tercihlerini ortaya koyan "Bu kitabı neden seçtin?" sorusu oluşturulmuştur. Kitaplar çocukların önüne konularak seçim yapmaları sağlanmıştır. "Neden" seçtiklerine yönelik cevapları doğrultusunda anlamsal olarak kodlanmasına uygun gelecek kriterlerle formun oluşturulması sağlanmıştır. Yapılan her bir görüşmede çocuklarla ilgili notlar alınarak ses kaydı oluşturulmuştur. Bu kayıtlar ev ortamında deşifre edilerek alınan notlarla birlikte değerlendirilip ortaya çıkan yeni kriterler forma eklenmiştir. Uygulama formunun bütünü çocukların görüşleriyle oluşturulmuştur. Görüşme formu oluşturulmadan önce 2020 yılı Mayıs ayında iki uzmanın görüşü pandemi nedeniyle informal yolla (telefonla) alınmıştır. Medeniyet Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı Temel Eğitim Bölümü'nden bir öğretim üyesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü'nden bir öğretim üyesi, uzman görüşünde bulunmuştur. Uzman görüşlerinden gelen dönütler doğrultusunda görüşme formuna konulacak soruya karar verilmiştir. Ayrıca uygulamada çocukların on adet kitaptan altısını inceleyebildikleri fazlasında ise sıkıldıkları görülerek araştırmaya konulacak kitap sayısı belirlenmiştir.

Pilot uygulama 01.06.2020-29.10.2020 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Uygulamada kolay ulaşım sağlanması amacıyla araştırmacının yakın çevresinde bulunan okul öncesi kurumlarına devam eden 5 yaş grubu 10 kız ve 10 erkek çocuğu, 6 yaş grubu 10 kız ve 10 erkek çocuğu olmak üzere toplam 40 çocuk ile çalışılmıştır. Uygulama sürecinin başında Pandemi nedeniyle ebeveynlere ulaşarak izin almak aşamasında güçlük yaşanmıştır. Ebeveynlerin birbirleriyle görüşüp izin konusunda geri dönüt vermeleri uzun zaman almıştır. Dönem itibariyle hijyenin sağlanması konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan ebeveynlerde bu durum aşırı kaygı ve güvensizliğe sebep olmuştur. Araştırmacı uygulama ve hijyen konusunda ebeveynlere gereken bilgiyi vererek güveni sağlamıştır. Ayrıca her bir veri için tek tek evlere gidilip gereken hijyenik ortam oluşturularak çalışma yapılmıştır. Genellikle çalışma hava koşullarının uygunluğuna bağlı olarak dış ortamda yapılmıştır. İlkin pilot uygulamanın 20 çocukla yapılması planlanmış iken uygulama sürecinde veri arttıkça yeni kriterlerin

ortaya çıktığı gözlenmiş ve bunun sonucunda daha çok verinin ortaya çıkmasını sağlamak amacıyla katılımcı sayısı arttırılmıştır. Gerçek uygulamada belli kurumlara belirli saatlerde gidilerek uygulama birden çok çocuğa yapılmıştır. Ancak pilot uygulama sürecinde, 40 birey her biri için ayrı ayrı izni alınıp uygun zamanda farklı ortamlara gidilerek çalışılması, pilot uygulamasının uzun sürmesine neden olmuştur. Oluşturulan problem cümlelerinin "yaş, cinsiyet" kriterlerinin yanı sıra her uygulama sonucunda çocukların verdikleri cevaplar incelenerek "kitabın üzerinde ve içinde bulunan resimler, resimlerin renkleri, kahramanı, yazı karakteri" kriterleri ilk veri olarak forma eklemiştir. Bununla birlikte veri toplama süreci devam ederek "kitabın boyutu, konusu ve içindeki etkinlikleri" kriterleri bulunarak (Ek2) görüşme formuna eklenmiş ve son hali oluşturulmuştur. Pilot uygulamaya katılan tüm çocukların sesleri kaydedilerek arşivlenmiştir.

Nitel araştırmada güvenirlik terimi nicel araştırmalara göre farklılık göstermektedir. Çünkü güvenirlik aynı kişiler üzerinde farklı zamanlarda uygulandığında aynı veya benzer sonuçlar elde etmeyi ifade etmektedir. Fakat nitel araştırmalarda sonucun aynı şekilde tekrar etmesi veya iki araştırma sonucunun aynı olması çok zordur. Bu yüzden güvenirlik terimi nitel çalışmalar için daha ziyade araştırma sürecinde araştırmayı etkileyen veya etkileyebilecek faktörlerin açık ve net bir şekilde ifade edilmesidir. Ayrıca araştırmayı tekrarlamak isteyecek araştırmacıların bilgileri okuyarak tekrarlayabilecekleri olarak anlaşılmalıdır. Bunun da araştırmanın açık ve net bir şekilde açıklanmasıyla gerçekleşebileceği söylenebilir. Bu çalışmada nitel veriler ve araştırma süreci açık, net bir biçimde, anlatılıp açıklanarak, okuyucunun anlayabilmesi sağlanmaya çalışılmıştır [155].

5.3.2. Veri toplama süreci

Çalışmanın veri toplama aşaması, 2020-2021 Güz yarıyılında Hatay'ın Defne ilçesindeki T.C Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Vilayetler Hizmet Birliği Anaokulu ve Eren Küçük Kaya Anaokulu'nda yapılmıştır. Covid-19 Pandemi nedeniyle kolay ulaşılabilir bir çalışma ortamı seçilmiştir. Uygulama öncesi üniversite aracılığı ile kurumlara tez çalışması uygulama izin formları gönderilmiştir. Kurumlar ile belirlenen tarih ve saatte yüz yüze görüşmeye gidilmiş, kurum yetkililerine vali onay kâğıdı ibraz edilerek araştırma hakkında bilgi verilmiştir. İlgili yaş grubunun öğretmenleriyle

tanışılmış gereken açıklamalar yapılmış, veli izin formları öğretmenlere dağıtılmıştır. Velilerin araştırmayla ilgili merak ettikleri soruları cevaplanarak veliler araştırma konusunda bilgilendirilmiştir. İzin formları velilerden geldikten sonra uygulamaya başlanmıştır. Uygulama okula gelmiş ve veli izin formu olan çocuklar ile yapılmıştır. Çocuğun veli izin formu olduğu halde okula gelemeyen çocuklar önceden belirlenmiş zaman aralığında okula geldiğinde uygulamaya alınmıştır. Bazı veliler çocuklarının uygulamaya katılıp çalışmanın yapılmasına izin verdikleri halde çalışmadan sonra çocuğun yaptığı seçimin uygulamaya konulmasına müsaade etmemişlerdir. İzin verilmeyen uygulamalar araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Araştırmada, veriler çocuklarla yapılan görüşme tekniği ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır.

Görüşme; insanların görüşlerini, yaşantılarını, duygularını ve algılarını ortaya çıkarmada kullanılan etkili bir yöntemdir. Görüşme tekniği, yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olarak ayrışmaktadır. Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, sahip olduğu belli düzeydeki esnekliğinden ve belli bir konuda derinlemesine bilgi edinmeye katkı sağladığından araştırmalarda çoğunlukla tercih edilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmede, görüşme formunun yarısı yarı yapılandırılmış şekilde oluşturulur. Görüşmede verilen tepkilere göre açık uçlu sorular eklenerek form esnek olarak hazırlanır [128; 154].

Uygulama öncesi yapılan ön görüşme neticesinde belirlenen tarihlerde kurumlara gidilmiş, kurum yetkilisi tarafından tahsis edilmiş bir oyun odasında çocuklarla bireysel görüşmeler yapılmıştır. Uygulama için ayrılan odada, çocukla göz hizasında

olacak şekilde karşılıklı oturularak çalışılmıştır. Gidilen kurumlarda genellikle bu görüşme karşılıklı olacak şekilde yerleştirilen iki sandalye ve ortada bir masa ile sağlanmıştır. Görüşme öncesinde o gün uygulamaya katılacak çocukların öğrenci dosyalarındaki demografik bilgiler (Demografik Bilgi Formuna) Ek-1 formuna kaydedilmiştir. Görüşme yapılacak odaya öğrenciler öncelikle öğretmenleri tarafından getirilmiş sonrasında sınıfa dönen her çocuğa başka bir çocuğun ismi söylenerek görüşme yapılacak odaya çocukların gelmeleri sağlanmıştır. Gelen çocuklarla ilk olarak tanışılıp sonra çocuğa ne yapılacağı ile ilgili açıklama yapılmıştır

Araştırmacı çocuğa "Burada gördüğün kitaplara bak, incele ve en sevdiğin kitabı seç" diyerek çocuğun kitabı seçmesini sağlamıştır. Araştırmacı, çocukların kitabı neden seçtiği ile ilgili sözlü sözsüz bilgileri alarak, Ek-2 formda uygun gelen kriterlere kodlamıştır.

Uygulama sırasında kaydedilen ses kayıtları herhangi bir kayıp yaşanmaması için dijital ortamlarda yedeklenmiştir. Ses kayıtları uygulamadan sonra araştırmacı tarafından dinlenerek yapılan görüşmeler her bir çocuk için hazırlanan Görüşme Formu'na (Ek-2) yazılı olarak kaydedilmiştir. Bunun sonucunda içerik analizi ile ilgili konuya dair toplanan veriler incelenmiş ve sayısallaştırılmıştır. Çocukların verdikleri cevaplar doğrultusunda kategoriler belirlenerek, verilerin analizi yapılıp, yorumlanmıştır.

Çocukların verdikleri cevaplar yargılama veya yönlendirme yapılmaksızın kabul edilip kaydedilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların görüşleri herhangi bir müdahale yapılmadan doğrudan alıntılanmıştır. Bu alıntılardan amaca uygun olanlar seçilerek bulgularda ve tartışmalarda kullanılarak belirtilmiştir. Her çocuğa birden başlayarak (Ç1-Ç2…). şeklinde harf ve rakam verilmiştir. Bunun yanı sıra kız çocuğunu belirtmek için, 'K', erkek çocuğunu belirtmek için 'E', harfleri kullanılmıştır. Uygulama sürecinde, her çocuk için 10-15 dakika süre verilmiş olup, veri toplama süreci 10.03.2021-11.05.2021 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

5.4.Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada içerik analizi tekniği benimsenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklamaya yardımcı olacak kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır.

Araştırma kapsamında içerik analiziyle incelenen görüşme formlarından elde edilen veriler betimsel istatistiki yöntemler (yüzde ve frekans) kullanılarak çözümlenmiştir. Oluşturulan formda bulunan her bir araştırma sorusunun cevabına karşılık gelecek şekilde verilerin frekansları ve bu frekanslara bağlı olarak yüzde oranları hesaplanmıştır. Sonuçta elde edilen sayısal veriler, tablolar halinde sunulup yorumlanmıştır [154].

6. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde yapılan uygulama sonucunda 5 ve 6 yaş çocuklarının hikâye kitabı seçimlerinin araştırma sorularına göre bulguları açıklanmıştır.

Araştırma 5 yaş grubu 28 kız ve 28 erkek çocuğu, 6 yaş grubu 28 kız 28 erkek çocuğu olmak üzere toplam 112 çocuk ile yapılmıştır.

6.1. 5 ve 6 yaş çocuklarının hikâye kitabı seçimlerinin yaş düzeyleri ile ilgili bulguları

Çocukların yaş düzeylerine göre seçtikleri hikâye kitaplarının verileri Tablo 6.1.'de incelenmiştir.

Tablo 6.1. Hikâye kitaplarının yaşa göre seçimi

	5 yaş grubu		6 yaş grubu		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Yaş düzeyinde kitap seçen	37	66,07	56	100	93	83,03
Yaş düzeyinde kitap seçmeyen	19	33,93	0	0	19	16,97
Toplam	56	100	56	100	112	100

Tablo 6.1.'deki bulgular frekans analizine göre incelendiğinde, 5 yaş grubu çocuklarından 37'si (%66,07) kendi yaş düzeyinde kitap seçmiş olup 19 çocuk (%33,93) kendi yaş düzeyinde kitap seçmemiştir. 6 yaş grubu çocuklarının ise 56'sı (%100) kendi yaş düzeyinde kitap seçmiştir. Tüm çocuklar dikkate alındığında; 93 çocuk (%83,03) kendi yaş düzeyinde kitap seçerken 19 çocuk (%16,7) kendi yaş düzeyinde kitap seçmemiştir.

6.2. 5 ve 6 yaş çocuklarının hikâye kitabı seçimlerinin cinsiyet" kriterine göre bulguları

Çocukların cinsiyetlerine göre kitap seçimlerine ait bulguları Tablo 6.2.'de incelenmiştir.

Tablo 6.2. Hikâye kitaplarının cinsiyete göre seçimi

	Kız		Erkek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Cinsiyete göre seçim yapan	7	12,5	4	7,14	11	9,82
Cinsiyete göre seçim yapmayan	49	87,5	52	92,86	101	90,17
Toplam	56	100	56	100	112	100

Tablo 6.2. frekans analizine göre incelendiğinde, kız çocuklarının 7'si (%12,5) cinsiyete göre kitap seçimi yapmış olup 49 kız (%87,5) cinsiyete göre seçim yapmamıştır. Erkek çocuklarından 4'ü (%7,14) kitap seçimini cinsiyete göre belirlemişken 52'si (%92,86) cinsiyete göre seçim yapmamıştır. Tüm çocuklar dikkate alındığında 11 çocuk (%9,82) cinsiyete göre kitap seçimi yaparken 101 çocuk (%90,17) cinsiyete göre seçim yapmamıştır.

6.3. 5 ve 6 yaş çocuklarının hikâye kitabı seçimlerini etkileyen kitap kriteri (kitabın üzerindeki resimler, resimlerin renkleri, kitap kahramanları, yazı büyüklüğü, konusu vb.) ile ilgili bulgular

5 ve 6 yaş çocuklarının seçtikleri hikâye kitabının kriter verileri frekans ve yüzde oranı ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 6.3.1.'de incelenmiştir.

Tablo 6.3.1. Hikâye kitaplarının üzerindeki resimlere göre seçimi

		f	%
Kitabın üzerindeki resimlere göre	Seçen	19	16,96
	Seçmeyen	93	83,04
Toplam		112	100

Tablo 6.3.1'deki bulgular frekans analizine göre incelendiğinde, 19 çocuk (%16,96) kitapları üzerindeki resimlere göre seçerken, 93 çocuk (%83,04) kitapları bu kritere

göre seçmemiştir. Çocukların kitapları seçerken "kitabın üzerindeki resimler" özelliğine ait ifadeleri şöyledir;

"Kitabın üzerini, üzerindeki; "Resimlerini, astronotu, uzay resmini, gezegeni, uzay aracını, arabasını, uzay mekiğini, güneşi, dinozoru, kayaları, çiçekleri, çubuk adamı, roketi, gemileri, üstünü" sevdim, beğendim. Diğer çocuklar "Üzerinde balık, denizyıldızı ve denizaltı aracı var" gibi genel ifadelerde kullanmışlardır.

Kitabın üzerindeki resimlerini göstererek; *"EÇ30:Annem papatyayı çok sever"*, *"EÇ32:Dinozorları çok seviyorum*", "*EÇ37:Dinozorun ayakları çok büyük"*, *"EÇ52:Hiç böyle kitap okumadım, bu kitap uzay*", *"EÇ88*:*Kitabın üzerindeki hayvanı (Dinozor) sevdim*" gibi söylemlerde bulunmuşlardır.

Tablo 6.3.2. Hikâye kitaplarındaki resimlerin renklerine göre seçimi

		f	%
Kitabın resimlerinin renklerine göre	Seçen	1	0,89
	Seçmeyen	111	99,1
Toplam		112	100

Tablo 6.3.2. frekans analizine göre incelendiğinde, 1 çocuk (%0,89) kitapları üzerindeki resimlerin renklerine göre seçerken, 111 çocuk (%99,1) kitapları bu kritere göre seçmemiştir. Çocuklar kitapları seçerken "kitabın resimlerinin renkleri" özelliğine ait ifadeleri şöyledir;

"KÇ21: Çiçeklerin hem renklerini hem çiçeklerini beğendim", demiştir.

Tablo 6.3.3. Hikâye kitaplarının Kahramanına göre seçimi

		f	%
Kitabın Kahramanı/ Kahramanlarına göre	Seçen	12	11
	Seçmeyen	100	89
Toplam		112	100

Tablo 6.3.3. frekans analizine göre incelendiğinde, 12 çocuk (%11) kitapları Kahramanı/ kahramanlarına göre seçerken, 100 çocuk (%89) kitapları bu kritere göre

seçmemiştir. Çocukların kitapları seçerken "kitabın kahramanı/ kahramanları" özelliğine ait ifadeleri şöyledir;

" KÇ63: Çünkü kız var", " KÇ62: *Benim gibi bir kız*", *"KÇ66: Ben kız olduğum için resim de kız olduğu için*", *"KÇ67: Çocuğu için*", "KÇ6: *Çocuğu", "KÇ68: Üzerinde bir kız var*.", gibi söylemler kullanmışlardır.

"KÇ69: Çocuk futbol oynuyor, diye çok beğendim.", *"EÇ111:* Çünkü çocuk basketbol oynuyor ondan etkilendim.",*"EÇ95:* Çünkü astronot olmak" , *"EÇ45:* Çünkü ben büyüyünce pilot olmak istiyorum.", *"EÇ112:* Dinozor olduğu için", seçtim, ifadelerini kullanmışlardır.

Hikâye Kitaplarının üzerindeki yazı karakteri ve büyüklüğüne göre seçimi, bulgularına bakıldığında pilot uygulamada bu kritere göre seçim yapmış olmalarına rağmen araştırmadaki 112 çocuktan hiçbiri bu kritere göre hikâye kitabı seçmemiştir.

Tablo 6.3.4. Hikâye kitaplarının içindeki resimlere göre seçimi

		f	%
Kitabın içindeki resimlere göre kitabın seçimi	Seçen	45	40
	Seçmeyen	67	60
Toplam		112	100

Tablo.6.3.4. frekans analizine göre incelendiğinde, 45 çocuk (%40) kitabın içindeki resimlere göre seçerken, 67 çocuk (%60) kitapları bu kritere göre seçmemiştir.

Çocukların kitapları seçerken "kitabın içindeki resimler" özelliğine ait ifadeleri şöyledir;

"KÇ61: Hem kitabın içi çok güzel, hem de resimleri çok güzel", *"EÇ100: Güzel buldum, dünya ve gezegenleri seviyorum*.", gibi ifadeler kullanmışlar.

Kitabın içini işaret ederek, çocuklar; *"KÇ28: Ben çiçekleri çok severim, içinde çok çiçek olduğundan*.", *"EÇ29: Çünkü resimleri çok güzel*.", *"KÇ22: Çok güzel çiçekler var*.", *"EÇ102: Kitabın içindeki resimleri*", *"EÇ55: İçindeki hepsini*.", *"EÇ34: İçindeki resimleri*", *"EÇ15: Çok güzel resimleri var*.", beğendim, gibi, söylemleri kullanmışlardır. *"EÇ83: İçindeki; "çiçeklerini, kuşlarını, arılarını, çok sevdim*.",*"KÇ64: İçinde çimler var, ben çimleri çok severim*","*"KÇ24: Çiçeklerle*

dolu.", *"KÇ73: İçindeki fotoğraflarını*", *"KÇ60: Resimlerin değişik oluşundan seçtim*.", *"EÇ71: İçinde çok güzel şeyler var*.",*"KÇ72: İçindekiler çok güzel ve yaza uygun bir şeyler var*.", gibi ifadeler kullanmışlardır.

Kitabın sayfalarını çevirerek; *"KÇ80: Çünkü çiçekler, kelebekler, tohum vardı*.", *"KÇ82: Çiçek ve arısı olan sayfaları çok beğendim*.", gibi söylemlerde bulunmuşlardır.

Sayfaları karıştırarak ve göstererek; *"EÇ86: Kuşlarla, böcekleri, sürüngenleri seviyorum*.", *"KÇ81: Kitabın içini, çünkü arı kovana gidiyor*.", gibi ifadeleri kullanmışlardır.

Kitabın içindeki araç resimleri göstererek *"EÇ106: Bu aracın koltuğu var ve beğendim*." gibi söylemlerde bulunmuşlardır.

Kitabın içindeki resimleri işaret ederek; *"EÇ42: Burada uzaylar yukarı doğru uçuyor.*" (Ç42. E), *"EÇ54: Ben hep havuza giderim*" (Ç54. E), *"KÇ12: Ben yüzmeyi çok seviyorum, yazı çok seviyorum*.", *"KÇ11: Ben yazı, denizi, yüzmeyi severim, kardeşim de sever, hep denize giderim.",* gibi ifadelerde bulunmuşlardır.

Kitaptaki fırtına resmini göstererek; *"KÇ3*: *Bu benim ilgimi çok çekti*." ,

Kitabın içindeki resimleri göstererek; "Burasını, içindekileri, şu sayfaları, içini, beğendim, içinde arı, uğur böceği, dondurma çubuğu, parlak bir taş, ejderha, kayalık, çiçekler var.", Deniz resmini göstererek," şeklinde genel ifadelerde bulunmuşlardır.

Tablo 6.3.5 Hikâye kitaplarının boyutuna (büyüklüğüne) göre seçimi

		f	%
Kitabın Boyutuna (büyüklüğü) göre	Seçen	1	0,89
	Seçmeyen	111	99,1
Toplam		112	100

Tablo 6.3.5. frekans analizine göre incelendiğinde, 1 çocuk (%0,89) kitabın boyutuna ve büyüklüğüne göre seçerken 111 çocuk (%99,1) kitapları bu kritere göre seçmemiştir.

Çocukların kitapları seçerken "kitabın boyut (büyüklüğü)" özelliğine ait ifadeleri şöyledir;

"EÇ109: *Büyüklüğü, kitap elime geldi" beğendim*, ifadesini kullanmıştır.

Tablo 6.3.6. Hikâye kitaplarının konusuna göre seçimi

		f	%
Kitabın Konusuna göre	Seçen	29	26
	Seçmeyen	83	74
Toplam		112	100

Tablo 6.3.6. frekans analizine göre incelendiğinde, 29 çocuk (%26) kitabın konusuna göre seçerken, 83 çocuk (%74) kitapları bu kritere göre seçmemiştir.

Çocukların kitap seçerken "kitabın konusu" özelliğine ait ifadeleri şöyledir;

"KÇ79: Çünkü çiçekler var diye çok sevdim.", *"KÇ77: Çünkü ben çiçekleri çok seviyorum*.",*"KÇ20*: *Konusu çok güzel, çiçekler çok güzel kokarlar, çok güzel görünürler*.", *"KÇ21: Kitap, doğayı ve çiçekleri gösteriyor*.",

"KÇ78: Çünkü çiçekler hakkında.",*"KÇ17: Çiçeklerle ilgili*",*"KÇ9: Çünkü uzay hakkında*", *"KÇ59: Dünyaları anlatıyor*.", *"EÇ94: Bana denizleri anlatıyor*.", *"KÇ57: Bana uzayı anlatıyor*." , gibi ifadeler kullanmışlardır.

"EÇ96: Uzayı beğendim." , *"EÇ53: Çünkü doğayı seçtim*.", demişler.

"EÇ98: *Uzaya gitme resmi var ve ben en çok uzaya gitmek isterim*.", *"EÇ97: Uzay hakkında bir şeyler öğrenmek istiyorum*.", *"EÇ48: Güneş var, yıldız var*.", *"EÇ49: Uzayı merak ediyorum, uzayla ilgili o yüzden seçtim*.", *"KÇ58: En istediğim şey uzay yolculuğuna gitmek*.", *"KÇ8: Yıldızları yakından görmek çok çok güzel bir şey*.", *"EÇ40: Ben uzayı, gökyüzünü çok merak ediyorum*.", *"EÇ51: Uzay hakkında bilgi edinmek istiyorum*.", *"EÇ50: Uzay, Ay, Dünya'nın dönüşünü de görmek isterim*.", *"EÇ91: Ben dinozorları çok merak ediyorum*." ,*"KÇ9:Ben büyük olunca uzaya gideceğim ve uzayda ne yaptığımı anlatacağım*.", "*EÇ90:Ben dinozoru çok severim, burada dinozor var*.", *"KÇ2:Çünkü engellilere yardım etmek çok güzel bir şeydir*.", *"EÇ108:Uzay yazıyor, çok ilginç deneyimleri var."* gibi ifadeler kullanmışlardır.

Tablo 6.3.7. Hikâye kitaplarının içindeki etkinliğe (origami) göre seçimi

		f	%
KitabınİçindekiEtkinliğe(Origami) göre	Seçen	1	0,89
	Seçmeyen	111	99,1
Toplam		112	100

Tablo 6.3.7. frekans analizine göre incelendiğinde, 1 çocuk (%0,89) kitabın içindeki etkinliğe göre seçerken, 111 çocuk (%99,1) bu kritere göre seçmemiştir.

Çocukların kitapları seçerken "kitabın içindeki etkinlikler" özelliğine ait ifadeleri şöyledir;

"*Annemle proje yapmayı çok seviyorum*" (Ç88.E), demiştir.

Tablo 6.3.8 Hikâye kitabının gerçek ve gerçek olmayan (çizgi) resimlemelere göre seçimi

		f	**%**
Hikâye kitaplarının gerçeklik ve gerçek olmayan (çizgi) kriterine göre	Gerçeklik	76	67,86
	Gerçek olmayan (Çizgi)	36	32,14
Toplam		112	100

Tablo 6.3.8. frekans analizine göre incelendiğinde 76 çocuk (%67,86) gerçeklik kriterine göre, 36 çocuk (%32,14) çizgi kriterine göre hikâye kitabını seçmiştir. Çocukların kitapları seçerken "kitabın gerçek ve gerçek olmayan (çizgi) resimleme " özelliğine ait ifadeleri bulunmamaktadır.

Tablo 6.3.9. Hikâye kitaplarının diğerleri (kitabın aynı, benzer oluşu ve estetik özelliklerine) göre seçimi

Diğer Kriterler	Diğer (Kitabın Aynı Oluşu)	Diğer (Kitabın benzer oluşu)	Diğer (kitabın estetik özellikleri)
Seçen	1	1	1
f (yüzde)	0,89	0,89	0,89

Tablo 6.3.9. frekans analizine göre incelendiğinde, kitapların diğer(kitabın aynı, benzer oluşu ve kitabın estetik özellikleri) kriterinin her bir basamağı için 1'er çocuk seçim yapmıştır. Bu da her seçeneğin 0,89 oranında seçildiğini göstermektedir. Diğer kriterini toplam 3 çocuk (%2,67) seçim yapmıştır. 109 çocuk (%97,33) bu kritere göre seçim yapmamıştır. Çocuklar kitapları seçerken "kitabın aynı oluşuna, benzer oluşuna ve kitabın estetik özelliklerine" ait ifadeleri şöyledir;

"*KÇ75: Çünkü bu kitaptan bizde de var*.",

"*KÇ76: Bizim oralarda çok gül ve çiçekler var*."

"*EÇ44: Resimleri muhteşem önü, arkası ve içi güzel*," gibi ifadeler kullanmışlardır.

6.4. 5 ve 6 yaş çocuklarının en çok hangi resimli hikâye kitabını seçtiğine dair bulgular 5 ve 6 yaş grubu toplam 112 çocuk ile yapılan bu çalışma sonucunda kitapların cinsiyete göre seçilme sıklığı Tablo6.4.'de verilmiştir.

Tablo 6.4. 5 ve 6 Yaş çocuklarının cinsiyetlerine göre hikâye kitaplarını seçme sıklığı

	5 yaş				6 yaş				Toplam	
	kız		erkek		kız		erkek			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.Kitap (Yüzer mi Batar mı?)	3	2,68	1	0,89	6	5,36	3	2,68	13	11,61
2.Kitap (Yapabilirim)	1	0,89	1	0,89	2	1,79	2	1,79	6	5,36
3.Kitap (Çiçekler)	10	8,93	2	1,79	12	10,71	2	1,79	26	23,21
4.Kitap (Rüzgar)	7	6,25	2	1,79	2	1,79	1	0,89	12	10,71
5.Kitap (Kayaçları Öğreniyoruz)	2	1,79	8	7,14	1	0,89	6	5,36	17	15,18

6.Kitap (İlk Uzay Kitabım)	5	4,46	14	12,5	5	4,46	14	12,5	38	33,93
Toplam	28	%100	28	%100	28	%100	28	%100	112	%100

Tablo 6.4. frekans analizine göre incelendiğinde; 1.Kitap (Yüzer mi batar mı?) 5yaş 3kız (%2,68), 1erkek (%0,89) ile 6 yaş 6 kız (%5,36), 3 erkek (%2,68) olmak üzere toplam 13 çocuk tarafından %11,61oranında seçilmiştir. 2.Kitap (Yapabilirim) 5yaş 1 kız (%0,89) ve 1 erkek (%0,89) ile 6 yaş 2 kız (%1,79) ve 2 erkek (%1,79) tarafından seçilmiştir. Toplam 6 çocuk tarafından seçilen 2.Kitap %5,36 oranında seçilmiştir. 3.Kitap (Çiçekler) 5 yaş 10 kız (%8,93), 2 erkek (%1,79) ile 6 yaş 12kız (%10,71), 2 erkek (%1,79) olmak üzere toplam 26 çocuk tarafından %23,21 oranında seçilmiştir. 4.Kitap (Rüzgar) 5 yaş 7 kız (%6,25), 2 erkek (%5,36) ile 6 yaş 2kız (%5,36) 1 erkek (%0,89) olmak üzere toplam 12 çocuk tarafından %10,71 oranında seçilmiştir. 5.Kitap (Kayaçları Öğreniyoruz) 5yaş 2 kız (%5,36), 6 erkek (%5,36) ile 6yaş 1kız (%0,89), 6 erkek (%5,36) olmak üzere toplam 17 çocuk tarafından %15,18 oranında seçilmiştir. 6.kitap (İlk Uzay Kitabım) 5 yaş 5kız (%4,46), 14erkek (%12,5) ile 6 yaş 5kız (%4,46), 14 erkek (%12,5) olmak üzere toplam 38 çocuk tarafından %33,93 oranında seçilmiştir.

7.TARTIŞMA

Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda TÜBİTAK tarafından 2017-2020 yıllarında yayınlanmış resimli hikâye kitapları 5-6 yaş çocukların görüşlerine göre incelenmiştir. Bu doğrultuda; yaş, cinsiyet ve kitapların fiziksel özelliklerinin (renk, resimleme, karakter vb.) çocukların kitap seçimlerini, nasıl etkilediği belirlenmiştir.

Çalışmanın birinci bulgusu olan; "Hikâye kitaplarının yaşa göre seçimi" kriteri incelendiğinde, 6 yaş çocukların tamamının kendi yaş gelişim düzeyinde kitap seçtiği, 5 yaş çocukların ise 6 yaş çocuklarına kıyasla kendi yaş gelişim düzeyinde, daha az oranda kitap seçtikleri görülmüştür. Bu durumun çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim programı kapsamında edindikleri erken okuryazarlık becerilerinin kendi yaş gruplarına uygun kitap seçimleri üzerinde etkisi olduğu düşünülebilir. Ancak 5 yaş grubundaki çocukların 6 yaş grubundaki çocuklara oranla kendi yaş düzeyine uygun daha az kitap seçme nedenin bu yaş grubu çocukların erken okuma becerilerini daha az edinilmiş olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Çalışmanın veri toplama aşamasında çocuklara kitabı neden seçtikleriyle ilgili sorusu yönetildiğinde 6 yaş çocukların okuyabildiklerini gösteren daha çok yanıtlar verdikleri görülmüştür. Çocukların edinmiş olduğu erken okuryazarlık ya da okul olgunluğu becerilerinin kitabı değerlendirmelerini ve seçim yapmalarını kolaylaştırdığı söylenebilir. Bu düşünceye paralel olarak Yavuzer (2019), 6 yaş çocuğunun söylenenleri dikkatle dinlediğini, dikkat süresinin uzadığını bu nedenle, çocukların okula başladığında, öncenden almış oldukları uyarıcıların etkisiyle az zamanda okumayı öğrendiğini belirtmiştir [44]. Arıcı ve Tüfekçi Akcan'a (2019), göre çocuklar, yazılı materyalleri inceleyerek bunları anlamlandırmaya çalışırlar. Çocuklardaki bu doğal ilgi, uygun yetişkin desteği sağlandığında okuma sevgisi ve alışkanlığının temellerini oluşturacak şekilde geliştirilebildiğini vurgulamıştır [181].

Bu çalışma 6 yaş gelişim düzeyindeki çocukların, 5 yaş gelişim düzeyindeki çocuklara oranla kitap seçiminde, kendilerine daha uygun tercihler yaptıklarını ortaya koymuştur. Yalçıntaş ve arkadaşlarının (2019) yaptığı araştırmada okul öncesi dönemde erken okuma yazma becerilerinin ses bilgisel farkındalık ve görsel eşleştirme durumu çocukların yaş düzeylerine göre incelenmiştir. Bunun sonucunda yaş arttıkça ses bilgisel farkındalık ve görsel eşleştirmelerin arttığı belirtilmiştir [178]. Gündüz ve

Çalışkan'nın (2013) yaptığı benzer çalışmada 60-84 aylık çocukların okuma yazma becerilerini kazanma düzeyleri incelenmiştir. 66-72 ve 72-84 ay grubundaki çocuklar 60-66 ay grubundaki çocuklara göre yüksek puanlar elde etmişlerdir. Okuma yazma becerilerini kazanma düzeyinin yaşa bağlı olarak anlamlı bir şekilde değiştiği sonucuna ulaşılmıştır[179]. Bu araştırmalarda ulaşılan sonuçlar yapılan çalışmanın yaşa göre seçim kriterini desteklemektedir. Çocukların kendilerine uygun kitap tercihlerinde yaşın, farklılık yaratacak önemli bir değişken olduğu söylenebilir.

Çalışmanın ikinci bulgusu olan; "Hikâye kitaplarının cinsiyete göre seçimi" kriteri incelendiğinde, kız çocuklarının %12,5'i kendi cinsiyetlerine göre kitap seçerken, erkek çocuklarının da %7,14'ünün kendi cinsiyetlerine göre kitap seçtikleri görülmüştür. Çalışmanın veri toplama aşamasında çocukların kitabı neden seçtikleriyle ilgili soru sorulduğunda çocukların kitaptaki kahramanların cinsiyet özellikleriyle kendi cinsiyet özelliklerini ilişkilendirerek yanıtlar verdikleri görülmüştür. Erkek çocukları bunu cinsiyet belirtmeksizin "çocuğu için" şeklinde ifade ederken, kız çocukları ise " benim gibi kız" şeklinde cinsiyete vurgu yaptığı gözlenmiştir. Bu durumun kitaplarda işlenmiş (kız) karakteri resimlemelerinin daha belirgin ve gerçeğe yakın özellikler taşımasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Cüceloğlu (2002), bireyin etkilendiği kişi ya da grubun tüm veya bazı davranışlarını model olarak alabileceğini, bunun yanında arzulanan bir modeli örnek alıp, rol modele benzemeyi isteyebileceğini belirtmektedir [186]. Oruç ve arkadaşlarının (2011) yaptıkları Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler adlı çalışmada, çocukların belli bir oranı güzel elbisesi olma, kız olma, erkek olma nedeniyle karakterleri rol model almış olmaları bu araştırmadaki cinsiyet kriterini desteklemektedir [187].

Yapılan bu çalışmada çocuklar kendi cinsiyet özelliklerine göre kitap seçimi yapmış olup, bunu seçim yaparken "kız, çocuk olduğu için" şeklinde ifade etmişlerdir. Kılınççı ve Can'ın (2020) yaptığı kitap incelemesi çalışmasında "Kendisine ait özellikleri tanıtır." kazanımı, 'Fiziksel özelliklerini söyler.' ve 'Duygusal özelliklerini söyler.' göstergelerinin karakterler tarafından ifade edilmesi yapılan bu çalışmadaki kitapların karakterlerin cinsiyet özelliklerini yansıtabilmesi yönüyle benzeşmektedir [183].

Erkek çocuklarının cinsiyet kriterine göre kitap seçme oranı kız çocuklarının seçme oranından daha az olduğu belirlenmiştir. Bu durumun erkek çocukların farklı özellikteki karakterleri (çizgi hayvan kahramanlar gibi) daha çok seçmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmanın veri toplama aşamasında, erkek çocuklarının çizgi hayvan karakteri olan dinozoru tercih ettikleri gözlenmiştir. Altunkaynak'ın (2018) yaptığı İlkokul Öğrencilerinin Kitap Seçimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi adlı çalışmada, (8-10 yaş) çocukların kitap seçimlerinde kendi cinsiyet özelliklerinden az, kitaptaki farklı özellikteki karakterleri (çizgi film kahramanları) daha çok seçtikleri tespit edilmiştir. Ancak yapılan bu çalışmada (5-6 yaş) çocukların kitap seçiminde kendi cinsiyetlerine göre daha çok, fakat farklı özellikteki karakterleri (hayvan kahramanlar, çizgi film kahramanları) ise daha az seçtikleri belirlenmiştir.

Yapılan bu araştırmada çocukların cinsiyet kriterini yaş kriterine göre daha az seçtikleri görülmüştür. Güleryüz'ün (2006) yaptığı çalışmada kitap seçilirken çocukların bireysel niteliklerini göz önünde bulundurmak ve çocukları cinsiyetle ilgili kitap tercihine yönlendirmemek gerektiği belirtilmiştir [167]. Bu araştırmada da çocukların kitap seçimlerine yönelik herhangi bir yönlendirme yapılmamıştır.

5 ve 6 yaş çocuklarının hikâye kitabı seçimlerini etkileyen kitap kriterleri ile ilgili bulgular şunlardır;

Araştırmanın üçüncü bulgusu olan; Hikâye kitaplarının üzerindeki resimlere göre seçimi kriteri incelendiğinde, çocukların %16,96'sı bu kritere göre kitap seçtiği % 83,04'ünün ise bu kritere göre kitap seçemediği belirlenmiştir. Kritere göre kitap seçmeyenlerin yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun bazı kapak resimlerin çocuklar tarafından çekici bulunmadığından kaynaklandığı düşünülebilir. Sever (2003), kitapların çocuklarda okuma isteği uyandırmasının önemli olduğunu ve bu nedenle kitapların ön ve arka kapaklarının çocuklar için çekici olması gerektiğini vurgulamıştır [105].

Veri toplama aşamasında çocuklara kitabı neden seçtikleri sorulduğunda, çocukların bir kısmının kitabın üzerindeki resimleri parmakla gösterdiği, bir kısmının da astronot, gezegen, roket gibi resimleri beğendiklerini sözlü olarak ifade ettikleri

gözlenmiştir. Heller (2017), bir röportajında resimlerle ilgili görüşlerini şu sözleriyle belirtmiştir. "*Gelip geçiciliğin ötesinde, belirli bir anın özünü yakalayabilen resimlemeler, soyut göstergeleri izleyicinin duygularını ve aklını zorlayacak biçimde etkileyen işaretlere, anlamlara, sembollere, karakterlere ve kavramlara dönüştürmek, doğru görüntüyü doğru sonuç için doğru zamanda kanalize etmek gerekir"* diyerek resimlerin önemini vurgulamıştır [195]. Çalışmada %16,96 seçilme oranıyla sıralamada üçüncü en çok seçilen kriter olduğu tespit edilmiştir. Kitaplarda karşılaşılan resimlerin çocuğun düzeyine uygun olması, çocuklara sanat eğitimi ortamı sunmaktadır. Resimler, görsel ve estetik algıyı geliştiren birer uyaran olmanın yanında, çocukların anlam becerilerinin gelişmesine de yardımcı olduğu söylenebilir. Çalışmanın veri toplama aşamasında bu kritere göre seçim yapan çocukların kapaklarda yer alan resimlerin onlarda merak uyandırdığını ve onların ilgilerini çektiğini kendi ifadeleriyle belirtmişlerdir. Özcan Tokat'ın (2020), çalışmasında kitaplardaki Kapak resimlerinin ilgi çekici olduğu belirlenmiştir [238]. Yapılan bu araştırmada da kullanılan kitapların kapak resimlerinin ilgi çekici olduğu söylenebilir. Yıldız ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada resimli çocuk kitapları kapak resimleri yönünden incelenmiştir. İnceleme sonucunda kitapların %70'e yakınının kapaktaki resimler yönünden ilgi çekici olduğu belirlenmiştir. [144]. Kitapların ilgi çekici olması ve çocuklarda merak uyandırması, yönüyle yapılan araştırmayı desteklemektedir.

Çalışmanın dördüncü bulgusu olan; "Hikâye kitaplarındaki resimlerin renklerine göre seçimi" kriteri incelendiğinde; Çocukların renk kriterine göre kitap seçiminin düşük oranda olduğu görülmektedir. Çocukların bu kritere göre %0.89'u kitap seçerken %99,1'inin kritere göre kitap seçmediği bulunmuştur. Bu durumun çocukların kitap seçerken resim kriteri ile renk kriterini karıştırmalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Piaget (2018), sezgisel dönem çocuğunun hiyerarşik sınıflama (kategorileştirme) becerisinin tam gelişmediğini belirtmiştir. Çocuk bu beceriye işlemsel düşünceye geçtiğinde ulaşır [30; 53; 56]. Çalışmanın veri toplama aşamasında çocukların kitabı seçme nedeniyle ilgili verdikleri yanıtlarda kitaptaki resimlerin renklerinden etkilendiklerini gösteren ve renklerle ilgili beğenilerini vurgulayan ifadeler kullandıkları gözlenmiştir. Brookshire, Scharff ve Moses (2002) tarafından yapılan çalışmada çocukların canlı resimlendirmelere sahip kitapları

okumayı tercih ettikleri belirtilmiştir [218]. Renk ve çizginin arkasına gizlenmiş doğa sevgisi, insan sevgisi, yaşam sevgisi gibi insana özgü olaylar, çocuğu düş kurmanın yanı sıra düşünsel bir çaba içine alır [215]. Araştırmada kullanılan kitapların resimlerinin, parlak, canlı ve çeşitli renklerden oluştuğu ayrıca resimlerin renklerinin uyumlu olduğu söylenebilir. Yıldız ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında incelenen kitapların bir kısmının renklendirme özelliklerinin canlı ve pastel renklerden olması yapılan bu çalışmanın kitaplarının renkleriyle benzeşmektedir. Bir kısmının ise siyah-beyaz renklerden oluşması yapılan çalışmayla farklılık göstermektedir [144].

Bilgin (2011) çalışmasında, 210 resimli kitap inceleyerek resimlemelerde renk uyumlarına dikkat edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Resimli kitaplarda kullanılan renklerin birbirleriyle, anlatım ve içerikle uyumlu olması, hikâyedeki duyguların çocuğa geçmesini sağlayacaktır [225]. Yılar ve Celepoğlu (2013), çocuk kitaplarında çizerlerin, okuyucunun beş duyusunu harekete geçirebilecek renkleri tercih ederek, renklendirmelere dikkat etmelerini, çocukların resimleri incelerken renk uyumunu ve sanatsal resmin özelliklerini de görebilmelerini sağlamaları gerektiğini belirterek, renklendirmenin önemini vurgulamıştır [228]. Yoon (2015) 'Beastly Verse' isimli kitap çalışmasında kullandığı yaratıcı renklendirme tekniğiyle görsel dili güçlendirmek için iki rengin birleşiminden oluşan üçüncü rengin kullanımı ile belirgin bir dil oluşturarak çocukların dikkatini çekmekte ve onları kitaba yönlendirmektedir [199, 200]. Bu yaratıcı renklendirme tekniğinin yapılan araştırmadaki "İlk Uzay Kitabım ve "Çiçekler" adlı eserlerin renklendirilmesinde kullanıldığı görülmüştür. Farklı renklerin birbirleriyle karıştırılarak yapılan renklendirmelerin çocukların dikkatini çektiği ve estetik duygularını güçlendirdiği söylenebilir.

Çalışmanın beşinci bulgusu olan; "Hikâye kitaplarının kahraman/karakterine göre seçimi" kriteri incelendiğinde, çocukların astronot, yüzen kız çocuğu ve araştırmacı bir erkek çocuğu gibi çeşitli özelliklere sahip kitap kahramanını tercih ettikleri görülmüştür. Çocukların bu kritere göre kitap seçme oranı %11'dir. Bu oran kitap kriterlerin sıralamasına göre dördüncü sırayı almaktadır. Çalışmanın veri toplama aşamasında çocukların kitabı seçme nedeniyle ilgili verdikleri yanıtlarda çocukların karakterleri model alarak onlara benzemek istediklerini ifade ettikleri gözlenmiştir. Bu düşünceye paralel olarak, Kılınçcı ve Can'ın (2020) yaptığı karakter incelemesi çalışmasında, karakter özelliklerinin seçimi sıralamasında ikinci olan kriterin

çocukların ‘yalnızca kahraman olmak’ için seçim yaptıklarının belirtilmesi, yapılan bu araştırmadaki kahramanına göre seçim kriteriyle benzeşmektedir [184].

Ayrıca Oruç ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmada kimlik kazanma konusunda çocukların günlük hayatta asker, polis, devlet büyüğü gibi kişileri model alıp onları benimsediklerinin görülmesi yapılan bu çalışmanın karakter seçimi nedenleriyle benzeşmektedir [187]. Resimli çocuk kitapları karakter eğitimi sürecinde önemli değişkenler arasında yer alır. Çünkü erken yaşlarda çocuklara zengin uyarıcı ortamlar sunar. Bu özelliğiyle resimli kitaplar, karakter eğitimi oluşturma sürecinde iyi bir yol olabilir [189]. Ancak Yavuzer (2011), çocuğun modelle özdeşim kurmasından dolayı kitaptaki kahramanların ahlaki ve sosyal açıdan sağlıklı olması gerektiğini belirterek, resimli kitaplardaki iletilerin çocuğun gelişim özelliklerine göre kodlanmasının yaşamsal bir zorunluk olduğunu vurgulamıştır [190;142]. Ayrıca kahramanların karakter özellikleri konusunda Güzelyurt (2017) Delphi tekniğiyle yaptığı çalışmada karakterlerin özdeşleşmeye uygun olması, görünmeyen, hayali karakterlerin görünür olması, kahramanın nasihat veren biri olmaması, hareketli olması, ürkütücü ve idealleştirilmiş olmaması gerektiğini vurgulamıştır [191]. Bu karakter özellikleriyle hazırlanacak kitapların çocukların hayal dünyalarını olumlu yönde destekleyeceği düşünülmektedir.

Yapılan bu araştırmada çocukların % 89’unun bu kritere göre kitap seçmediği görülmüştür. Bu durumun araştırmanın sınırlılığıyla (6 kitapla sınırlıdır) ilgili olabileceği düşünülebilir. McCannon ve arkadaşlarına göre (2008), keşfetme ve öğrenme sürecinde çocuğa sunulacak zengin uyaranlar, çocuğun gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu uyaranların başında da resimli çocuk kitaplarının geldiği belirtilmektedir [192]. Dünyada basılan kitaplarda çocukta oluşturulmak istenen güçlü yapıya katkı sağlayacak her bir tuğla, çocukların karakter gelişimini desteklemektedir [193]. Çocukların karakter gelişiminde çocuğa sunulacak uygun uyaranların önemine işaret edilmektedir. Yaşar ve Paksoy’un yaptığı (2011) çalışmada, beş yaş grubu çocukların izledikleri çizgi filmlerdeki saldırgan içerikli görüntülerin, çocukların serbest oyunları sırasındaki saldırganlık düzeylerine etkisi incelenmiştir. İnceleme sonucunda çocukların birbirlerine karşı uyguladıkları saldırgan davranışların çocuğun oyundaki rol içi şiddete girerek, canlandırdıkları karakterleri taklit ettikleri bulunmuştur [240]. Çalışmada çocukların kahraman karakterlerini taklit edecek kadar

etkilenmiş olması, yapılan bu araştırmadaki çocukların kitap seçiminde de kahramanların karakter özeliklerinden etkilenmesi durumuyla benzeşmektedir. Altunkaynak'ın (2018) yaptığı çalışma sonucunda (8-10 yaş) öğrenciler kahramanların gerçekçi olması, çocuk ve hayvan karakterlerine ve komik karakterlere yer verilmesi gibi tercihleri olduğunu belirtmişlerdir. Ancak Altunkaynak'ın çalışmasında kitaplardaki karakterlerin kişilik özelliklerinin istenilen düzeyde olmadığı ve genellikle benzer özellikteki karakterlerin işlendiği belirtilmiştir [188]. Yapılan bu araştırmada kitaplardaki karakterlerin farklı kişilik özellikleri yönüyle Altunkaynak'ın (2018) çalışmasıyla farklılık gösterdiği ve yapılan araştırmada kullanılan kitaplarda bazı kahramanların gerçek çocuk olduğu, bazı karakterlerin sevimli, komik olduğu ve bazılarının da ise hayvan karakter olduğu görülmüştür. Mizah ögesi ile anlatılan olaylar, zihinde uzun süre kalmakta ve yıllar sonra hatırlanmaktadır [236]. Kitaplarda benzer özelliklere sahip karakterlerin olması çocuklara değişik özellikteki kişileri tanımalarına fırsat vermez. Kitaplardaki bir karakteri çocukların zihinlerinde canlandırmaları, hayal dünyalarına katkı sağlar [194]. Çocukların maceracı hayal dünyalarını pekiştirecek, gerçek veya gerçeğe yakın sevimli karakter özelliğine sahip kitapların çocukların gelişimine uygun olarak seçilmesinin önemli olduğu söylenebilir. Okul öncesi dönem çocuklarına kahramanları çocuk ve hayvan olan öykülerin, fabllların, söylencelerin, masalların olduğu resimli kitaplar tercih edilebilir.

Çalışmanın altıncı bulgusu olan; "Hikâye kitaplarının üzerindeki yazı karakterine göre seçimi" kriteri incelendiğinde, çocukların pilot uygulama çalışmasında bu kritere göre seçim yaptıkları görülmüşken, uygulamada bu kritere göre kitap seçimi yapmadıkları belirlenmiştir. Bu durumun çocukların okuma-yazma becerisini henüz kazanmadığından kaynaklandığı düşünülmekledir. Yavuzer'e göre (2018) okulöncesi dönemde çocuğa okuma yazma öğretilmez, ancak okuma yazma olgunluğu kazandırılır [32]. Güzelyurt (2017) Delphi tekniğini kullanarak elde ettiği araştırmada, çocuk yazınlarında harf büyüklüğünün 20-24 punto olması ayrıca kitaplarda yazım kurallarına uyulmasının gerektiğini vurgulamıştır [191]. Kaya (2011), çocuk yapıtlarında bulunan harflerin çocuğun okuryazar olabilme sürecinde karşı karşıya geleceği harf nitelikleriyle uyuşması gerektiğini, ancak kitabın çocuğa bir büyük tarafından okunması durumunda punto büyüklüğü ve yazın şeklinin önem arz etmediğini belirtmiştir. Çocuk kitaplarında yer alan resimlerin ve yazıların oran

ilişkisinin tutarlı ve yazı büyüklüğünün çocuğun yaşına uygun olması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Çünkü kitaplardaki yazıların tipi, boyutu ve oranı çocukların kitaba olan ilgisini doğrudan etkilemektedir [212, 213].

'Kitapların yazı karakteri kriteri' bu çalışmada seçilmemiştir. Ancak literatürde farklı sonuçlarda araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalar incelendiğinde yapılan çalışmadan farklı olarak; Bekkaya ve Güven'in (2020) araştırmasında harflerin en az incelenen dış yapı özelliklerinden biri olduğu bulunmuştur [206]. Belirtilen bu araştırmanın sonuçlarına paralel olarak Yükselen ve arkadaşları (2016) yaptıkları çalışmada da öğretmenlerin kitap seçiminde yazıların görselliğine dikkat etmediği sonucuna ulaşmıştır [143]. Bunun yanında Ural (2019) okul öncesi çocukları için hazırlanacak kitaplarda yer alan harflerin dekoratif yazı tiplerinde olmaması gerektiğini, kullanılacak harflerin olabildiğince sade olmasının uygun olacağını ifade etmiştir [214]. Görsel dilin önemli olduğu bu dönemde çocuklara sunulacak kitapların yazı karakterinin onların okul sürecinde karşılaşacağı büyüklük ve özellikte olması önemlidir ancak hazırlanacak kitaplarda bazı harflerin ve figürlerin takılıp çıkarılacak biçimde tasarlanmasının çocukların dikkatini daha çok çekebileceği söylenebilir.

Çalışmanın yedinci bulgusu olan; "Hikâye kitaplarının içindeki resimlere göre seçimi" kriteri incelendiğinde, çocukların %40'ının bu kritere göre kitap seçtiği, %60'ının ise kitap seçmediği görülmüştür. Çocukların yarıdan fazlasının kritere göre kitap seçmeme durumunun onların bireysel farklılıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmanın veri toplama aşamasında çocukların "resimlerin gerçekliği, kitabın konusu" gibi farklı kriterlere yönelerek kitap seçtikleri belirlenmiştir.

Çocukların kitabı neden seçtikleri ile ilgili verdikleri yanıtlarda, resimlerin güzelliğine vurgu yapıldığı görülmüştür. Seçim kriterleri arasındaki sıralamada, "kitaptaki resimlere göre" kriterinin ikinci olduğu bulunmuştur. Gönen ve arkadaşlarına göre (2016) hikâye kitaplarındaki resimlerin anlatım gücünün yüksek olması çocukların yanlarında bir yetişkin olmadan da kitapları incelemelerine olanak tanır [197]. Belirtilen bu görüş yapılan çalışmayı desteklemektedir. Bu çalışmada da, çocukların kitap seçiminde kitaptaki resimlerden etkilenerek resimleri yorumlayabildikleri, öykü hakkında kendilerince fikir oluşturabildikleri görülmüştür.

Bu durumun çocukların kitap seçimlerine ve kitap okumaya karşı tutumlarına olumlu bir etki oluşturduğu söylenebilir. Yıldız (2009), ilköğretim öğrencilerinin çocuk kitaplarına ilişkin görüşlerini belirlemek için, 9-10 yaş 122 öğrenci ile çalışmıştır. Öğrencilerin çocuk kitaplarının dış yapısına ilişkin olarak ortaya koydukları tercihlerden biri de " Kitaplarda canlı ve renkli resimlere yer verilmesi" olduğu bulunmuştur. Çocukların bu tercihleri yapılan araştırmanın "kitabın içindeki resimlere" göre seçim kriteri tercihi ile benzerlik göstermektedir [235]. İpek-Yükselen ve Bencik- Kangal (2011) çocukların yapıtla olan etkileşiminin resimler aracılığıyla sağlandığını bu yüzden yapıta çocuğun dikkatini çekecek ve düşüncesini pekiştirecek resimler olmasının önemli olduğunu belirtmişlerdir [198].

Yapılan bu araştırmada çocukların kitapların içindeki resimlerden etkilenerek kitap seçtikleri ve bunu da kendi ifadeleri ile belirtikleri görülmüştür. Özcan Tokat'ın (2020), çalışmasında TÜBİTAK'ın incelenen tüm kitaplarında resimlerle metinlerin birbirlerini tamamladığı, resimlerin konuya uygun olduğu, ilgi çekici, anlaşılır, renkli olduğu ve resimlerin sayfa konumlandırılmasının uygunluğu hususunda yeterli olduğu belirlenmiştir [238].Bu çalışma yapılan araştırmada kullanılan kitapların resimleme özelliklerini desteklemektedir. Hikâye kitaplarının içinde yer alan resimlerin metinle uyumu, anlatım gücü, estetiği, çekiciliği, çocukların yaş düzeyine uygun olması gelecekte çocukların kitap sevgisi oluşturmasına olumlu etki sağlayacağı söylenebilir.

Yapılan bu araştırmada kullanılan kitaplarda resim-metin uyumunun olduğu çocukların resimler aracılığıyla konuyu anlatabildiği görülmüştür. Yıldız ve arkadaşlarının (2015) yaptığı kitap incelemesi çalışmasında kitaplardaki resimlerin %95,6'sında resim-metin uyumu olduğu, resimlerin konuyu güçlü bir şekilde anlattığı, resimlerin basit ve anlaşılabilir olduğu görülmüştür [144]. Körükçü'nün (2012) yaptığı benzer çalışmada kitaplarda %96 oranında resim ve metin arasında ilişki olduğu bulunmuştur [207]. Bu sonuçlar resim-metin uyumunun önemli olması yönünden yapılan bu çalışmayı desteklemektedir. Kitaplardaki resimlerin sayfada doğru bir şekilde yer almaması, resimlerin canlı ve ilgi çekici olmaması çocukların seçimlerini olumsuz yönde etkileyebilir. Ancak yapılan bu araştırmada çocukların resimleme kriterinden olumlu yönde etkilendiği görülmüştür.

Çalışmanın sekizinci bulgusu olan; "Hikâye kitaplarının boyutuna (büyüklüğüne) göre seçimi" kriteri incelendiğinde, çocukların %0,89'unun hikâye kitabının boyutunu (büyüklüğünü) dikkate alıp kitap seçtiği ancak çocukların % 99,1'inin kritere göre kitap seçmediği bulunmuştur. Bu durumun, çocukların kitabı boyutu yönüyle çekici bulmamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kitapların farklı boyutlarda olmasının yanı sıra "ağaç, hayvan, çocuk" formunda hazırlanmasının çocukların seçimlerini daha olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir. Güzelyurt (2017), yaptığı çalışmada çocuk kitaplarının farklı boyut ve şekillerde olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca dikkat edilmesi gereken hususun çocuk kitaplarının şeklinin ve boyutunun çocukların tutabileceği ölçülerde olması gerektiğini ifade etmiştir [191].

Bu kriter seçim kriterlerindeki en düşük oranlarından biridir. Literatür araştırıldığında Altunkaynak'ın (2018) çalışmasında (8-10 yaş) öğrencilerin istedikleri bazı yapısal özelliklerden biri olan kitapların boyutları ile ilgili olarak; çocukların farklı boyutlarda kitap tercihleri olduğunu belirtmeleri yapılan bu araştırmanın "Hikâye kitaplarının boyutuna (büyüklüğüne) göre seçimi" kriteri ile benzerlik göstermektedir [188].

Okul öncesi dönemde de motor gelişimi devam ettiği için çocuğun, taşıyabileceği ve istediği yere götürebileceği boyutta bir kitabı tercih edeceği söylenebilir. Çalışmanın veri toplama sürecinde, çocukların kitabı neden seçtikleri ile ilgili verdikleri yanıtlarda, kitabı rahat tutabildiklerini ve sayfaları kolayca çevirebildiklerini ifade ettikleri tespit edilmiştir. Turla (2015), çocukların yapıtla etkileşime girebilmesi için taşıyabilecekleri farklı büyüklükteki yapıtların seçilmesinin daha yararlı olacağını belirtmiştir [111].

Yapılan araştırmada, kullanılan kitapların boyutlarının, birbirinden farklı olduğu görülmüştür. Bu araştırmadan farklı olarak Arıkan ve İnce Samur'un (2020), yaptığı "Gülümseten Öyküler Serisi" kitap incelemesi çalışmasında, seride bulunan on kitabın tamamının, orta boyutta tasarlanmış olduğu belirtilmiştir. Aynı boyutlardaki bu kitaplar çocukların düzen kurma alışkanlıklarına ve kitaplık oluşturmalarına olanak verdiği ifade edilmiştir [205]. Bu çalışmanın sonucunda da bize farklı bir görüş sunduğu söylenebilir.

Yapılan çalışmada, çocukların tutup kavrayabilecekleri kitapları tercih ettiklerini sözel olarak ifade ettikleri de görülmüştür.

Araştırmanın dokuzuncu bulgusu olan; "Hikâye kitaplarının konusuna göre seçimi" kriteri incelendiğinde, çocukların %26'sının bu kritere göre kitap seçtiği, %74'ünün seçmediği bulunmuştur. Çocukların tercih etmeme durumunun araştırmadaki konuların sınırlılıklarıyla ilgili olabileceği düşünülebilir. Araştırmadaki kitap konularının bilim, doğa, hayvan, insan sevgisi ve farkındalığın irdelenmesiyle ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Turan ve Ulutaş (2016) kitap konusunun çocuğun kitap seçimindeki en önemli etmen olduğunu vurgulamıştır. [211]. Araştırmada çocukların bu kitapları, uzayı, çiçekleri ve dinozoru anlattığı için seçtiklerini belirtikleri gözlemlenmiştir. Alan yazın incelendiğinde, yapılan araştırmanın konularıyla benzerlik gösteren araştırmalar bulunmuştur. Bunlardan biri Altunkaynak'ın (2018), çalışmasında çocukların kitaplarda işlenmesini istediği konuların arkadaşlık, macera, bilimkurgu, hayvan sevgisi ve doğa bilinci olduğu belirlenmiştir [188]. Ayrıca Turan ve Ulutaş'ın (2016) yapmış olduğu kitaplardaki değerleri konu alan çalışmada da, en çok öğrenme ve araştırma değeri konusunun ele alındığı görülmüştür [211]. Yapılan bu çalışmanın konu kriteri içinde yer alan öğrenme ve araştırma değerinin görülmesi, Turan ve Ulutaş'ın (2016), yapmış olduğu çalışmanın öğrenme ve araştırma değeri konusuyla benzeşmektedir.

"Kitapların konusuna göre seçimi" kriterinin diğer kriterlerle kıyaslandığında sıralamada üçüncü olduğu bulunmuştur. Bu dönem çocuğunun, maceracı, meraklı ve hayalperest olmasının, kitap seçimlerini etkilediği görülmüştür. Çalışmanın veri toplama sürecinde kitabı seçme nedenleriyle ilgili yanıtlarında çocukların gökyüzünü, uzayı, doğayı merak ettiklerini belirtikleri gözlenmiştir. Erikson (1986), çocuğun araştırma girişiminin ve merakının belli ölçüde desteklenmesi gerektiğini ifade ederek "girişimciliğe karşı suçluluk" döneminin önemini vurgulamıştır [71]. Çocukların bu dönemdeki girişimcilik duygusunu pekiştirmenin en iyi yolunun çocukları kitaplarla tanıştırmanın olacağı düşünülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde, yapılan araştırmanın konularıyla benzerlik gösteren çalışmalardan biri de; Arıkan ve İnce Samur'un (2020) çalışmasında yer alan kitapların konularıdır. Bu konuların doğa, hayvan sevgisi ve insanlar arası ilişkiler olduğu belirlenmiştir [205]. Yapılan araştırmanın konularıyla farklılık gösteren Büyükalan ve

Harmankaya'nın (2019), yaptığı kitap incelemesinde, konuların çocuk haklarıyla ilgili olduğu bulunmuştur. Bu konuların yaşamsal, gelişimsel, korunma, katılım haklarıyla ilgili olduğu belirtilmiştir [208]. Çocuklara önerilen kitapların çocuğun sahip olduğu hakları sezinletecek içerikte olmalıdır. Bu kitaplar çocuğu kendi hakları konusunda haberdar etmeli; çocuğu örseleyen ve haklarını ihlal eden konular içermemelidir [231]. Çocuklara hazırlanacak kitaplarda yer alacak konuların çeşitli olmasının çocukların kendilerini geliştirme, tanıma, koruma, keşfetme yönünden önemli olacağı düşünülmektedir. Özenle oluşturulacak bu kitapların çocuklara yarar sağlayacağı söylenebilir. Çocukların resimli kitaplardan en üst düzeyde fayda sağlayabilmeleri için, kitapların gelişim açısından destekleyici olması önemlidir. İyi bir eserin çocukları keyifli bir şekilde, farklı etkinlik sürecine aktif olarak katacak nitelikte fırsatlar sunması gerekmektedir [210].

Çalışmanın onuncu bulgusu olan; "Hikâye kitaplarının içindeki etkinliğe (origami) göre seçimi" kriteri incelendiğinde, çocukların %0,89 oranın da bu kritere göre kitap seçtiği belirlenmiştir. Çocukların etkinliğe göre kitap seçiminin düşük oranda olduğu görülmektedir. Çocukların kitabı, tanımadıklarından ve gerektiği şekilde incelemediklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılan bu araştırmada çocuklara kitapların iç ve dış özellik içeriği konusunda herhangi bir tanıtım ve açıklama yapılmamıştır. Çocuk tanıdığı ve bildiği şeyler konusunda daha cesurca davranıp, seçimler yapacağı söylenebilir. Çalışmanın veri toplama sürecinde çocukların kitabı neden seçtikleri ile ilgili verdikleri cevaplarda anneleriyle etkinlik yaptıkları ve bunu yapmaktan hoşlandıklarını ifade ettikleri gözlenmiştir. Çalışmada kullanılan bazı kitapların içindeki sayfaların üç boyutlu etkinliğe dönüşme özelliğinin çocukların seçimlerini etkilediği düşünülmektedir. Büyükköse'nin (2020) yaptığı çalışmada pop-up kitaplarını incelenmiştir. Bu kitapların üç boyutlu oluşu ve çocukların öğrenmesinde etkili olması sonucu yapılan bu araştırmayla benzeşmektedir. Kitaplar eğlenceli bir forma dönüştüğünde, henüz oyun çağında olan bu yaş çocukların dikkatini çekerek onları cezp etmektedir. Çocuklar ayrıca kitabı bir eğlence aracı olarak görmektedir [196].

Araştırmada kullanılan etkinlik içerikli kitapların çocukların yaratıcılarını, hayal güçlerini desteklemenin yanı sıra becerilerini de destekleyebileceği düşünülmektedir. Kitabın içinde kesme, yapıştırma, katlama gibi becerilere katkı sağlayacak etkinlik

sayfaları olduğu görülmüştür. Gözen ve Cırık (2017) yaptıkları çalışmada çocukların oluşturduğu öykülerin onların en fazla yaratıcılıklarına ve esnek düşünmelerine katkı sağladıklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda öğretmenler ve ebeveynler çocukların yaratıcılığını desteklemek için, kitapları öykü başlangıcı olarak kullanabilir, çocuklara öykü sonucunda oyunlar oluşturtabilir veya kitaplar yoluyla drama, resim çizme gibi birçok farklı etkinlikler hazırlayabilirler [217]. Bunun yanı sıra çocuğun kendi hikâyesini oluşurken hikâyeye katacağı sorunlarına çözüm üreterek katharsis yaşayacağı söylenebilir.

Araştırmanın on birinci bulgusu olan; "Hikâye kitabının gerçek olan ve gerçek olmayan (çizgi) resimlemelere göre seçimi" kriteri incelendiğinde kitaptaki resimlerin gerçek olan ve gerçek olmayan (çizgi olan) resimlemelerle resimlenmiş olduğu görülmüştür. Buna paralel olarak çocukların kitap seçimleri resimleme yönünden incelenerek, gerçek olan ve gerçek olmayana (çizgi oluşuna) göre kategorileştirilmiştir. Kategorileştirme sonucunda çocukların %67,86'sı gerçeklik kriterine göre, %32,14'ü ise gerçek olmayan (çizgi oluşu) kriterine göre kitap tercihinde bulunduğu görülmüştür. Çocukların resimlerin gerçeklik kriterine göre daha fazla kitap seçtikleri belirlenmiştir. Öztürk'e göre (2008), erken çocukluk döneminde görünür olan büyüsel, animistik ve dürtülerle ilişkili düşünme şekli değişmiş olup, 5-6 yaş dönemindeki çocuklarda yerini gerçeklik ilkesine dayalı düşünceler oluşmaya başlamıştır [89]. Brookshire, Scharff ve Moses'ın (2002), yaptığı kitap incelemesi çalışmasında çocukların gerçeğe yakın resimlendirmelere sahip kitapları okumayı tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır [218]. Yapılan bu araştırmada da benzer sonuca ulaşılmıştır.

Çalışmanın veri toplama sürecinde kullanılan ve resimlemeleri yönünden gerçek olan, gerçek olmayan (çizgi) kitapların eşit sayıda olduğu belirlenmiştir. Özcan Tokat'ın (2020), TÜBİTAK'ın Yayımladığı Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Biçim-İçerik ve Okunabilirlik Açısından İncelemesi çalışmasında; 3-8 yaş düzeyinde 39 kitap incelemiştir. Bu kitapların resimlendirme özelliklerine ait bulguda, resimlerin gerçek veya gerçekçi olması yönünden yeterli olduğu bulunmuştur [238]. Özcan Tokat'ın (2020), yaptığı çalışmada ulaşılan bu sonuç, yapılan araştırmadaki kitapların resimlemelerin gerçeklik özellikleri yönünden desteklemektedir. Demircan'ın (2006) yaptığı TÜBİTAK'ın çocuk serisi kitap incelemesi çalışmasında resimlemeler

gerçekçilik açısından değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda kitap resimlemelerinin gerçeklik açısından %65'i yeterli, %32' kısmen, %2 yetersiz bulunmuştur [118]. Demircan'ın (2006) yaptığı resimlemelerin gerçeklik yönünden incelemesi sonucu elde edilen oranlarla yapılan araştırmanın resimlemelerin gerçekliğiyle ilgili seçim oranları arasında benzerlik görülmüştür. Kitaplarda kullanılan gerçek resimlerin çocukları çevreye ve olaylara yakınlaştırdığı düşünülmektedir. Buradan yola çıkarak gerçek resimlerin kullanıldığı, içine merakın, eğlencenin ve oyunun katıldığı çocuğun gelişimine uygun kitapların yararlı olacağı söylenebilir.

Çalışmanın on ikinci bulgusu olan; "Hikâye kitabının aynı, benzer oluşu ve kitabın estetik özelliklerine göre seçimi" kriteri incelendiğinde, çocukların benzerlik, aynı olma ve kitabın estetik özelliklerine göre kitap seçtikleri görülmüştür. Çocukların her bir kriterle ilgili olarak %0,89 oranında kitap seçtikleri belirlenmiştir. Çocukların bu kriterlere göre kitap seçiminin düşük oranda olduğu görülmektedir. Bu durumun çocukların evde ve eğitim ortamında bu gibi kitaplarla fazla karşılaşmamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Keşfetme ve öğrenme sürecinde olan çocuğun, ailesi ile geçireceği yaşantının zenginleşmesi için çocuğa kitap okunması oldukça önemlidir [25;192]. Çalışmanın veri toplama sürecinde az sayıdaki çocukların verdikleri yanıtlarda kendi evlerinde aynı kitabın bulunduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Bu durum ev ortamında çocukların okuma alışkanlıklarının desteklendiğini ve kitap tercihlerinde de evde bulunan "aynı" kitabı örnek alarak seçim yaptıklarını göstermektedir. Ayrıca çocukların kitap tercihlerinde kendi yaşantılarının etkili olduğu da söylenebilir. Yavuzer'e göre (2018), çocuk için kitap bir oyuncaktır. Çocuklar, çok iyi bildikleri kitaba karşı güven kazanır ve onu okumaktan çok zevk alırlar. Sevdikleri kitapları tekrar tekrar okumak onlar için oldukça önemlidir. Aşina oldukları bir kitaba ilişkin bilgiler onlara yardımcı olacağından sayfa üzerindeki sözcükler hakkında giderek daha fazla şey fark ederek okumayı öğrenmeye başladıklarını belirtmiştir [23]. Veri toplama sürecinde çocukların vermiş olduğu ifadelere koşut olarak çocukların ebeveynleriyle kitap okuma etkinlikleri yaptıkları belirlenmiştir. Arıcı ve Tüfekci Akcan'ın (2019) yaptığı çalışmada 436 annenin çocukları ile birlikte hikâye kitabı okuma davranışları incelenmiştir. Araştırma sonucunda annelerin çoğunun çocuklarına haftada 1-2 kez ya da hemen her gün11-20 dakika hikâye kitabı okudukları

görülüp, annelerin yarısından fazlasının evlerinde çocuklarına okuyabilecek 11-20 adet kitaba sahip oldukları belirlenmiştir [181]. Işıkoğlu (2016) çalışmasında, ebeveynlerin %8,4'ünün ise neredeyse hiç çocuklarıyla birlikte kitap okumadıklarını belirtmiştir [219]. Yapılan bir başka çalışmada, ülkemizde çocuğuna okul öncesi dönemde kitap okuyan annelerin oranının son derece düşük olduğu görülmüş ve ebeveynlerin okul öncesi dönemde çocuklarına kitap okuma konusunda yeterli duyarlılık göstermedikleri belirtilmiştir [220]. Yapılan bu çalışmada çocukların ebeveynleriyle okuma yapması ve ebeveynlerin çocuğa uygun kitapları bulundurulması yönüyle benzerlik olduğu söylenebilir. Çocukların ebeveynleriyle daha fazla vakit geçireceği okumanın yanı sıra etkinliğin de olduğu kitapların hazırlanması çocuk, ebeveyn etkileşimi yönünden yararlı olacağı düşünülmektedir. Çocukların kendi ihtiyaçlarını en doğru şekilde kendilerinin ifade edebileceği savunulur. Bununla birlikte çocuklar, kendi yaşamları içerisinde, değiştiremedikleri, müdahale edemedikleri ya da pasif oldukları ortamlarda tam olarak gelişemezler [201].

Araştırmanın veri toplama aşamasında, çocuklar kitapta yer alan çiçek resimlerinin benzerlerinin yaşadıkları çevrede de bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu durum çocukların kitap tercihleri yaparken çevrelerindeki benzer nesneleri kitaptaki resimlerle özdeşleştirerek seçim yaptıkları söylenebilir. Bilgi işleme kuramına göre çevreye karşı merak duyan ve çevreyi kontrol etmek isteyen çocuklar, çevredekilerle etkileşime girdiklerinde bilgiyi aktif olarak kodlamakta, organize etmekte ve gerekli değişiklikleri yapmak için geri bildirimleri aktif olarak kullanmaktadır [203]. Bu bilgilere paralel olarak çocukların araştırmada kendi çevresindeki benzerlikleri ilişkilendirerek kitap seçimi yaptıkları görülmektedir. Büyükköse'ye göre (2020), çocuk kitap ilişkisinde resimli kitaplar çocuğun hayal gücünü geliştirmekte ve çocuğun tanışmış olduğu nesneleri kitaptaki resimlemeler ile karşılaştırarak bilgisini geliştirmektedir. Görselleştirilmiş nesneler, çocuğun aklında daha kalıcı imgeler oluşturarak çocuk tarafından soyut veya somut bellekte yerleştiğini ifade etmektedir [196].

Araştırmada çocukların verdikleri yanıtlarda kitabın içinin ve dışının güzel olduğunu vurguladıkları gözlenmiştir. Bu durum çocukların tercihlerinde kitabın estetik özeliğinden etkilenerek seçim yaptıklarını göstermektedir. Çocukların ifadelerinde kitabın bu özelliğini açıklarken diğer kriterlere göre daha ayrıntılı yanıtlar

verdikleri, ancak kriteri %0,89 gibi az bir oranda seçtikleri bulunmuştur. Bu durumun çocukların açıklama yaparken verdikleri yanıtlarda ayrıntıya inemeyip kolay ifadelere yönelmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocukların benzer olan "kitabın üzerindeki, içindeki resim" kriterlerini daha kolay ifade edebildiklerini "kitabın estetik özelliği kriterini ise ayrıntılı olduğu için daha zor ifade edebildikleri söylenebilir.

Araştırmada kullanılan kitapların üzerindeki ve içindeki resimlerin uyumlu, renklerin canlı, parlak ve dikkat çekici olduğu düşünülmektedir. Çocukların kendi ifadeleriyle belirtmiş oldukları açıklamalar doğrultusunda kitapların estetik yönden ilgi çekici olduğu söylenebilir. Altunkaynak'ın (2018), çalışmasında (8-10 yaş) çocukların kitaplarda estetik açıdan taleplerine uygun özelliklerin olması gerektiği sonucu yapılan araştırmayla farklılık göstermektedir. Okul öncesi dönemde çocuklarını estetikle buluşturan çocuğun sanatsal yaratıcılıklarını destekleyen araçlar çocukların gelişimini olumlu yönde etkiler. Bundan dolayı çocukları yapısal anlamda kaliteli, içerik açısından zengin ve nitelikli, estetik duyusu uyandıran kitaplarla buluşturmanın önemli olduğu söylenebilir. Nitelikli, çocuğa uygun yazılmış çocuk edebiyatı metinleri; çocuğu duygu-düşünce yolculuğuna çıkarıp, çocukta yaşama dair sorgulamalar yaratır. Çocuğun özellikli eserlerle buluşturulması, o yaş döneminde bunları izleyip okuması kendi yaşam çizgisinin belirlenmesinde öncelik taşıyacağı belirtilmiştir [216].

Araştırmanın on üçüncü bulgusu olan; "Hikâye kitaplarının seçilme sıklığı" incelendiğinde; değerlendirme toplam seçim puanı üzerinden yapılmıştır. Yaşlar arasında çok fark olmadığı gözlenmiştir. Kitapların seçilme sıralamasında; "İlk Uzay Kitabım" adlı eser %33,93 oranında en çok seçilendir, kitabın kızlar tarafından %8,92, erkekler tarafından ise %25 oranında seçildiği tespit edilmiştir. Erkekler tarafından ikinci, tüm çocuklar tarafından üçüncü en çok seçilen kitaplardan biri de "Kayaçları öğreniyoruz" adlı yapıttır. Bu yapıtı erkeklerin %12.5'i, kızların % 2,68'i seçtiği bulunmuştur. "İlk Uzay Kitabım" adlı eserinin en çok seçilmesinin nedeninin kitabın iç ve dış yapı özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. TÜBİTAK çocuk kitapları 6-12 yaş aralığındaki 75 kitap; görsel özellikler, dil-anlatım, içerik özellikleri bakımından incelenmiş ve kitapların genel olarak yeterli olduğu sonucuna ulaşmıştır [236]. Bu sonuç yapılan araştırmanın bazı kitapların özelliklerini desteklemektedir.

"İlk Uzay Kitabım" adlı eserde yer alan resimlerin gerçek/gerçeğe yakın oluşu, "Kayaçları öğreniyoruz" adlı kitapla farklılık göstermektedir. "Kayaçları öğreniyoruz" adlı kitaptaki resimler çizgidir. Her iki kitapta renklerin canlı ve parlak oluşu, kimi zaman renklendirmede zeminin koyu, kitabın büyük, karakterlerin sevimli oluşu gibi özelliklerin çocukların seçimlerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Malter'e göre (1948), çocuklar siyah zemin üzerine parlak ve açık renklerin olmasını tercih etmektedir [221]. Oğuzkan (2013), kitaplarda yer alan resimlerin eğlenceli, neşeli, komik ve sevimli olması, sayfaların ise dörtte üçünün resim, dörtte birinin yazıdan oluşması gerektiğini belirtmiştir [223].

Yapılan araştırmada kullanılan kitapların tümünde kapakta başlayan ve metinle uyumlu olan, anlatılmak istenen örüntüyü hareketli ve canlı bir şekilde anlatan resimler olduğu görülmüştür. "İlk Uzay Kitabım" adlı eser otuz iki sayfadan oluşmaktadır. "Kayaçları öğreniyoruz" adlı kitapta resim metin uyumu ve anlatım yönüyle "İlk Uzay Kitabım" adlı eser ile benzerlik gösterirken sayfa sayısı ve içinde yer alan etkinlik yönünden farklılık göstermektedir.

Ural'a göre (2019), 5 yaş ve üstü çocuklara uygun kitaplarda sayfa sayısı 2 form (32 sayfaya) olabileceği belirtmiştir [214]. "İlk Uzay Kitabım" adlı eserde kapağın üzerinde yer alan kahramanın astronot, kitabın konusunun gizemli ve merak uyandırıcı oluşu, "Kayaçları öğreniyoruz" adlı kitapta yer alan kahramanın dinozor oluşu İlk Uzay Kitabım" adlı eserle farklılık gösterirken konunun gizemli ve merak uyandırıcı olma yönüyle benzerlik göstermektedir. Her iki eserin çocukların tercihlerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Eserlerin erkek çocukları tarafından daha fazla seçilmesinin nedeni ifade edilen özelliklerin yanı sıra konuların merak uyandırıcı ve heyecan verici oluşu bu yaş dönemi çocukların maceracı duygularını tetiklediği düşünülebilir. Kauffman'a göre (2005), çoğu çocuk maceracı, gizemli ve esprili kitaplardan hoşlanmaktadır [13]. Ayrıca "İlk Uzay Kitabım" adlı eserin erkekler tarafından daha fazla seçilmesi durumunun belirtilen özelliklerinin yanı sıra kahramanın erkek olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Kız çocuklarının bu kitapları az seçmelerinin nedeni, onların "Çiçekler", "Rüzgâr" ve "Yüzer mi? Batar mı?", adlı kitapları daha fazla tercih etmelerinden kaynaklandığı görülmüştür.

"Çiçekler" adlı eser, %19,64 oranla kızlar tarafından en çok tercih edildiği belirlenen kitap olmuştur. Ayrıca bu kitabın, tüm çocuklar tarafından, %23,21 oranla

tercih edilen ikinci kitap olduğu bulunmuştur. Kızların erkeklere göre daha fazla tercih ettiği kitaplardan bir diğeri de "Rüzgâr" adlı kitaptır. Kızların %8,04, erkeklerin %2,68 oranla bu kitabı seçtiği görülmüştür. "Çiçekler" adlı kitabın üzerindeki yazı karakterinin ilgi çekici, sade ve çocukların ilkokula başladıklarında karşılaşacakları düzgün formda olması "Rüzgâr" adlı kitaptaki yazı karakteriyle farklılık göstermektedir. "Rüzgâr" adlı yapıtın yazı karakterindeki bazı harflerin çocukların ilkokul eğitim sürecinde onlarda kafa karışıklığı yaratabileceği düşünülmektedir. Kaya (2011), çocuk kitaplarında bulunan harflerin çocuğun okuryazar olabilme sürecinde karşı karşıya geleceği harf nitelikleriyle uyuşması gerektiğini belirtmiştir [212]. "Çiçekler" adlı kitabın resimlerinin gerçek ve gerçeğe yakın, renklerin parlak, canlı, kitap boyutun 5-6 yaş çocuğunun rahatlıkla tutabileceği ve taşıyabileceği ölçüde, olması "Rüzgâr" adlı kitap ile benzerlik gösterirken konu yönüyle farklılık göstermektedir. "Çiçekler" adlı kitap çiçek ve çeşitleri anlatılırken "Rüzgâr" adlı kitapta rüzgâr, fırtına, hortum, kasırga gibi doğa olayların işlendiği gözlenmiştir. "Çiçekler" adlı kitabın belirtilen özelliklere sahip olması yapıtın "Rüzgâr" adlı kitaptan daha çok tercih edilme nedeni olabilir. Ayrıca "Çiçekler" adlı kitabın estetik ve sanatsal yönden zengin olduğu düşünülmektedir. Özcan Tokat'ın (2020), çalışmasında TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının iç yapı ve dış yapı özellikleri ile ilgili olarak bir çocuk kitabında olması gereken iç yapı ve dış yapı ölçütlerinin mevcut olduğu belirlenmiştir [238]. Yapılan araştırmada kullanılan kitapların fiziksel özellikleri, Özcan Tokat'ın (2020), yaptığı araştırmadaki iç ve dış yapı açısından taşıdığı özellikler yönüyle benzerlik gösterdiği söylenebilir. Kız çocuklarının "Çiçekler" adlı esere yönelik tercihleri dikkate alındığında kız çocuklarının estetik algısının daha gelişmiş olduğu söylenebilir. Estetik algısının gelişimi, çocuğun sanatsal ve sosyal-duygusal yönden gelişmesi açısından önemli olduğu bilinmektedir [226]. Estetik algısı yüksek bireyler çevrelerine karşı duyarlı, yaşadığı dünyayı derinlemesine algılayabilen, yaratıcı ve kendini ifade edebilen bireylerdir [227].

Seçilme sıralamasında altıncı olan ve en az seçilen kitap "Yapabilirim!" adlı kitaptır. % 5.36 oranında seçilmiş olan bu kitabın, erkekler ve kızlar tarafından eşit oranda tercih edildiği bulunmuştur. Seçilme sıralamasında dördüncü olan, erkekler tarafından %3,57, kızlar tarafından %8,04 oranında seçilen kitaplardan biride "Yüzer

mi? batar mı?" adlı kitaptır. "Yapabilirim" adlı kitapta engelli bir çocuğun hedefine ulaşmada verdiği mücadele işlenirken "Yüzer mi, batar mı?" adlı kitapta suyun kaldırma kuvvetiyle ilgili bilimsel bir konunun sevimli iki çocuk tarafından kendi düzeylerinde araştırıldığını anlatılmaktadır. Her iki kitapta resim-metin uyumunun olduğu düşünülmektedir. Demircan'ın (2006), TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki kitapların incelenmesi çalışmasında TÜBİTAK çocuk kitaplarının resim-içerik uyumunun yüksek olduğu belirlenmiştir [118]. Demircan'ın (2006) yaptığı bu çalışma, araştırmamızdaki kitapların resim-içerik uyumu yönünden desteklemektedir.

Araştırmada kullanılan kitapların her birinin farklı boyutlarda olmasına rağmen 5-6 yaş çocuğunun rahatlıkla elinde tutabileceği ve taşıyabileceği büyüklükte olduğu görülmüştür. "Yapabilirim!" adlı eserin resimlemelerinin çizgi olarak tasarlanmış sevimli figürler olması, "Yüzer mi? Batar mı?" adlı kitap benzerlik göstermektedir. Ancak "Yapabilirim!" adlı kitaptaki renklendirmenin beyaz zemin üzerine çeşitli renkler kullanılarak yapılması "Yüzer mi? Batar mı?" adlı kitaptaki renklendirmeyle farklılık göstermektedir. Bu kitap renklendirmenin renkli zemin üzerine çeşitli renkler kullanılarak yapıldığı görülmüştür. "Yapabilirim!" adlı kitabın en az seçilmesinin nedenlerinin kitaptaki yazı ve resimlerin ağırlıklı olarak beyaz zemin üzerine yapılmış olması ve sayfalarda yer alan yazıların fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Treiman ve arkadaşları (2016), renkli bir zemin üzerine yazılan yazıyı, çocukların beyaz zemine yazılana kıyasla daha cazip bulduklarını ifade etmiştir [222]. "Yapabilirim!" kitabının sayfalarında yer alan cümlelerin 5 sözcükten daha fazla olması "Yüzer mi? Batar mı?" adlı kitaptaki cümle uzunluğuyla benzerlik gösterdiği gözlenmiştir. Orhan (2020), altı yaş grubu çocuklarının, 5 sözcükten daha fazla cümlelerle oluşturulmuş kitapları okurken, çabuk sıkıldıklarını belirtmiştir [236]. Bu yaş dönemi çocuklar için oluşturulacak kitap sayfalarında yer alacak metnin cümleleri kısa ve az, resimlerin ise çok olmasının uygun olacağı söylenebilir.

Özcan Tokat (2020), çalışmasında çocuk kitaplarını okunabilirlik yönünden incelemiş ve bu çalışmada da yer alan "Yapabilirim!" kitabının okunabilirlik düzeyinin orta güçlükte olduğunu bulmuştur [238]. Belirtilen diğer sebeplerle birlikte, bu sonuç "yapabilirim" adlı kitabın az seçilme nedenini desteklemektedir.

Kitaptaki kahramanın engelli oluşu, çocuklarda engelli bireylere karşı farkındalık yaratarak, prososyal davranışın desteklendiği düşünülmektedir. Veri toplama

aşamasında çocuğa kitabı seçme nedeni sorulduğunda engellilere yardım etmenin gerekli olduğu cevabını vermiştir. Bu duyarlılıkta cevap veren yalnızca bir çocuk olmuştur. Çocukların, bir nesneden niçin hoşlandıkları konusunda sohbet etmek onlara zor gelebilir. Çocukların nesne hakkındaki düşünceleri yalnızca ondan hoşlandıklarıdır. Neden hoşlandıklarını ayrıntılı bir şekilde söyleyemezler. Ancak kalıtım ve çevrenin etkisiyle estetik tercihleri farklılık gösterebilir [196]. Yavuzer'e göre (2018), bu dönem çocuğunun en belirleyici özelliklerden biri de kararsızlığıdır. Bir şeyi yapmaya kalkıştığında, o şeyin tam tersini yapar [32]. Bu dönem çocuklarının karasızlıklarından dolayı yapacakları tercihlerde zorluklar yaşayabilecekleri söylenebilir.

Kitapların en çoktan en aza doğru seçilme oranı şöyle sıralanmıştır. "İlk Uzay Kitabım" %33,93 oranı ile birinci, "Çiçekler" kitabı %23,21 oranı ile ikinci, "Kayaçları Öğreniyoruz "kitabı %15,18 oranı ile üçüncü, " Yüzer mi Batar mı?" kitabı 11,61 oranı ile dördüncü, "Rüzgâr" Kitabı %10,71 oranı ile beşinci, "Yapabilirim!" kitabı ise %5.36 oranı ile altıncı sırada seçildiği tespit edilmiştir.

8-SONUÇLAR VE ÖNERİLER

TÜBİTAK tarafından 2017-2020 yıllarında yayınlanmış resimli hikâye kitaplarının 5-6 yaş çocuklarının görüşlerine göre değerlendirmek amacıyla araştırmada çocukların kendi ifadeleriyle belirtmiş oldukları tercihler sonucunda çeşitli kriterler ortaya çıkmıştır. Bu kriterler araştırmamızdan elden edilen bulguların veriliş sırası doğrultusunda özetlenmiştir.

Araştırmada hikâye kitaplarının seçimi yaş düzeyine göre değerlendirildiğinde çocukların farklı yaş gruplarında kitap seçtikleri görülmüştür. 6 yaş çocukların %100'ü, 5 yaş çocuklarının da %66,07'sinin kendi yaş gelişim düzeyinde kitap seçtiği tespit edilmiştir. 6 yaş çocuklarının 5 yaş çocuklarına göre kendi yaş seviyelerine daha uygun kitap seçtikleri belirlenmiştir. Çocukların yaş ve gelişim düzeyi arttıkça kendi yaş seviyelerine daha uygun kitap seçtikleri görülmüştür.

Hikâye kitaplarının seçimi cinsiyete göre değerlendirildiğinde, araştırmada hem kız hem erkek çocukların kendi cinsiyetlerine uygun kitap seçtikleri, kız çocuklarının erkeklere kıyasla kendi cinsiyetlerine uygun daha fazla kitap seçtikleri bulunmuştur. Çocukların kendi cinsiyetlerine göre toplam %9,82 oranında kitap seçtikleri tespit edilmiştir. Ancak bu oranın yaş gelişim oranına göre yapılan seçimden oldukça az olduğu görülmüştür.

Çocukların hikâye kitabının fiziksel özelliklerine ait seçimleri değerlendirilerek çeşitli kriterler ortaya çıkmıştır.

Kriterlerin ilki olan kitabın üzerindeki resimlere göre seçimi değerlendirildiğinde, çocukların kitabın üzerindeki yani kapaktaki resimlere göre kitap tercihlerinde bulundukları ve %16,96'sının bu kriterle kitap seçtikleri bulunmuştur. Bu kriterin sıralamada üçüncü en çok seçilen kriter olduğu tespit edilmiştir. Kitabın üzerindeki (kapaktaki) resimlerin çocukların dikkatini çekerek seçim yapmasını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kitaplardaki resimlerin renklerine göre seçimi değerlendiğinde; çocukların kitaplardaki resimlerin renklerine göre kitap seçtiği tespit edilmiştir. Kitaplardaki resimlerin renklerinin çeşitli, canlı, parlak oluşu, ayrıca zeminde koyu renklerin

kullanılmış olması çocukların tercihlerini etkileyerek seçim yaptığını göstermektedir. Ancak bu kritere göre çocukların az oranda seçim yaptıkları belirlenmiştir.

Kitapların kahramanına göre seçimi değerlendirildiğinde, çocukların kitaplardaki kız, erkek çocuğu, hayvan, çizgi gibi kahramanlardan etkilenerek kitap seçtikleri tespit edilmiştir. Araştırmada, çocukların yaptıkları seçimlerde araştırmacı, astronot, sevimli, komik olma gibi karakter özeliklerinden etkilendikleri görülmüştür. Kitabın kahraman/ karakterine göre seçimi kriterinin sıralamada beşinci olduğu belirlenmiştir.

Kitapların üzerindeki yazı karakteri/büyüklüğüne göre seçimi değerlendirildiğinde, çocukların pilot uygulama çalışmasında bu kritere göre seçim yaptıkları görülmüş iken, uygulamada bu kritere göre kitap seçimi yapmadıkları tespit edilmiştir.

Kitapların içindeki resimlerine göre seçimi değerlendirildiğinde, çocukların %40'nın bu kritere göre kitap seçtiği belirlenmiştir. Kitaplardaki resimlerin konuya uygun, haraketli, çizgi, fotoğraf oluşu çocukların kitap tercihlerini etkilediğini göstermektedir. Kriter sıralamasında bu kriterin ikinci sırayı aldığı tespit edilmiştir.

Kitapların boyutuna (büyüklüğüne) göre seçimi değerlendirildiğinde, çocukların farklı boyut ve büyüklükte kitap seçtikleri, araştırmada kullanılan kitapların da çocukların taşıyabileceği boyutta ve büyüklükte olduğu belirlenmiştir. Ancak bu kritere göre az oranda kitap seçimi yapıldığı tespit edilmiştir.

Kitapların konusuna göre seçimi değerlendirildiğinde, çocukların bilim, doğa, insan sevgisi ve farkındalığın işlendiği konuların yer aldığı kitapları tercih ettikleri ve işlenen bu konuların çocukların öğrenme ve araştırma değerlerini desteklediği görülmüştür. %26 oranında seçilmiş olan bu kriterin sıralamada üçüncü olduğu belirlenmiştir.

Kitapların içindeki etkinliğe (origami) göre seçimi değerlendirildiğinde, kitapların eğlenceli forma dönüşme (kesme, yapıştırma, takma, vb.) özelliğinden etkilenerek çocukların kitap seçtikleri ve kitaptaki etkinliklerle çocukların çevresinde bulunan yetişkinlerle zevkli uğraşlara girdikleri tespit edilmiştir. Ancak çocukların bu kritere göre az oranda kitap seçtikleri bulunmuştur.

Kitabının gerçek olan ve gerçek olmayan (çizgi) resimlemelere göre seçimi değerlendirildiğinde, çocukların resimlerdeki gerçeklik yönünden etkilenerek kitap seçtikleri gözlenmiştir. Çevreyi daha iyi tanımada ve olan olayları öğrenmede resimlerdeki gerçekliğin çocukların seçimlerini etkilediği, %67,86'sının kitaptaki bu fiziksel özeliğe göre tercihte bulunduğu tespit edilmiştir. Bu oranın kriter sıralamasında ilk sırayı aldığı görülmüştür.

Araştırmada kullanılan kitapların üçünün resimlemelerinin gerçek/gerçeğe yakın, diğer üçünün ise çizgi olduğu gözlenmiştir. Çocukların çizgi resimlemeleri olan kitapları %32,14 oranında az seçtikleri bulunmuştur.

Kitabın aynı, benzer oluşu ve kitabın estetik özelliklerine göre seçimi değerlendirildiğinde, çocukların evlerinde bulunan aynı kitapları, çevrelerindeki benzer nesneleri ve düzeni tanıyıp kitabı seçtikleri tespit edilmiştir. Çocukların tercihlerinde kendi yaşantılarının, etraflarındaki benzerliklerin, yaratıcılıklarının etkili olduğu gözlenmiştir. Çocukların her bir kriterle ilgili olarak %0,89 oranında kitap seçtikleri belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan kitapların estetik yönden ilgi çekici olduğu görülmüştür.

Bu değerlendirmeler sonucunda kriterlerin çoktan aza doğru seçilme sıklığı şöyledir: İlki "kitaptaki resimlerin gerçekçilik/gerçeğe yakın oluşu", ikinci "kitabın içindeki resimler", üçüncü "kitabın konusu", dördüncü "kitabın üzerindeki resimler", beşinci "kitabın kahramanı" kriteridir. Altıncı sırayı alan kriterler; "kitaptaki resimlerin renkleri" "kitabın boyutu" , "kitabın içindeki etkinlikleri", "kitabın aynı oluşu", "kitabın benzerliği" ve "kitabın estetik özellikleri"dir. Bu kriterler eşit oranda seçilmesine rağmen %0,89 oranında en az tercih edilen kriterler olduğu bulunmuştur.

Kitaplarının seçilme sıklığı değerlendirildiğinde, Araştırmada kullanılan bütün kitapların kapağında "kitabın adı", "yaş aralığı", "yayınevi adı", yayın yılı gibi kitabı tanıtan künyenin yer aldığı, kitapların tümünde kapakta başlayan ve metinle uyumlu olan, anlatılmak istenen örüntüyü hareketli ve canlı bir şekilde anlatan resimlerin olduğu görülmüştür. Kitaplarda yer alan resimlerin sayfalarda uygun yerleştirildikleri gözlenmiştir. Tüm kitapların dikiş cilt yapısında olduğu, kapakların selefon maddeyle kaplandığı, kâğıtların ise kaliteli hamurdan yapıldığı gözlenmiştir.

Kitapların seçilme sıralamasında; "İlk Uzay Kitabım" adlı eserin %33,93 oranıyla en çok seçilen kitap olduğu belirlenmiştir. Erkeklerin yarısının, kızların ise %8,92'sinin bu kitabı seçtiği tespit edilmiştir. "İlk Uzay Kitabım" adlı eserin iç yapı özelliğinde; konunun merak uyandıran uzay ve kitabın kahramanının sevimli bir astronot olduğu gözlenmiştir. Kitabın dış yapı özelliğinde; boyutu çocuğun kitabı elinde tutabileceği ölçüde, kapak ve kâğıdı kaliteli, kapağında ilgi çekici görselleri, resimleri gerçek/gerçeğe yakın, renkleri canlı ve parlak, kimi zaman renklendirmede zeminin koyu olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra sayfa sayısının 32, yazı karakterinin sade, dil ve anlatımının akıcı ve yazım kurallarına uygun, özenli olduğu belirlenmiştir.

Kız çocuklarının en çok tercih ettiği kitabın "Çiçekler" olduğu ve %19,64 oranında seçildiği tespit edilmiştir. Kitabın üzerindeki yazı karakterinin ilgi çekici, resimlerin gerçek/gerçeğe yakın, renklerin uyumlu, parlak, canlı, 5-6 yaş çocuğunun rahatlıkla elinde tutabileceği, taşıyabileceği boyut ve büyüklükte, konusunun çiçek ve çeşitleri gibi özelliklerin olduğu gözlenmiştir. "Çiçekler" adlı kitabın estetik ve sanatsal yönden zengin olduğu görülmüştür.

Kız çocuklarının estetik ve sanatsal yönden zengin olan esere yönelik tercihte bulunmaları kız çocuklarının estetik algısının yüksek olduğunu şeklinde yorumlanabilir.

"Yapabilirim!" adlı kitap % 5.36 oranla en az seçilen kitap olduğu bulunmuştur. Resimlerin sevimli ve içerikle uyumlu olduğu gözlenmiştir. Eserin resimlemelerinin çizgi olarak tasarlanmış olması, kitaptaki renklendirmenin beyaz zemin üzerine çeşitli renkler kullanılarak yapılmış olması, kitapta yer alan cümlelerin 5 sözcükten daha fazla yani cümlelerin uzun olması gibi nedenlerin kitabın az seçilme sebebi olduğunu göstermektedir.

Yapılan araştırmada kitapların seçilme sıklığı değerlendirildiğinde en çoktan en aza doğru seçilme oranı şöyle sıralanmıştır; "İlk Uzay Kitabım" %33,93 oranı ile birinci, "Çiçekler" kitabı %23,21 oranı ile ikinci, "Kayaçları Öğreniyoruz "kitabı %15,18 oranı ile üçüncü, " Yüzer mi Batar mı?" kitabı 11,61 oranı ile dördüncü, "Rüzgâr" Kitabı %10,71oranı ile beşinci, "Yapabilirim!" kitabı %5.36 oranı ile altıncı olarak seçilmiştir. Kitaplarda işlenen konuların doğa, bilim ve insan olduğu görülmüş olup çocukların bilimsel konuları araştırmacı ve maceracı yönlerinden dolayı daha çok tercih ettikleri görülmüştür.

TÜBİTAK'ın 5-6 yaş kitap serinden seçilen bu kitapların çocukların yaş, gelişim düzeylerine uygun olduğu görülmüştür. Kitapların iç yapı; tema, konu, kahraman ve dış yapı özelliklerinin; kapak/cilt, boyut, resim, sayfa düzeni, yazı karakterleri, dil ve anlatım yönünden yeterli olduğu belirlenmiştir.

8.1.Öneriler

8.1.1.Araştırmanın sonucuna yönelik öneriler

Okul öncesi dönem çocuğunun okuma-yazma olgunluğunu desteklemek için harf ve figürleri takılıp çıkarılabilecek formda kitaplar tasarlanabilir.

İçindeki konuya uygun hayvan, ağaç, üçgen, çocuk figürü gibi farklı şekil ve boyutlarda nitelikli kitaplar tasarlanabilir.

Çocukların kendi hikâyelerini oluşturabilecekleri, onların yaş ve gelişim düzeyine uygun eğlenceli forma dönüşebilen, üç boyutlu kitaplar oluşturulabilir.

Konusuyla merak uyandıran, çocuğun görsel algısını destekleyecek nitelikte gerçek ve hareketli kahramanları içeren kitaplar hazırlanabilir.

Motor gelişimini destekleyen, çocuğun yaparak yaşayarak öğrenmesini sağlayan içinde kesme, yapıştırma, yerine koyma gibi etkinliklerin olduğu kitaplar yapılabilir.

Çocukların kendi bakış açısıyla oluşturmuş oldukları hikâye kitapları göz önünde bulundurularak, belirledikleri özellikler doğrultusunda farklı kitaplar tasarlanabilir.

8.1.2.Araştırmacılara yönelik öneriler

Yapılan çalışmada 2017-2020 yılları arasında TÜBİTAK yayınlarından 5-6 yaş çocukları için basılmış kitaplar kullanılmıştır. Yapılacak diğer çalışmalarda aynı yayınevinin farklı yaş grupları için yayınladığı kitaplar kullanılabilir veya yaş grupları arasında karşılaştırmalar yapılabilir.

Yazar, çizer ve çocuk gelişim uzmanlarının işbirliği ile çocuğun görsel okur-yazarlığını destekleyen, onu renk ve estetikle tanıştıran, gelişim düzeyine uygun kitaplar hazırlanabilir.

Nitelikli resimli çocuk kitapları ile ilgili yapılacak çalışmalarda, resimlerin renklendirilmesinde derinlemesine araştırmalar yapılarak eski ve yeni teknikler çocukların bakış açısıyla değerlendirilerek ürünler oluşturulabilir.

Nitelikli çocuk kitabı çizmeleri konusunda yarışmalar yaparak çocuk kitabı çizerleri teşvik edilmeli, çizilen resimlerin değerlendirilmesinde jüri olarak online ortamda çocukların görüşleri alınmalıdır.

Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanacak kitapların, çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olup olmadığını denetleyecek, multidisipliner yaklaşımlı bir kurul oluşturulmasının, nitelikli kitapların artması yönünde yararlı olacağı düşünülmektedir.

8.1.3. Ebeveyn / Eğitimcilere yönelik öneriler

Ebeveynler çocukların kitaplarını seçmeleri konusunda onları cesaretlendirerek ev ortamında onlara ait bir kitaplık ve okuma köşesi oluşturmalarını sağlamalıdır.

Ebeveynlerin çocuklara sunacakları kitap örnekleri konusunda uzman görüşü almaları önerilir. Aldıkları bu görüşler doğrultusunda çocukların kendi kitaplarını seçmeleri sağlanmalıdır.

Çocukla birlikte okunacak kitap, uzmanlar tarafından hazırlanmış çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun kitap ve kitap serileri arasından seçilmelidir.

Çocukların ilgilerini çeken kitapların seçimi sağlanarak okuma saatleri oluşturulmalıdır.

Kitaplık oluşturma sürecinde eğitimcilerin çocukların tercihlerine başvurarak kendi kütüphanelerini oluşturmaları konusunda onları desteklemelidir.

Eğitimciler çocukların kendi hikâyelerini oluşturacak özgün kitaplar yapmalarını sağlayacak etkinlikler oluşturmalıdır

Okuma becerilerinin toplumsal açıdan geliştirilmesi, konusunda paylaşımlı kitap okuma sürecinin çocukların gelişimine uygun, nitelikli kitaplar ile gerçekleştirilmesinin yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi önemlidir.

9. KAYNAKLAR

1. Gönen M. Işıtan S. “Resimli çocuk kitaplarının benlik kavramıyla ilgili konuları içermesi yönünden incelenmesi” II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda sunulan bildiri. Ankara Üniversitesi. Ankara, 2006.

2. Yavuzer H. Çocuk Psikolojisi. s. 87. Remzi Yayınevi. İstanbul, 1999.

3. Gönen M. ve Devrimci H. İlkokul 5. sınıf çocuklarında okuma alışkanlığının incelenmesi. YA-PA. Ankara, 1993.

4. Ulutaş A. “Okulöncesi Dönem Çocuk Kitaplarındaki Resimlerin Çocuğa Göreliğinin Öğretmen Görüşlerine göre Değerlendirilmesi” Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi www.esosder.org. Electronic Journal of Social Sciences (Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi) Bahar-Cilt:16 Sayı:61 (602-610), 2017.

5. Bozoklu EF. “ Okulöncesi Çağındaki Dört, Beş, Altı Yaş Grubu Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Köşeleri İle Yaratıcılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara, 1994.

6. Kakırman Yıldız A. “Okul öncesi dönem çocuğunun eğitim ve gelişiminde kitabın rolü ve bu süreçte Anaokulu kütüphanelerinin gerekliliği” International Journal of Social Sciences and Education Research,vol 3, s.792-802, 2017.

7. Alpay M. Anhegger R. Çocuk Edebiyatı Çocuk Kitapları, Cem Yayınevi, 1975.
8. Şirin MR. Çocuk Edebiyatı. Çocuk Vakfı Yayınları. İstanbul, 2000.
9. Uzuner Yurt S. Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı (1. baskı, s. 67-76). Çocuk yayınları. T. Şimşek (Ed.). içinde, Grafiker Yayınları. Ankara, 2011.
10. Abacı O. Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. Resimli Çocuk Kitapları ve Görsel Algı. Erken Çocuklukta. (Müzeyyen Sevinç, Ed.). Morpa Kültür Yayınları. İstanbul, 2003.
11. Demirel Ş. Çocuk, Çocuğun Gelişim Özellikleri, İhtiyaçları ve İlgi Alanları. (Şener Demirel Ed.), Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara, 2010.
12. Nodelman P. The pleasure of childrens literature. 2nt edition. Longman Publisher. USA, 1996.
13. Kauffman S. "Story Elements: Whıch Impact Chıldren's Readıng Interests? A Thesis Bowling" Green State University, 26. 2005.
14. Bulut P. Kuşdemir Y. "TÜBİTAK Tarafından Yayınlanan Çocuk Kitaplarının İçerik Özelliklerinin İncelenmesi" Turkish Studies. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish. Volume 8/12 Fall 2013, p. 215-226, www.turkishstudies.net. Ankara, 2013.

15. Sever S. “Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır?” II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda sunulan bildiri. Ankara Üniversitesi. Ankara, 2007.

16. Aşıcı M. Çocuğum Okuryazar Oluyor. Morpa Kültür Yayınları. İstanbul, 2003.

17. Kandır A. Gelişimde 3-6 yaş çocuğum büyüyor. Morpa Yayınları. İstanbul, 2003.

18. Sözer E. "Okulöncesi Eğitime Öğretmen Yetiştirme," Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri 1. Eskişehir: AÖF Yayınları, 2000.

19. Aksoy AB. Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Yönetim. Ankara: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Yayınlan, 1994.

20. Aydın O. ve Aydın HB. "Okulöncesi Çocuğunun Gelişim Özellikleri," Marmara Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmen El Kitabı. İstanbul: YA-PA Yayınlan, 1999.

21. Senemoğlu N. "Okulöncesi Eğitim Programı Hangi Yeterlilikleri Kazandırmalı", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:10, s. 21-30. 1994.

22. Oktay A. Yaşamın Sihirli Yılları: Okulöncesi Dönem. Birinci Baskı. İstanbul: Epsilon Yayıncılık, s.122-123. 1999.

23. Yavuzer H. Çocuk Psikolojisi. Remzi Yayınevi. 42.Basım. İstanbul, 2018.

24. Meltzoff AN. “Socal cognition and the origins of imitation, empathy and theory of mind” The Wiley-Blackwell handbook of childhood cognitive development 1. p.49-75. 2011.
25. Çelebi ÖE. “Etkileşimli kitap okumanın beş-altı yaş çocuklarının sosyal durumlara yaklaşımlarına etkisinin incelenmesi” Ana Dili Eğitimi Dergisi, vol:4(4), s.489-503. 2016.
26. Akbayır S. Çocuğum Neyi Okumalı? (9 Ay-14 Yaş). Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara, 2008.
27. Aslan C. “ Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişim Sürecindeki Yeri”, II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri (04 – 06 Ekim 2006). s.189-200. Ankara Üniversitesi Basım Evi, Ankara: 2007.
28. Ceyhan E. (Ed.). Çocuk gelişimi ve psikolojisi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 2000.
29. Senemoğlu N. Gelişim, öğrenme ve öğretim (23. Baskı). Yargı Yayınevi. Ankara 2013.
30. Senemoğlu N. Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Gazi Kitabevi. Ankara, 2005.
31. MEGEP. Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. Ankara, 2007.
32. Yavuzer H. Çocuğu Tanıma ve Anlamak. Remzi Yayınevi,15.Basım: İstanbul, 2018.

33. Akbağ M. Gelişim psikolojsi Konularına Giriş: Kavramlar, İlkeler, Dönemler. M. Engin Deniz (Ed.), s. 23-49. Ankara: Maya Akademi, 2015.
34. Özer DS. ve Özer M K. Çocuklarda motor gelişim. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2016.

35. Çamlıbel İA. Çocukların Gelişim Süreci ve Televizyonun Etkileri (Uzmanlık tezi). Ankara, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 2012.

36. Özdemir O, Özdemir Güzel P, Kadak MT, Nasıroğlu S. (). Kişilik Gelişimi, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry. 4(4):566. 2012.

37. Oktay A, Akyol Köksal A, Aral N, Gürkan T, Hamamcı Z, Yükselen İpek A, Bıçakçı Yıldız M, Yaşar Can M, Deniz Ü, Şahin S. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim, Okul Öncesi Eğitim Programları. Ed: Akyol Köksal A, s.20-31, Hedef Yayıncılık, Ankara, 2015.

38. MEGEP. Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. Ankara, 2007.

39. Bayhan PS, Artan İ. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, s168–190. MORPA Kültür Yayınları Ltd. Ş. İstanbul, 2012.

40. Yıldız E, Çetin Z. (2018). Sporun Psiko-Motor Gelişim ve Sosyal Gelişime Etkisi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi Cilt:5, Sayı:2, 2018.

41. Yalçınkaya F, Belgin E. 60-71 ay, Okul Öncesi Dil Ölçeği (0-6 yaş), Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi KBB Anabilim Dalı, Odyoloji Bilim Dalı, Eğitim Odyolojisi, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara 2007.
42. Yalaz K, Anlar B, Bayoğlu BU. Denver II Gelişim Tarama Testi "Türk Çocukları Standardizasyonu". Gelişimsel Çocuk Nörolojisi Derneği, Ankara. 2009.
43. Temel F, Ersoy Ö, Avcı N ve Turla A. Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı "GEÇDA" Matsa Yayınevi. Ankara. 2016.
44. Yavuzer H. Çocuğunuzun İlk 6 Yılı, s.216-229, 37. Basım, İstanbul: Haziran 2019.
45. Goran, M. I. Measurement issues related to studies of childhood obesity: Assessment of body composition, body fat distirbution. Physical activity and food ıntake. Pediatrics. 101(3),505. 1998.
46. Moore K. & Lynn, L. Does early physical activity predict body fat change throughout childhood? PreventiveMedicine. 37/10-17. 2003.
47. Garcia, C. & Garcia, L. A motor developmentand motor learning perspective. JOPERD. 77(8), 31-33. 2006.
48. Çelebi B. Hareket eğitiminin okulöncesi eğitim kurumlarındaki 5–6 yaş grubu çocuklarda fiziksel ve motor gelişime etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla. 2010.
49. Özer D. Psiko-motor Gelişim ve Eğitim Psikolojisi. Kriter Yayınları. İstanbul, 2009.

50. Arslan, E. Erken çocuklukta bilişsel gelişim. M. Engin Deniz (Ed.), s. 1-25. Ankara: Maya Akademi. 2012.

51. Köseoğlu SA. Gelişim Psikolojisi- Ahlak Gelişimi. Ed. Ergin H, s.9-10-107-108-164 8.Basım. Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara, 2017.

52. Can G. Çocuk Gelişimi Kuramları. Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi Ed: Esra Ceyhan s.53-72, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. 2007.

53. Arı R ve arkadaşları, Ed. Doç. Dr. Özcan Doğan s.54-56-97 Ankara Hedef Yayıncılık – Kasım, 2018.

54. Taşkıntuna N, Özçürümez G. Mükemmeli ararken: bir iç dünya araştırması. Klinik Psikiyatri Dergisi; 14:103-114. 2011.

55. Gander MJ., Gardiner H. Çocuk ve Ergen Gelişimi (çev. A. Dönmez). İmge Kitabevi. Ankara, 2010.

56. Dikmeer İA. Bilişsel gelişim kuramları. In Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları (Eds AS Aysev, Y Taner):95-107. İstanbul, Golden Print, 2007.

57. Yılmaz HB., Akcan Tüfekci A. 48-72 Aylık Çocukların Bilişsel Stillerinin Çeşitli Değişkenler Tarafından İncelenmesi, Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi/JRES, 7(1), 300-322. 2020.

58. Siegelman CK. Life-span human development. (3rd.Ed.). Brooks/Cole Publishing Company. 1999.

59. Aksan D. Anlambilim Konuları ve Türkçe'nin Anlambilimi, Engin Yayınevi. Ankara: 1998.

60. Baykoç Dönmez N. Okulöncesi Dönemde Dil Gelişimi Etkinlikleri. YA-PA Yayıncılık. İstanbul: 2000.
61. Dönmez A. Bilişsel Sosyal Şemalar. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi. 14:131-146. 1992.
62. Simatwa EMW. Piaget's theory of intellectual development and its implication for instructional management at presecondary school level. Educational Research and Reviews; 5:366-371. 2010.
63. Çakmak Güleç H. Sofuoğlu Gönen M, "1974-1993 Yılları Arasında Türkçe Basılmış Olan Resimli Öykü Kitaplarının Resimlendirilme ve Fiziksel Özellikleri Yönünden İncelenmesi" Türk Kütüphaneciliği, cilt:11/1, s.42-53. 1997.
64. Poyraz H. Dere H. Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri. Anı Yayıncılık. Ankara, 2001.
65. Yalçınkaya F., Belgin E. 72-77 ay, Okul Öncesi Dil Ölçeği (0-6 yaş), Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi KBB Anabilim Dalı, Odyoloji Bilim Dalı, Eğitim Odyolojisi. 2008.
66. Yavuzer H. Çocuğunuzun İlk 6 Yılı, s.225-227, 37.Basım, İstanbul: Haziran 2019.
67. Aydın, A. Eğitim psikolojisi: gelişim-öğrenme-öğretim (13. Baskı). Pegem Akademi. Ankara: 2014
68. Sayıl M. Erik Erikson: Psikososyal gelişim dönemleri ve kimlik. In Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları (Eds AS Aysev, Y Taner):23-37. İstanbul, Golden Print, 2007.

69. Bacanlı, H. Gelişim ve Öğrenme.Nobel Yayınları, Ankara: 1999

70. Özbay, Y. Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. 5.Basım. Ankara Öğreti Pegem A Yayıncılık, Ankara: 2004

71. Erikson,E. Identity: Youth and crisis. New York: W.W. Narton Company, Faber and Faber. 1968.

72. Dereboy, İ.F. Kimlik bocalaması, Anlamak, Tanımak, Ele almak. Malatya: Özmert Ofset. 1993.

73. Cüceloğlu D. İnsan Ve Davranışı. Remzi Kitapevi. İstanbul, 2010.

74. Greenberg MT., Kusche CA. ve Speltz M. Internalizing and externalizing expression of dysfunction.In D.Cicchetti veL.Toth (Ed.), Emotion regulation, self-control and psychopathology the role of relationships in early childhood s.21-56 Rochester: Lawrence Erlbaum Associates. 1991.

75. Öztürk, ZA. İlköğretim öğrencilerinde (4., 5., 6., 7. ve 8.sınıflar) dindarlık kaygı arasındaki ilişki (Yüksek lisans tezi). Adana, Çukurova üniversitesi, 2007.

76. Yanbastı G. Kişilik Kuramları Ders Kitabı. s.16-18, Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova İzmir, 1990.

77. Freud S. Ruh Çözümlemesine Yeni Giriş Konferansları. (Çev: Emre Kapın). İstanbul: Payel, 1998.

78. Geçtan E. Psikanaliz ve Sonrası. İstanbul: Metis Yayınları, 2006.

79. Kuzgun Y. Rehberlik ve Psikolojik Danışma. ÖSYM Eğitim Yayınları Ankara, 1988.

80. Öner B. Cuniçiro Tanzaki'nin "Anahtar" Romanının Yapısal Kişilik Kuramı Üzerinden Değerlendirilmesi. Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Aralık Cilt:1 Sayı:1, s69-76. 2017.

81. Santrock, JW. Life-span development (6th ed.) Brown Benchmark Publishers. 1997.

82. Berk,L E. Development througt the lifespan. Boston: Allyn and Bacon. 2004.

83. Arslan E., Arı R. Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin Türkçeye uyarlama, güvenirlik ve geçerlik çalışması. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Enstitüsü Dergisi. 19,53-60. 2008.

84. Alexander FM. Fundamentals of Psychoanalysis. Norton. New York, 1963.

85. Can G. Kişilik Gelişimi. Eğitim Psikolojisi (Ed. Binnur Yeşilyaprak). Ankara: Pegema. 2007.

86. Shaffer, D.R. ve Kipp, K. Developmental psychology: Childhood and adolescsnce: Belmont: Wadswoth. 2007.

87. Oral T. Kişilik gelişimi. E. Arslan (Ed.), Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (s. 85-110). Ankara: Eğiten Kitap. 2015

88. Demir İ. Gelişim Psikolojisi- Benlik, Kimlik ve Kişilik (Ed. Ergin H, Köseoğlu SA. sf.181-183- 192 8.Basım. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. Ankara, 2017.

89. Öztürk O, Uluşahin A. Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, 10. Baskı. Ankara, Bayt, 2008.
90. Bayhan P. Artan İ. Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi. Morpa Yayınları. İstanbul, 2007.

91. Bradley Sj, Zucker K. Gender identity disorder: a rewew if the past 10 years. J Am Acad Chil and Adolesc Psychiatry 36:872-880. 1997.

92. Sadock Bj, Sadock Va. Human Sexuality. Synopsis of psychiatry Ninth edition içinde. Lippincott Williams and Wilkins, Philadelphia, s:692-701. 2003.

93. Eser M. "Ana Babaların Cinsel Kimlik Gelişimleriyle İlgili Tutumların Çocuğun Cinsel Kimlik Kazanmasına Etkisi". Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yükseklisans Tezi. Konya, 2008.

94. Wright, D., & Croxen, M. Ahlak yargısının gelişimi (çev. D. Öngen). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 22 (1), 289-310. 1989.

95. Turiel, E. (). The culture of morality: Social development, context, and conflict. Cambridge, England: Cambridge University Press. 2002.

96. Santrock JW. Yaşam Boyu Gelişim, Gelişim Psikolojisi (Çev. Ed. Galip Yüksel). Nobel Yayıncılık. Ankara, 2011.

97. Akman A., Ertürk G., Deniz A. Ahlak Gelişimi. Eda Kargı(Ed.) Erken çocukluk Döneminde Gelişim.(s.34-45). Ankara: Pegem Akademi. 2012.

98. Hetherington E.M., Parke, R. D., Gauvain, M., Lock V.O. Child Psychology A Contemprery Viewpoint (6. Baskı). New York: McGraw Hill. 2006.

99. Dilci T. Gelişim Psikolojisi. İdeal Kültür&Yayıncılık. İstanbul, 2014.
100. İnanç BY., Bilgin M., Atıcı MK. Gelişim Psikolojisi, Çocuk ve Ergen Gelişimi. 9.Baskı. Pegem Akademi. Ankara, 2013.
101. Bee H., Boyd D. Çocuk Gelişim Psikolojisi. (Çev. Okhan Gündüz). Kaknüs Yayınları. İstanbul, 2009.
102. Papalia DE., Olds SW., Feldman RD. Human Development. McGraw Hill, 10.Baskı. New York, 2007.
103. Güngör, E. Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar. s.46. İstanbul: Ötüken. 2000b.
104. Piaget, J. The moral judgement of the child, p.355, London. 1972.
105. Sever S. Çocuk ve Edebiyat. Kök Yayıncılık. Ankara, 2003.
106. Mussen PH. Conger JJ. ve Kagan J. "Child development and personality" (ss. 234-235). New York, 1979.
107. Cüceloğlu D. İnsan Ve Davranışı. Remzi Kitapevi. İstanbul, 2010.
108. Tuğrul B. & Feyman N. "Okul öncesi çocukları için hazırlanmış resimli öykü kitaplarında kullanılan temalar" II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu'nda sunulan bildiri. Ankara Üniversitesi, Ankara, 2006.
109. Kiefer BZ. Hepler SI. Hickman J. & Huck CS. Charlotte Huck's children's literature. McGraw-Hill Companies. 2007.

110. Alpöge G. Çocuk Edebiyatının Çocuk Gelişimine Katkısı. Çoluk Çocuk, 24, 32-33. 2003.

111. Turla A. Okul öncesi dönemde çocuk edebiyatı (2. Basım). Ankara: Hedef CS Basın Yayın. 2015.

112. Aslan C. Çocuk edebiyatı yapıtlarının temel işlevleri. Eğitimci Öğretmen Dergisi, 17, 6-9. 2013.

113. Aral N. & Gürsoy F. "Kitabın çocuğun gelişimindeki yeri ve önemi" I. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu'nda sunulan bildiri. Ankara Üniversitesi, Ankara, 2000.

114. Çakmakçı N. "Çocuk kitaplarında oyun öğesi ve okul öncesi eğitim amaçlı etkileşimli çocuk kitabı tasarım çalışması" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2011.

115. Lim Y. Çocuklar için bilim: Suyun Kaldırma Kuvveti: Yüzer mi batar mı? 1.Basım. Çeviren: Kılıç Özyurt M. TÜBİTAK Yayınları. Ankara, 2019.

116. Demirci E. "Okulöncesi Psikomotor Gelişim" Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Kars, 2007.

117. Gander MJ. ve Gardiner HW. Çocuk ve ergen gelişimi. (Yay. Haz.:B. Onur) Ankara: İmge Kitabevi. 2001.

118. Demircan C. "TÜBİTAK çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve iç yapısal olarak incelenmesi" Mersin Üniversitesi Fakültesi Dergisi, 2, 12-27. Mersin, 2006.

119. Güleç H.Ç. ve Geçgel H. Çocuk edebiyatı. Kök Yayıncılık. Ankara, 2006.
120. Ural S. Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı. M. Gönen (Ed.), Çocuk edebiyatı. Ankara: Eğiten Kitap. 2013.
121. Konar E. "Çocuk Gelişiminde Kitabın Önemi" II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda sunulan bildiri. Ankara Üniversitesi. Ankara, 2006.
122. Kara C. "Çocuk kitabı seçiminde resimlemelerle ilgili olarak ebeveynin dikkat etmesi gereken başlıca unsurlar" Journal of Life Sciences, 1, 225-232. 2012.
123. Metin GT. & Gökçay G. "Bebeklik ve Erken Çocukluk Döneminde Kitap Okuma: Çocuk Sağlığı İzlemlerinde Etkili Bir Gelişim Önerisi" Çoluk Çocuk Dergisi, 14. 89-94. 2014.
124. Kuzu TS. "Öykünün çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimine katkısı bağlamında öykü seçimi" Eğitim Araştırmaları Dergisi, 9, 95-105. 2002.
125. Sever S. Çocuk ve edebiyat (8. Basım). Ankara: Tudem Yayıncılık. 2015.
126. Tokgöz İ. "Okulöncesi Çocuklarına Yönelik Kitapların Dil Gelişimi ve Anlambilim Açısından Değerlendirilmesi" İlköğretim Anabilim Dalı Okulöncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir, 2006.
127. Sever S. "Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler." Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi, sayı: 107, s.14-15. 1995.

128. Dilidüzgün S. İletişim odaklı Türkçe derslerde çocuk kitapları. Morpa Kültür Yayınları. İstanbul, 2003.
129. Griffith, P.L., Beach, S.A., Ruan, J. ve Dunn L. Literacy for young children. London: Corwn Press. 2008.
130. Oğuzkan F. Çocuk edebiyatı. Ankara: Anı Yayıncılık. 2006.
131. Bilgin H. "5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik 1990-2010 Yılları Arasında Basılan Resimli Kitapların Çocuğa Görelik Kavramına göre İncelenmesi" Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksel Lisans Tezi. İstanbul, 2011.
132. Oğuzkan F. Çocuk Edebiyatı, Ankara: Anı Yayıncılık, 2000.
133. Dilidüzgün S. "Çocuk kitaplarında yazınsal nitelik." I Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumunda sunulan bildiri. Ankara Üniversitesi, Ankara, 2000.
134. Saracho, O. N., & Spodek, B. (2010).Families' selection of children's literature books. Early Childhood Education Journal, 37(5), 401-409
135. Chang, C. Z.,& Zheng, P. Z. Understanding picture books. Taipei: Qun-Ying. 2004.
136. Çılgın AS. Çocuğa büyülü bir dünyanın kapılarını açmak, Milli Eğitim, 172,175-182. 2006.

137. Havise, ÇG., ve Geçgel H. Çocuk Edebiyatı. Ankara: Kök Yayıncılık. 2005

138. Dwyer, J., & Neuman, S. B. Selecting books for children birth through four: Adevelopmental approach. Early Childhood Education Journal, 35(6), 489-494. 2008.

139. Dayıoğlu, G. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumu. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 23, 15-18. 2007.

140. Tekin, A. K., & Tekin, G. Parents' knowledge level about the picture books they use for children. *Hacettepe University Journal of Education, 31,* 159-168. 2006.

141. Veziroğlu, M & Gönen, M. Resimli çocuk kitaplarının MEB okul öncesi eğitim programındaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi. *Eğitim ve Bilim,* 37 (163), 226-238. 2012.

142. Yavuzer, H. Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi. 2011.

143. Yükselen A., Yumuş M., Işık E.,. Çocuk Kitabı Seçme Kriterlerine İlişkin Okul Öncesi Eğitimcilerin Görüşleri. Başkent University Journal of Education., 3(2), 161-168. 2016.

144. Yıldız C. Yazıcı DN. ve Durmuşoğlu MC. "2010-2015 Yılları arasında yayımlanmış resimli çocuk kitaplarının resimleme özelliklerinin incelenmesi" Uluslararası Erken çocukluk Eğitim çalışmaları Dergisi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi: Gaziantep, 2016.

145. Liamputtong P. “Qualitative data analysis: conceptual and practical considerations” Health Promotion Journal of Australia. Vol: 20/2, August 2009.
146. Bone E. Çiçekler- Okumaya Başlarken. 1.Basım. Çeviren: Çanakcı Z. TÜBİTAK Yayınları. Ankara, 2019.
147. Mussen PH. Conger JJ. ve Kagan J. “Child development and personality” (ss. 234-235). New York, 1979.
148. Kıbrıs İ. Uygulamalı çocuk edebiyatı. Ankara: Eylül Yayınevi. 2006.
149. Gönen M. Aydos EH. Şentürk Ç. Karacan G. Kahraman C. & Tuna P. “Resimli çocuk kitaplarının içerik ve fiziki özelliklerinin incelenmesi” Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı:1, s.111-123. Siirt, 2013.
150. Mardi HÖ. “Çocuk kitapları resimlemede karakter yaratma” (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir, 2006.
151. Gönen M. “Resimli çocuk kitaplarının içerik, resimleme, fiziksel özellikleri ve Türkiye’de son on yılda resimli kitaplar alanında yapılmış tezler.” I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumunda sunulan bildiri. Ankara Üniversitesi. Ankara, 2000.
152. Aygün A. “2004-2013 yılları arasında yayımlanan resimli öykü kitaplarında metin-resim ilişkisinin incelenmesi” (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2014.

153. Saçkesen, S. “Çocuk kitapları seçiminde anne-babaların ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi” (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara, 2008.

154. Yıldırım A. ve Şimşek H. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri: Seçkin Yayınları, s.2, 1994 (6.basım): Ankara, 2008.

155. Karagöz Y. SPSS AMOS META Uygulamalı Nicel-Nitel-Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği, s. 979-989, 2. basım, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. 2019.

156. www.esatis.tubitak.gov.tr 28.05.2020 tarihinde sipariş verilmiştir.

157. Moore Mallinos J. Yapabilirim! 3.Basım. Çeviren: Kılıç E. TÜBİTAK Yayınları. Ankara, 2017

158. Cox Cannons H. Hava Durumu: Rüzgâr. 1.Basım. Çeviren: Geçgil E. TÜBİTAK Yayınları. Ankara, 2018.

159. Braun E. Origamiyle Bilim: Kayaçları Öğreniyoruz. 1.Basım. Çeviren: Zülal A. TÜBİTAK Yayınları. Ankara, 2018.

160. Bone E. İlk Uzay Kitabım. 1.Basım. Çeviren: Bademci E. TÜBİTAK Yayınları. Ankara, 2019.

161. Kakırman Yıldız A. “Okul öncesi dönem çocuğunun eğitim ve gelişiminde kitabın rolü ve bu süreçte Anaokulu kütüphanelerinin gerekliliği” International Journal of Social Sciences and Education Research,vol 3, s.792-802, 2017.

162. Mercan H. “60-72 Aylık Çocukların Öz düzenleme Becerileri ile Zorbalıkla Baş etme Stratejilerinin İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul, 2020.

163. Sarı N. Çocuk kitapları illüstrasyonları üzerine bir araştırma ve bir örnekleme (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir. 2006.

164. Arslan N. Çocuk ve Kitap. Çocuk Çocuk Dergisi, 46/27-28. 2005.

165. Çetinkaya, S. Afyon Merkezindeki İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar. 2004.

166. Zengin, A. ve Zengin N. Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı. İstanbul: Truva Yayınları. 2007.

167. Güleryüz H. Yaratıcı Çocuk Edebiyatı. PegemA Yayıncılık. Ankara, 2006.

168. Dilidüzgün, S. “Masallar ve Masalsı Türler”, İlköğretimde Çocuk Edebiyatı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını. 2007.

169. Çakmak, T. & Yılmaz, B. Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu örneği. Türk Kütüphaneciliği, 23, 489-509. 2009.

170. Suna, Ç. () “İlköğretim Öğrencilerinin Okuma İlgi Alışkanlıklarının Analitik Olarak İncelenmesi ve Değerlendirilmesi”. Yayınlanmamış

Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. 2006.

171. Uzuner Yurt, S. ve Şimşek, T. Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel değerleri. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 4(4), 474-488. 2016.
172. Demirel, Ş. Çocuk, çocuğun gelişimözellikleri, ihtiyaçları ve ilgi alanları. (Şener Demirel, Ed.), Edebî metinlerle çocuk edebiyatı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. 2010.

173. Şimşek, T. Çocuk edebiyatı. Konya: Suna Yayınları. 2007.

174. Polat, Ö. Aktif öğrenme. (Rengin Zembat, Ed.), Okul öncesinde özel öğretim yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık. 2010.

175. Kutlu, S. Okul öncesi çocuk edebiyatı yapıtlarındaki resimlerin çocuğa göreliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Eskişehir İli Örneği). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara. 2011.

176. Güven G., Efe Azkeskin K. Erken çocukluk eğitimi ve okul öncesi eğitim. (İbrahim H. Diken, Ed.), Erken çocukluk eğitimi. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara, 2010.

177. Sever, S. Niçin çocuk edebiyatı? Okyanus Dergisi, 4, 14-17. 2008.

178. Yalçıntaş Sezgin E., Ulus L., Şahin İ. 4- 6 yaş çocuklarının Davranış Düzenleme Becerileri ile Ses Bilgisel Farkındalık, Görsel Eşleştirme ve Yazı Yazma Öncesi Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi. 9(1), 107-128. Nisan, 2019.

179. Gündüz F., Çalışkan M. 60-66, 66-72, 72-84 Aylık Çocukların Okul Olgunluk ve Okuma Yazma Becerilerini Kazanma Düzeylerinin

İncelenmesi. TurkishStudies - International Periodical ForThe Languages, Literatureand History of Turkish orTurkic Volume 8/8 Summer 2013, p. 379-398, Ankara. 2013.

180. Veziroğlu M. & Gönen, M. Resimli çocuk kitaplarının MEB okul öncesi eğitim programındaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi. Eğitim ve Bilim, 37 (163). 2012.

181. Arıcı M., Tüfekci Akcan A., Okul Öncesi Dönemde Anne-Çocuk Birlikte HikâyeKitabı Okuma Davranışlarının İncelenmesi. Yaşadıkça Eğitim. Cilt 33, Sayı 1, s. 100-120, 2019.

182. Sever S. Çocuk ve Edebiyat. 6.Basım. Tudem Yayınları. İzmir, 2012.

183. Kılınçcı, E. ve Can, B. Resimli çocuk kitaplarındaki karakterlerin sosyal ve duygusal beceriler yönünden incelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(3), 1216-1234. DOI: 10.17679/inuefd.71930. 2020.

184. Sildir, E. ve Tüfekçi Akcan, A. Examination of storybooks in terms of their supportiveness of socialemotional learning outcomes. Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 5(1), 265-286. https://dergipark.org.tr/en/pub/etad/issue/37928/376797 2018.

185. Kelman, H. C. Processes of Opinion Change. Public Opinion Quarterly, Vol. 25. Spring. /s.62-66. 1961.

186. Cüceloğlu, D. İnsan ve Davranışı-Psikolojinin Temel Kavramları. İstanbul: Remzi Kitabevi. 2002.

187. Oruç C., Tecim E., Özyürek H. Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler. EKEV Akademi Dergisi. 15 Sayı: 48, s.281-297, 2011.

188. Altunkaynak M. İlkokul Öğrencilerinin Kitap Seçimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. Turkish Studies Educational Science, Vol:13/19, p.101-117. Summer, 2018.

189. Tyra, C. Bringing books to life: Teaching character education through children's literature. Rising Tide, 5, 1-10. 2012.

190. Çılgın, A. S. Çocuk Edebiyatı. İstanbul: Morpa Yayınları. 2007.

191. Güzelyurt T. 48-66 Aylık Çocukların Gelişimine Uygun Çocuk Kitabı Kriterlerinin Belirlenmesinde Delphi Tekniği Uygulaması. Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ağustos, 2017.

192. McCannon D., Thornton S. & Williams Y..The encyclopedia of writing and illustrating children's books.Philadelphia: Running Press, (2008).

193. Young, T. A., Hadaway, N. L., ve Ward, B. AInternational children's trade books: Building blocks for character education. Childhood Education, 89(6), 379-386. 2013.

194. Teple C., Martinez M. & Yokta J. Childrens Books in Childrens Hands An Introduction to Their Literature (3.rd Ed.). Pearson Education: Boston, 2004.

195. Heller, S. Christoph Niemann's creative powers: a mystery ınvestigated [Blog Yazısı] Erişim Adresi : https://designobserver.com/feature/christoph-niemanns-creative-powersa-mystery-investigated/3967 (2017, 10 Nisan).

196. Büyükköse EC. Okulöncesi 3-6 yaş Çocuklara Yönelik Özgün Bir Sessiz Pop-Up Kitap Uygulaması. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi. Ankara, 2020.

197. Gönen, M., Karakuş, H., Uysal, H., Kehci, A., Ulutaş, Z. & Kahve, Ö. Resimli çocuk kitaplarının içerik ve resimleme özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31(4), 724-735. 2016.

198. İpek Yükselen A., Bencik Kangal S. Resimli Çocuk Kitaplarının Renk Kazanımı Üzerine Etkisinin İncelenmesi. 3.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Bildiri. Ankara Üniversitesi: Ankara, 2011.

199. Kara C. Çocuk Kitapları İçin Karakter Tasarımından Kitap Tasarımına Deneysel Bir İllüstrasyon Uygulaması, s. 33-50. Erişim: 6.12.2019. Https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Download/Article-File/679446 2019.

200. Yoon, J. Picture book makers [Blog yazısı]. Erişim adresi: http://blog.picturebookmakers.com/post/ 116379961701/joohee-yoon (2015, 14 Nisan).

201. Beyzova, A., Tüzün, I., & Kılıç, Z. A. Eğitimde çocuk katılımı: Türkiye'deki olanaklara d*air bir de*ğerlendirme. E. Erbay içinde, Çocuk Katılımı (s. 67-88). Ankara: Nobel. 2016.

202. Nalinci, G. Z. (2018). Okul öncesinde çocuk kitaplarıyla görsel okur yazarlık. E. Çer (Ed.), Çocuk ve kitap içinde (s. 37-68). Ankara: Eğiten Kitap.

203. Bronson MB. Self-Regulation in Early Childhood Nature and Nurture (Erken Çocuklukta Öz-Düzenleme Doğası ve Gelişimi), p. 1-11, Çeviri editörü: Sezgin E ve Kır Yiğit M, Ankara, Eğiten Kitap Yayın Organizasyon Ltd. Şti., 2019.

204. Karagül, S. ve Samur, Ö. İ. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öykülerdeki Karakter Özelliklerinin İncelenmesi. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 5(2), s.336-35. 2017.

205. Arıkan Y., İnce Samur AÖ. Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bakımından İncelenmesi. Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi ÇEDED Doi numarası: 10.47935/ceded.802709 Makale türü: Araştırma Kabul tarihi: 22.12.2020

206. Bekkaya K., Güven G. 0-6Yaş Arası Çocuk Kitaplarının Yapısal Özelliklerinin İncelenmesi: Kesitsel Bir Alan Yazın Analizi. Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi, 1, s.1-14, 2021.

207. Körükçü Ö. Okulöncesi Eğitime Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarının Bulunması Gereken Temel Özellikler Açısından İncelenmesi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 14(2), s.243-254, 2012.

208. Büyükalan FS., Harmankaya T. Ödüllü Resimli Çocuk Kitaplarında Çocuk Haklarının İncelenmesi. Milli Eğitim. 48(1), s. 769-791, 2019.

209. Erdal K. Eğitim Değerleri Açısından Çocuk Kitapları. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal bilimler E-Dergisi, (17). 2009.

210. Gönen, M. (Ed.) Çocuk edebiyatı. Ankara: Eğiten Kitap. 2017.

211. Turan F., Ulutaş İ. Okulöncesi Eğitim Kurumlarındaki Resimli Öykü Kitaplarının Özellikleri ile Öğretmenlerin Bu Kitapları Kullanma Durumlarının İncelenmesi. Hacettepe üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi. Sayı: 2, s. 22-40. 2016.

212. Kaya M. Çocuk Edebiyatının İşlevi, Amacı ve Özellikleri. (H.Küçük Ed.) Eğitim- Sen İlköğretim Çocuk Edebiyatı Kitap Kataloğu. s.12-14. Eğitim- Sen Yayınları. Ankara, 2011.

213. Hsiao CY., Chang YM. A Study of The Use of Picture Books by Pre-school Educators in Outlying. İslands Taiwan. International Education Studies. Vol:9. p.1-19. 2015.

214. Ural S. Okulöncesi Kitaplarının Tanımı. (M.Gönen Ed.) s41-52. Eğiten Kitap Yayınları. Ankara, 2019.

215. Şahin G. Okulöncesi Dönem Çocuk Kitaplarında Görsel Bir Uyaran Olarak Resim. Turkish Studies Dergisi. 9(3). s.1309-1324, 2014.

216. Karagöz, B. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtlarının Temel Özelliklerini Bilme Yeterlikleri. Turkish Studies. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume12/14, p.211-230. ISSN:1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies 11642 Ankara, 2017.

217. Gözen G., Çırık İ. Dijital Öykülemenin Okul Öncesi Çocukların Sosyal-Duygusal Etkisi. İlköğretim Online. 16(4), s.1884-1896. 2017.

218. Brookshire J., Scharff LFV., Mosses LE. The İnfluece of Illustration on Children's Book Preferences and Comprehension. Reading Psycholgy. 23(4) p.323-339. 2002.

219. Işıkoğlu E. Erken Çocukluk Döneminde Çocuk-Ebeveyn Birlikte Okuma Etkinliklerinin İncelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 24(3), s.1071-1086. 2016

220. Yılmaz B. Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı. Bilgi Dünyası. 5(2), s.115-136. 2004.

221. Malter MS. Children's Preferences For İllustrative Materials. The Journal Of Educational Research, 41, s. 378–385. 1948.

222. Treiman R., Rosales N., KesslerB. Characteristics of Print in Books For Preschool Children. HHS Public Access, 8(1), s. 120–132. 2016.

223. Oğuzkan, A. F. Çocuk edebiyatı. Ankara: Anı. 2013.

224. Aytekin, H. Çocuk ve gençlik edebiyatı. Ankara: Anı. 2016.

225. Bilgin H. 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik 1990-2010 Yılları Arasında Basılan Resimli Kitapların Çocuğa Görelilik Kavramına Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011.

226. Fox JE., Schirrmacher R. Çocuklarda Sanat ve Yaratıcılığın Gelişimi (E. Durulalp Çev.). Nobel Yayıncılık. Ankara, 2014.

227. Baker DW. The Visual Arts in Early Childhood Education. Design For Arts in Education. 91(6), p.21-25, https://doi.org/10.1080/07320973.1990.9934834 1990.

228. Yılar Ö., Celepoğlu A. Çocuk yayınları ve bu yayınlarda bulunması gereken temel unsurlar. Yılar, Ö. ve Turan, L. (Ed.). Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı içinde (4. Baskı). Ankara: Pegem. 2013.

229. https://www.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/hakkimizda/icerik-mevzuat içeriğe ulaşma tarihi: 23.07.2021

230. https://bilgihanem.com/tubitak-nedir/ içeriğe ulaşma tarihi: 20.07.2021

231. Kepenekçi, Y, K. "An analysis on children's rights in stories recommended for children in Turkey", Journal of Peace Education, 7(1), p.65-83. 2010.

232. Büyüköztürk Ş., Çakmak Kılıç E., Akgün ÖE., Karadeniz Ş., Demirel F. Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. s.97-103. 26.Baskı. Pegem Akademi Yayınları: Ankara. Ağustos, 2019.

233. Baltacı A. Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt:7(1). s. 231-274, Haziran, 2018.

234. Hennink MM., Kaiser BN. and Marconi VC. Code Saturation Versus Meaning Saturation: How Many Interviews Are Enough? Qualitative Health Research, Vol.27(4). p.591–608. 2017. https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1049732316665344

235. Yıldız Ç. İlköğretim Öğrencilerinin Çocuk Kitaplarına İlişkin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Haziran, 2009.

236. Orhan M. TÜBİTAK Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Yönünden İncelenmesi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı. Aralık, 2020.

237. Gülpembe N. TÜBİTAK Tarafından Çocuklara Yönelik Yayımlanan Popüler Bilim Dergilerinin Çocuk Hakları Açısından İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

238. Özcan Tokat K. TÜBİTAK'IN Yayımladığı Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Biçim-İçerik Ve Okunabilirlik Açısından İncelenmesi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Yüksek Lisans Programı. Şubat, 2020.

239. Baltacı A. Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388. 2019.

240. Yaşar M., Paksoy İ. Çizgi Filmlerdeki Saldırgan İçerikli Görüntülerin, Çocukların Serbest Oyunları Sırasındaki Saldırganlık Düzeylerine Etkisi. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 20, Sayı 2, s.279-298. 2011.

241. Ergin G. Okul Öncesi (48-60 Ay) Dönem Çocuklarında Tübitak'ın Meraklı Minik Dergisi'ndeki Etkinliklerin Sosyal Becerive Bilişsel Tempo Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Tez Danışmanı Kütahya, 2020.

242. Kıbrıs, İ. Çocuk Edebiyatı.s.295. Ankara: Kök Yayıncılık.2016.

10.EKLER

10.1.Ek-1 Görüşme Formu

Çocuğun Adı: ……

Soyadı:……

Yaş:……..

Cinsiyeti: …….

Çocuğun Gittiği Okul: ……

Anne adı: ……..

Anne mesleği/eğitim durumu: ……

Baba Adı: …….

Baba Mesleği/Eğitim Durumu: ……..

Çocuk Hakkında Kısa Bilgi:

……

……

……

…….

10.2.Ek-2 Görüşme Formu

Çocukların seçtiği kitap ve verdiği cevaplara göre aşağıda bulunan seçenekler işaretlenir ya da "diğer" kısmı ile ekleme yapılır.

"Burada gördüğün kitaplara bak, incele ve en çok sevdiğin kitabı seç"

Çocuğun neler yaptığı not edilir.

.....

.....

.....

Bu kitabın en çok nesini beğendin? (Cevap alındıktan sonra uygun gelen kutucuk işaretlenir)

☐ Kitabın üzerindeki resimler ☐ Kitabın resimlerinin renkleri

☐ Kitabın kahramanı, kahramanları ☐ Kitabın üzerindeki yazıları

☐ Kitabın içindeki yazı büyüklüğü/karakteri ☐ Kitabın içindeki resimler

☐ Diğer…….

……

……..……..

…….

10.3.Hikâye Kitaplarının Resimleri

Resim 10.3.1. Hikâye Resimleri

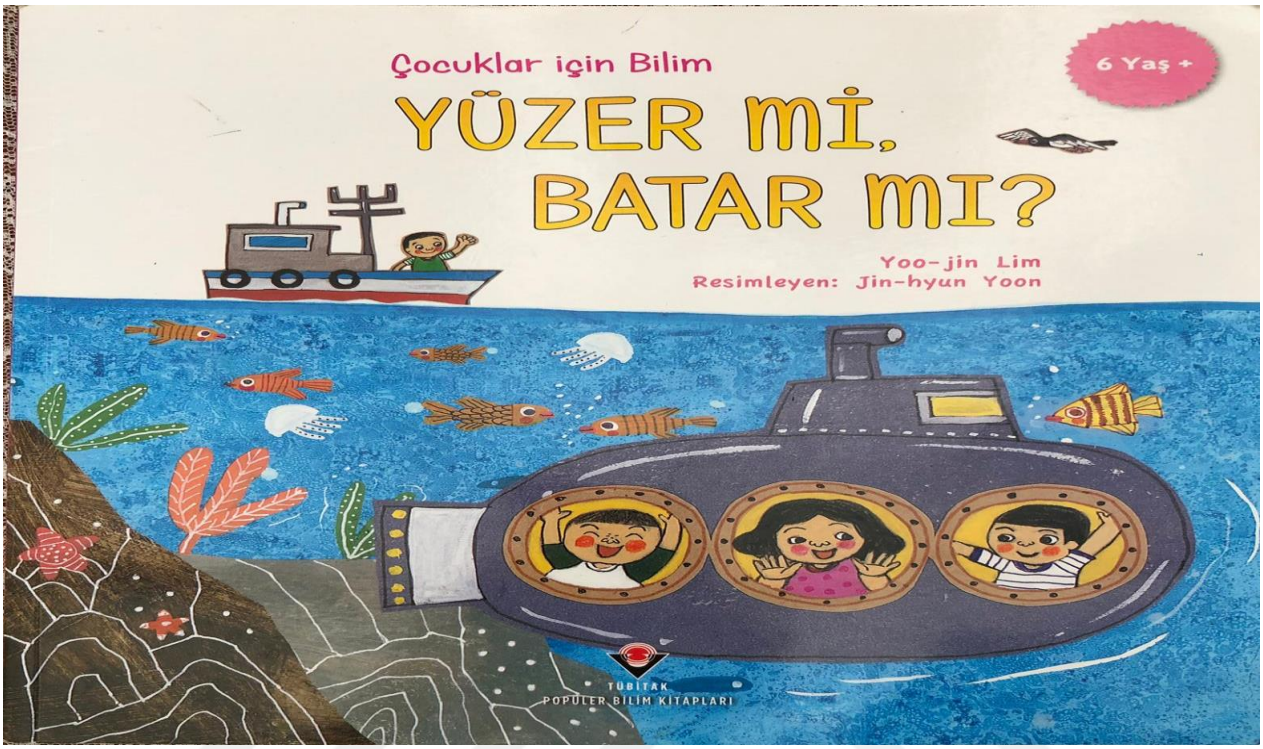

"Oyun hamurundan yaptığım kayığı suda yüzdürelim mi?"
"Bu pet şişeyi de yüzdürelim!"
Oyun hamurundan yapılan kayık geniş ve düz. suda yüzüyor.
Pet şişe çok hafif. o da yüzüyor.
10
11

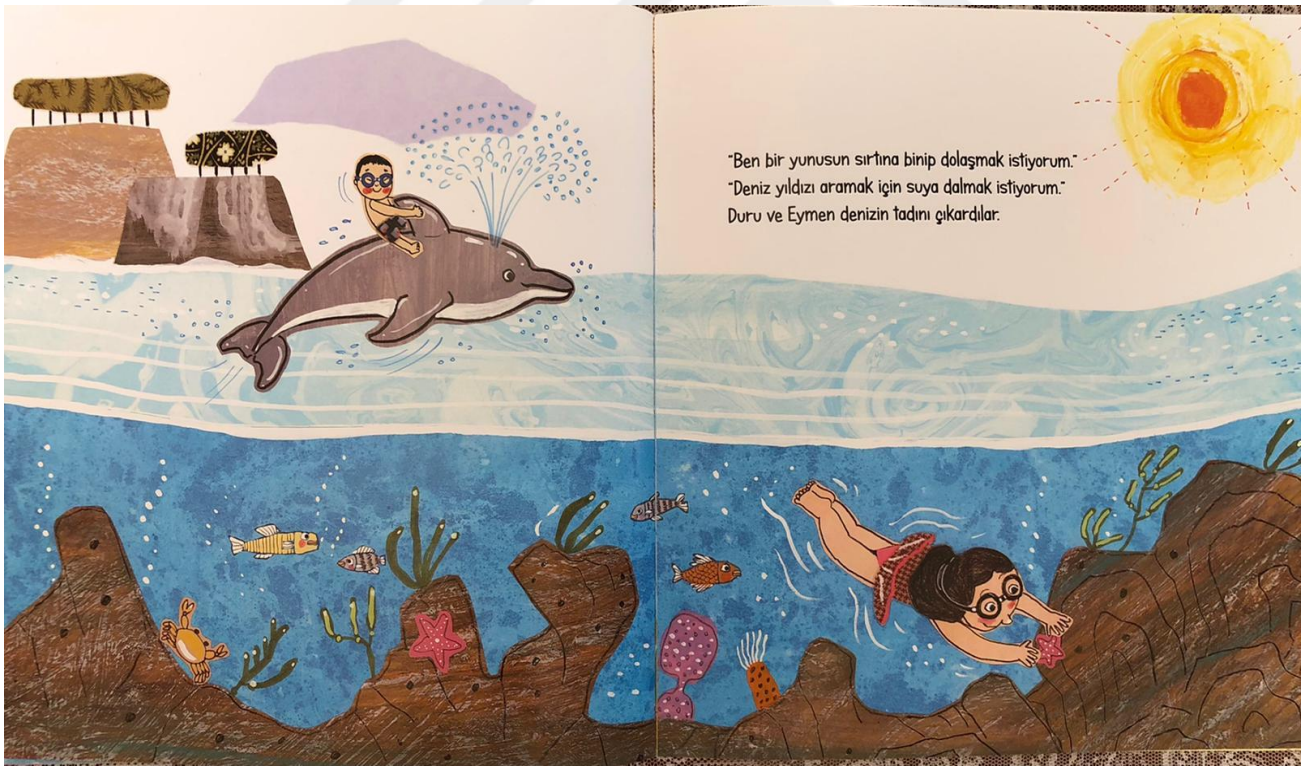
"Ben bir yunusun sırtına binip dolaşmak istiyorum."
"Deniz yıldızı aramak için suya dalmak istiyorum."
Duru ve Eymen denizin tadını çıkardılar.

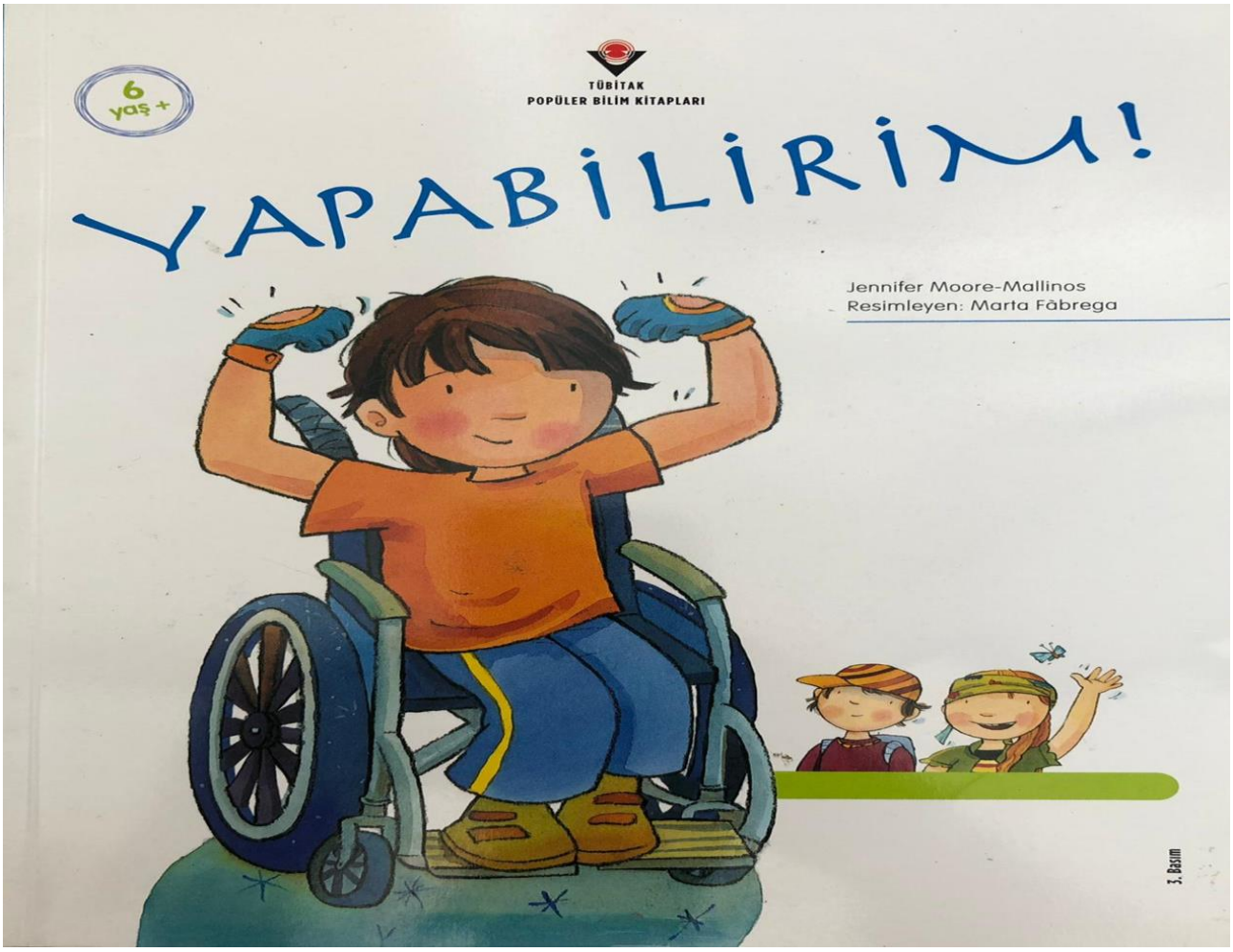
6 yaş +
TÜBİTAK
POPÜLER BİLİM KİTAPLARI
YAPABİLİRİM!
Jennifer Moore-Mallinos
Resimleyen: Marta Fàbrega
3. Basım

6 | 7
BİR TEKERLEKLİ SANDALYEYE İHTİYACIM VAR
Çoğu insan dolaşmak için bacaklarını kullanır. Bacaklarım iyi çalışmadığından benim bir tekerlekli sandalye kullanmam gerekiyor. Farklı boyutlarda, farklı biçimlerde tekerlekli sandalyeler var. Bazıları bir düğmeye hafifçe bastırdığınızda hareket eder, benimkine benzeyen bazılarını hareket ettirmek için de tekerleklerini ellerinizle ileri geri ittirmeniz ya da birisinin sizi ittirmesi gerekir.

BULAŞICI BİR HASTALIĞIM YOK Kİ!

Belki de bazı çocuklar, onlara çok yaklaşırsam, bende olan şeyi kapacaklarını, onların da bacaklarının işlemez hale geleceğini düşünüyorlardır. Ya da belki onlara ayak uyduramayacağımdan, yaralanabileceğimden ya da oyunlarını bozacağımdan korkuyorlardır. Ama ben sadece herkes gibi olmak istiyorum, sadece eğlenmek istiyorum.

YAPABİLİRİM!

Tekerlekli sandalyede olmam artık önemli değil. Başka çocukların yapabildiği şeylerin hemen hepsini yapabileceğimi biliyorum, bu da bana mutluluk veriyor. Okuldaki basketbol takımına bile girdim. Diğer çocukların benden ve tekerlekli sandalyemden korkmadığını artık biliyorum, çünkü ben de onlar gibiyim.

ŞİMDİ DE BİRAZ EĞLENELİM!

Artık tekerlekli sandalyemi kullanmakta gerçekten de ustalaşmıştım, basketbol oynamayı öğrenmenin vakti gelmişti. Mahalledeki çocukları oynarken izlediğimden, oyunun kurallarını zaten biliyordum, ama daha önce hiç top sürmemiştim, potaya top bile atmamıştım. Sanırım artık bu işi öğrenmemin vakti gelmişti!

TÜBİTAK
POPÜLER BİLİM KİTAPLARI
Okumaya Başlarken
6 yaş +
Çiçekler

Çiçekler, nektar adı verilen tatlı bir sıvı üretir.
Arılar çiçekteki bu nektarı emer.
Arılar, o çiçekten bu çiçeğe uçarak farklı çiçeklerden nektar emer.

Arılar dışında başka hayvanlar
da çiçeklerden nektar emerler.
Sinek Kuşu
Kınkanatlı
Böcek
Kelebek
Yarasalar ve
güveler, geceleri
nektar emerler.

Çiçekler meyvelere dönüşür.
Önce taç yapraklar dökülür.
Yeşil bir çilek çıkar.
Sonra çilek
kırmızıya dönüşür.
14
Bazen meyveleri
kuşlar yer.
15

Dünyanın en büyük çiçeği raflezya çiçeğidir.
Raflezya, yağmur ormanlarındaki topraklarda yetişir.
O, bir kamyon tekeri kadar büyüyebilir.
28

Yağmur ormanlarında farklı türlerde birçok çiçek açar.
Bazı çiçekler de ağaçların dallarında ve gövdesinde açar.
Çiçeklerin çoğu yükseklerde açar; böylece güneş ışığının çoğunu alırlar.

5 yaş +
Hava Durumu
Rüzgâr
TÜBİTAK
POPÜLER BİLİM KİTAPLARI

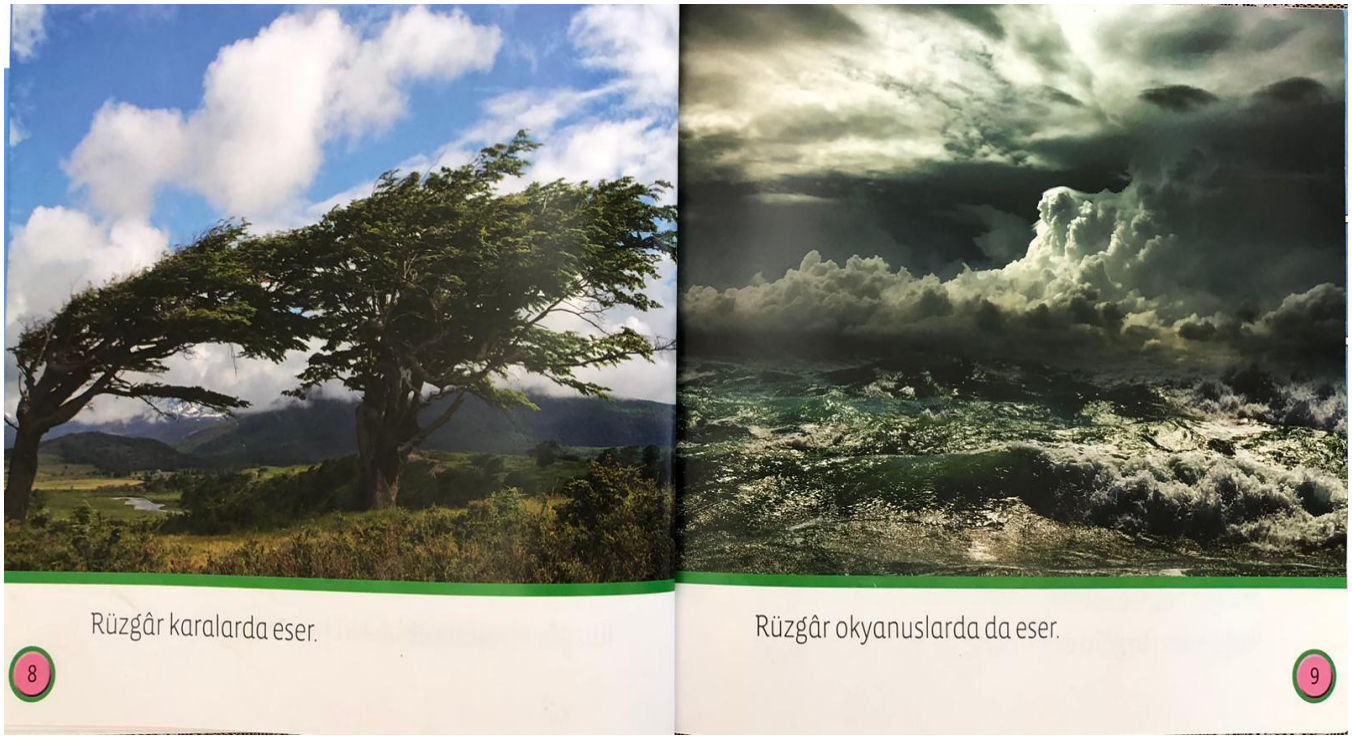
Rüzgâr karalarda eser.
8
Rüzgâr okyanuslarda da eser.
9

Rüzgâr hafifçe esebilir.
Hafif esen rüzgâra esinti deriz.

10

Rüzgâr şiddetli de esebilir. Şiddetli esen rüzgâra bora deriz.

11

Rüzgâr nedir?

Rüzgâr havanın yer değiştirmesidir, yani havanın hareketidir.

4

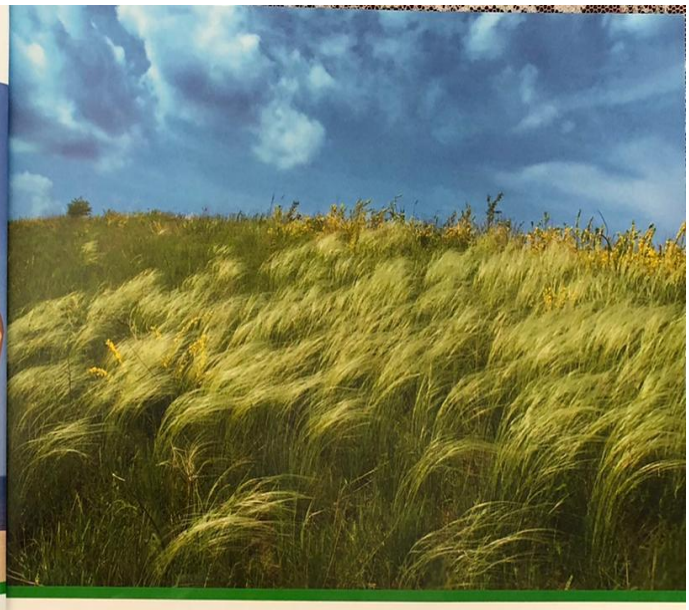

Rüzgâr her **yön**e hareket edebilir.

5

Origamiyle Bilim
5 yaş +
KAYAÇLARI ÖĞRENİYORUZ
Eric Braun
Resimleyen: Jamey Christoph
TÜBİTAK
POPÜLER BİLİM KİTAPLARI

Doğum günü kutlamasında çocuklar origami yapıyordu. Doğum günü çocuğu son katlamaları da yapıp origami dinozor Rudi'yi bitirdi. Sıra içi şeker dolu pinyatayı asılı olduğu yerden düşürüp patlatmaya geldi. O sırada Rudi ve arkadaşı Çubuk Adam masadan yere düştü. Rudi çevresine bakındı.
2
"Buralar kesinlikle çok değişmiş."
"Ne demek istiyorsun?"
"Ben dinozorum ya, tarih öncesi zamanlardan geliyorum. O zamanlar burada ne evler vardı ne de insanlar."
3

"Kimyasal maddelerden ya da minik kayaçlar ve kumdan oluşan katmanlara **tortu** adı verilir," diye devam etti Rudi. "Zamanla üst üste yığılan bu katmanlar birbirlerine yapışır. Suyun ya da toprağın basıncıyla katmanlar sertleşir, böylece **kayaçlar** oluşur."

"Yani tortul kayaçlar **tortulardan** oluşur."

"**Doğru.** Bazen **fosil** gibi başka bazı şeyler de bu tortuların arasında kalır. Fosiller bize çok uzun zaman önce yaşamış canlılar hakkında bilgi verir."

Tortul Kayaçlar

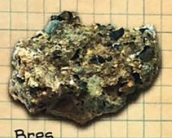

Breş

Kumtaşı

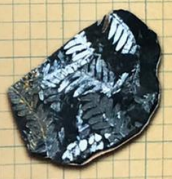

Şeyl

Kireçtaşı

"Üç tür **kayaç** vardır. Örneğin, bu bir **magmatik kayaç**."

"**Kayaç kayaçtır.** Kayaçların o kadar da ilginç olduğunu düşünmüyorum. Ama biraz **şeker** ele geçirsek ilginç olurdu."

"Evet, bu **gerçekten** de ilginç olurdu çünkü senin ellerin yok."

"Şu şekerlere bak!" diye çığlık attı Çubuk Adam. "Sanki şeker püskürten bir yanardağ patladı!"
"Gerçek bir yanardağ olsaydı magmatik kayaçların sıcak lavlardan nasıl oluştuğunu şu anda görebilirdik. Kayaçların değişmesinin bir yolu budur. Rüzgâr, su, ısı, kimyasallar ve basınç da kayaçları değiştirebilir. Sadece bunu çok daha yavaş yaparlar."
18
Aa, Rudi'ye ne oldu?
"Şekeri her zaman lava tercih ederim!"
19

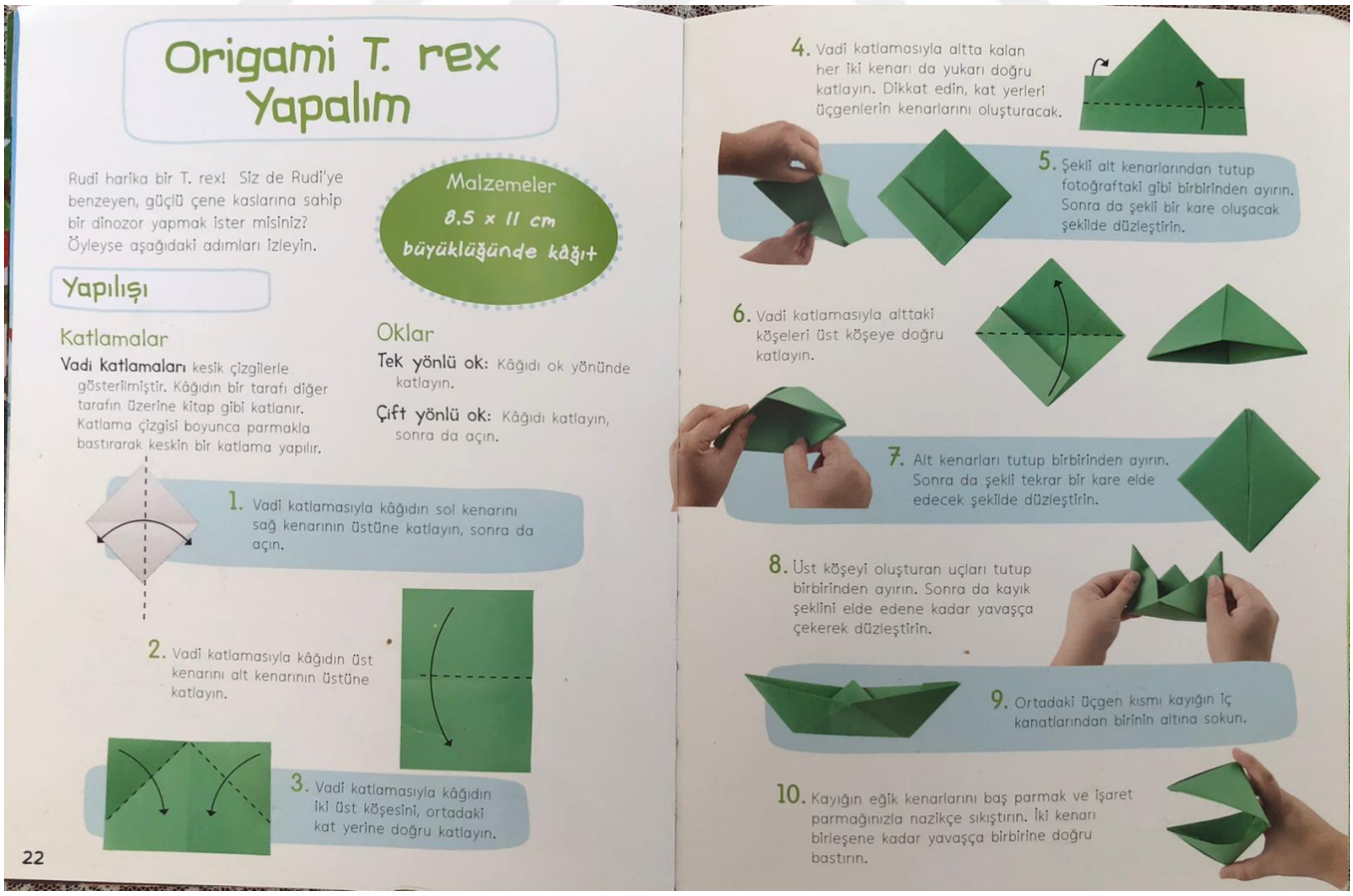
Origami T. rex Yapalım
Rudi harika bir T. rex! Siz de Rudi'ye benzeyen, güçlü çene kaslarına sahip bir dinozor yapmak ister misiniz? Öyleyse aşağıdaki adımları izleyin.
Malzemeler
8.5 x 11 cm büyüklüğünde kâğıt
Yapılışı
Katlamalar
Vadi katlamaları kesik çizgilerle gösterilmiştir. Kâğıdın bir tarafı diğer tarafın üzerine kitap gibi katlanır. Katlama çizgisi boyunca parmakla bastırarak keskin bir katlama yapılır.
Oklar
Tek yönlü ok: Kâğıdı ok yönünde katlayın.
Çift yönlü ok: Kâğıdı katlayın, sonra da açın.
1. Vadi katlamasıyla kâğıdın sol kenarını sağ kenarının üstüne katlayın, sonra da açın.
2. Vadi katlamasıyla kâğıdın üst kenarını alt kenarının üstüne katlayın.
3. Vadi katlamasıyla kâğıdın iki üst köşesini, ortadaki kat yerine doğru katlayın.
22
4. Vadi katlamasıyla altta kalan her iki kenarı da yukarı doğru katlayın. Dikkat edin, kat yerleri üçgenlerin kenarlarını oluşturacak.
5. Şekli alt kenarlarından tutup fotoğraftaki gibi birbirinden ayırın. Sonra da şekli bir kare oluşacak şekilde düzleştirin.
6. Vadi katlamasıyla alttaki köşeleri üst köşeye doğru katlayın.
7. Alt kenarları tutup birbirinden ayırın. Sonra da şekli tekrar bir kare elde edecek şekilde düzleştirin.
8. Üst köşeyi oluşturan uçları tutup birbirinden ayırın. Sonra da kayık şeklini elde edene kadar yavaşça çekerek düzleştirin.
9. Ortadaki üçgen kısmı kayığın iç kanatlarından birinin altına sokun.
10. Kayığın eğik kenarlarını baş parmak ve işaret parmağınızla nazikçe sıkıştırın. İki kenarı birleşene kadar yavaşça birbirine doğru bastırın.

5 yaş +
TÜBİTAK
POPÜLER BİLİM KİTAPLARI
İLK
UZAY
KİTABIM

Geceleri gökyüzü
Biz Dünya gezeginde yaşıyoruz. Uzay, gezegenimizle birlikte etrafındaki her şeydir. Uzayda hayret verici pek çok şey vardır.
Gökadalar
Yıldızlar
Uydular
Gezegenler
Asteroit adı verilen uzay kayaları
Kuyrukluyıldız
Uzay araştırma aracı
Uzaya fırlatılan roket
TV uyduları televizyonuza görüntü yollar.
Dünya, atmosfer adı verilen bir gaz tabakasıyla çevrelenmiştir.
Bu, gezegenimiz Dünya. Uzaydan yeşil, mavi ve beyaz bir top gibi görünür.
Yeşil renkli kısımlar karadır.
Mavi renkli kısımlar sudur.

Ay
Ay, Dünya'nın etrafında dönen büyük bir kaya topudur.
Açık renkli bölgeler yüksek dağların zirveleridir.
Ay'da hava veya su yoktur ve hiçbir canlı yaşamaz.
Koyu renkli kısımlar Krater adı verilen devasa çukurlardır.
Astronotların ilk kez Ay'a gitmesinin üzerinden kırk yıldan fazla zaman geçti. Şimdiye kadar da sadece on iki astronot Ay'a gidebildi.
Ay modülü
Video çekimi
Ay taşı toplama aleti
Uzay giysisi
Ay aracı
7

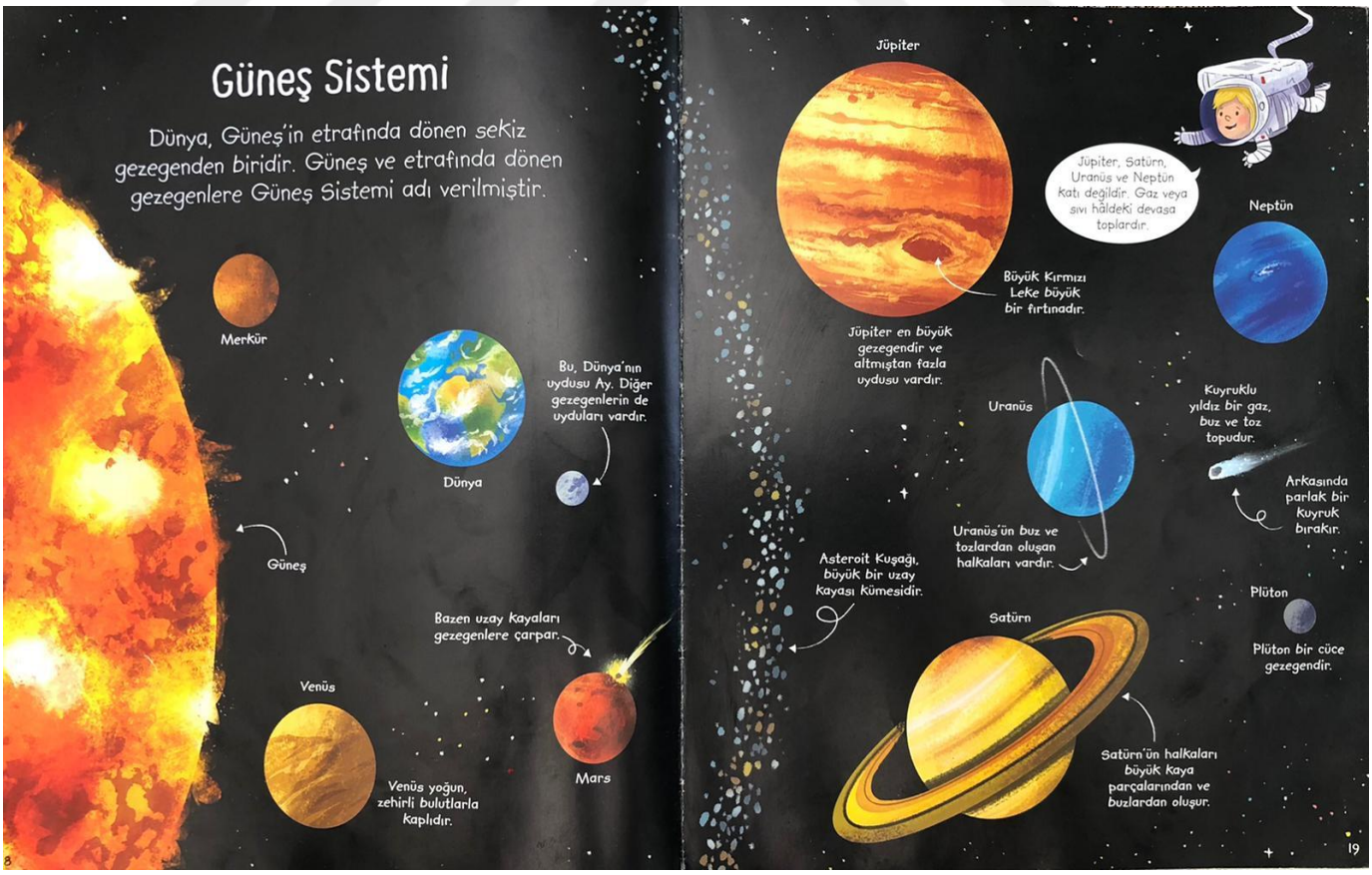
Güneş Sistemi
Dünya, Güneş'in etrafında dönen sekiz gezegenden biridir. Güneş ve etrafında dönen gezegenlere Güneş Sistemi adı verilmiştir.
Merkür
Dünya
Bu, Dünya'nın uydusu Ay. Diğer gezegenlerin de uyduları vardır.
Güneş
Bazen uzay kayaları gezegenlere çarpar.
Venüs
Mars
Venüs yoğun, zehirli bulutlarla kaplıdır.
8
Jüpiter
Jüpiter, Satürn, Uranüs ve Neptün katı değildir. Gaz veya sıvı haldeki devasa toplardır.
Neptün
Büyük Kırmızı Leke büyük bir fırtınadır.
Jüpiter en büyük gezegendir ve altmıştan fazla uydusu vardır.
Uranüs
Kuyruklu yıldız bir gaz, buz ve toz topudur.
Arkasında parlak bir kuyruk bırakır.
Uranüs'ün buz ve tozlardan oluşan halkaları vardır.
Asteroit Kuşağı, büyük bir uzay kayası kümesidir.
Satürn
Plüton
Plüton bir cüce gezegendir.
Satürn'ün halkaları büyük kaya parçalarından ve buzlardan oluşur.
19

Bir yıldızın ömrü

Yeni bir yıldız nebula adı verilen, büyük ve hızla dönen gaz ve toz bulutundan oluşur.

Bu Tarantula Nebulası.

1. Nebulanın bir kısmı giderek daha yoğun ve sıcak bir hâle gelir.
2. Yavaş yavaş sıcak bir topa dönüşür.
3. Yeni bir yıldız hâline gelir.

Yıldızlar milyonlarca yıl boyunca ışıldar ve yanar. Sonra değişmeye başlarlar.

Yıldızlar farklı şekillerde değişir.

1. Sarı cüce yıldızlar gittikçe soğur, genişler ve donuklaşır.
2. Dış katmanları dağılıp gider.
3. En sonunda, geride beyaz cüce yıldız kalır.

1. Süper dev yıldızlar gittikçe genişler ve parlaklaşır.
2. Ve patlarlar. Buna süpernova adı verilir.
3. Geride kocaman bir gaz bulutu kalır.

Büyük Gökadalar

Milyonlarca yıldız gökada denen büyük yıldız gruplarını oluşturur. Gökadalar çeşitli şekil ve boyutlarda olabilir.

Bu bir spiral gökada.

Tekere benzediği için bu gökadaya Araba Tekeri Gökadası denir.

Bazı gökadalar parlak toplar gibi görünür.

Bazılarıysa yavaşça birleşir.

Güneş, Samanyolu adı verilen spiral gökadada yer alan yıldızlardan sadece bir tanesidir.

Bu parlak tümsekte birçok yıldız oluşur.

Güneş buralarda bir yerdedir.

Yıldızlar

Yıldızlar çok çok sıcak gazların oluşturduğu kocaman toplardır. Güneş de bir yıldızdır ve yakından görünüşü böyledir.

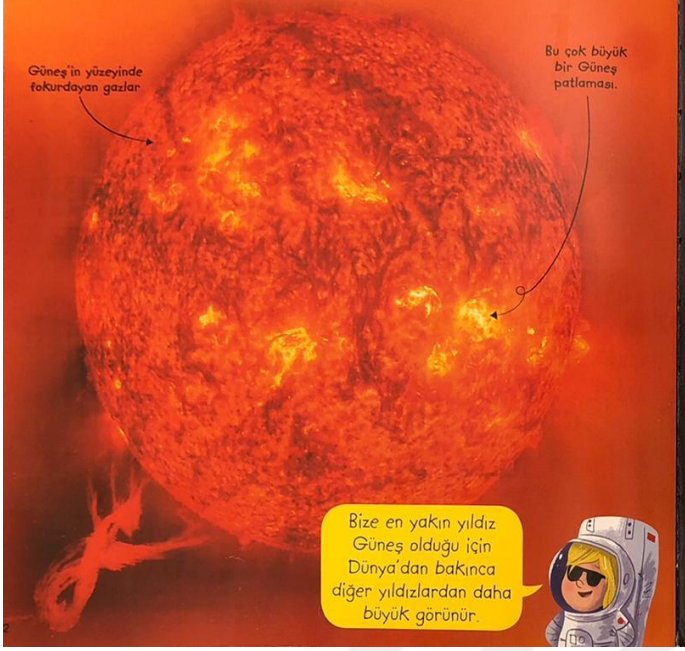

Farklı yıldız türleri vardır.

Güneşimiz sarı cüce denilen bir yıldız türüdür.

En güçsüz yıldızlara Kızıl cüce adı verilir.

En büyük ve en güçlü yıldızlara süper dev adı verilir.

10.4. Veli Bilgilendirme ve Onay Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN danışmanlığında yürütülen "Tübitak Tarafından 2017-2020 Yıllarında Yayınlanmış Resimli Hikâye Kitaplarının 5-6 Yaş Çocukların Görüşlerine Göre İncelenmesi" adıyla, 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde yapılan bir araştırma uygulamasıdır. Bu araştırma, yüksek lisans tez kapsamında yapılmaktadır.

Araştırmanın Hedefi: Çocukların gelişimine uygun kitapların hangi özelliklere sahip olması gerektiğinin çocuk kitaplarının ilk tüketicisi olan çocukların kendi görüşleri ile belirlenmesi hedeflenmektedir.

Araştırma Uygulaması: Görüşme şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleşmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerin kimlik belirleyici hiçbir bilgisi çalışmaya yansıtılmamaktadır. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Bu çalışmaya katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Nermin GÜL

İletişim bilgileri : [redacted]

Velisi bulunduğum ..... sınıfı ..... numaralı öğrencisi ..... ……'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

…./…../……

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

10.5. Hatay Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Onay Belgesi

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 32889839-605.01-E.17679827
Konu : Nermin GÜL'ün
Araştırma İzin Onayı

04.12.2020

VALİLİK MAKAMINA

İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Nermin GÜL, "Tübitak Tarafından 2017-2020 Yıllarında Yayınlanmış Resimli Hikaye Kitaplarının 5-6 Yaş Çocukların Görüşlerine Göre İncelenmesi" adlı araştırmayı uygulamak istemektedir.

Söz konusu çalışmanın "Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 ve 2020/2 nolu Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine" uygun olduğundan, ilgilinin yüz yüze eğitim öğretime ara verilmesi göz önüne alınırak Müdürlüğümüzün izni ile denetimi ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre, elde edilen verilerin kamuoyu ile paylaşılmadan önce Müdürlüğümüzün ilgili birimine iletilmesi ve onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının kullanılması koşuluyla; İlimiz Defne İlçesine bağlı resmi ve özel anaokulların öğrencilerine yönelik anket ve görüşme çalışması yapmasını, olurlarınıza arz ederim.

Ayşegül AYDIN
İl Milli Eğitim Şube Müdürü

OLUR
04.12.2020

Kemal KARAHAN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden a6cd-43bb-3043-8638-d2e1 kodu ile teyit edilebilir.

11. ETİK KURUL ONAYI

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

E-İmzalıdır

Sayı : 10840098-772.02-E.60604 10/11/2020
Konu : Etik Kurulu Kararı

Sayın Nermin GÜL

Üniversitemiz Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kuruluna yapmış olduğunuz "Tübitak Tarafından 2017-2020 Yıllarında Yayınlanmış Resimli Hikaye Kitaplarının 5-6 Yaş Çocukların Görüşlerine Göre İncelenmesi" isimli başvurunuz incelenmiş olup etik kurulu kararı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut TOKAÇ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar
Etik Kurulu Başkanı

Ek:
-Karar Formu (2 sayfa)

Bu belge 5070 sayılı e-Imza Kanununa gore Dr. Ogr. Uye. Mahmut TOKAC tarafından 10.11.2020 tarihinde e-imzalanmıştır.
Evrağınızı https://ebys.medipol.edu.tr/e-imza linkinden 85CC8BC8X5 kodu ile dogrulayabilirsiniz.

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	Tübitak Tarafından 2017-2020 Yıllarında Yayınlanmış Resimli Hikaye Kitaplarının 5-6 Yaş Çocukların Görüşlerine Göre İncelenmesi			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Nermin GÜL			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Çocuk Gelişimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrenci / Çocuk Gelişimci			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	Antakya/HATAY			
	DESTEKLEYİCİ	-			
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☐	ÇOK MERKEZLİ ☒	ULUSAL ☒	ULUSLARARASI ☐

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU KARAR FORMU

	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili
Değerlendirilen Belgeler	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ/PLANI			Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐
	OLGU RAPOR FORMU			Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU			Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐
Karar Bilgileri	**Karar No:777**	**Tarih: 22/10/2020**		
	Yukarıda bilgileri verilen Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve araştırmanın etik ve bilimsel yönden uygun olduğuna **"oybirliği"** ile karar verilmiştir.			

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU	
BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI	Dr. Öğr. Üyesi Mahmut TOKAÇ

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet		Araştırma ile ilişki		Katılım *		İmza
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut TOKAÇ	Tıp Tarihi ve Etik	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof. Dr. Mete ÜNGÖR	Endodonti	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Doç. Dr. Mehmet Kemal ÖZDEMİR	Elektrik ve Elektronik	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Doç. Dr. İlknur KESKİN	Histoloji ve Embriyoloji	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Doç. Dr. Devrim TARAKCI	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr. Öğr. Üyesi Neziha HACIHASANOĞLU ÇAKMAK	Biyokimya	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr. Öğr. Üyesi Neriman İpek KIRMIZI	Tıbbi Farmakoloji	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	

* Toplantıda Bulunma